MARIANA NOREL
PETRU BUCURENCIU
MIHAELA DRAGU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

VI

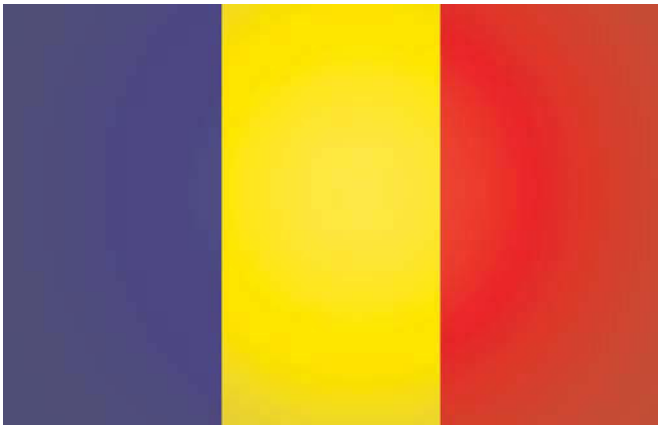

Deșteaptă-te, române!

Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Mariana Norel Petru Bucurenciu Mihaela Dragu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MANUAL PENTRU
CLASA A VI-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

PREZENTAREA MANUALULUI

Secvență de lucru:

COMUNICARE ORALĂ
- Observăm și discutăm
- Ascultăm și descoperim
- Vizionăm și descoperim
- Creăm și ne jucăm

LECTURĂ
- Observăm
- Explorăm și învățăm
- Interpretăm

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII
- Citim
- Observăm
- Aflăm
- Exersăm
- Valorificăm

REDACTARE

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

Secvență de învățare:
- Pătrundem în lumea textului
- Discutăm despre text
- Ieșim din lumea textului – Reflectăm
- Dincolo de text

Secvență de consolidare:

RECAPITULARE
- Înțelegerea textului
- Analiza textului
- Valorificarea textului

EVALUARE

Titlu de unitate de învățare

Titlu de text literar/nonliterar

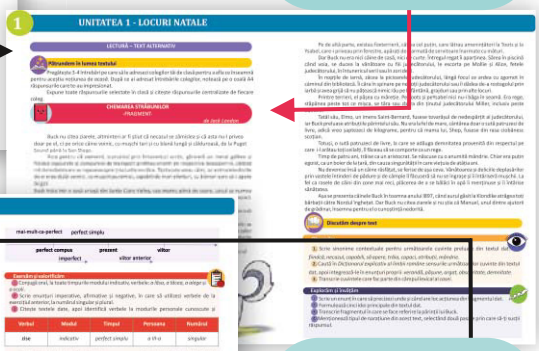

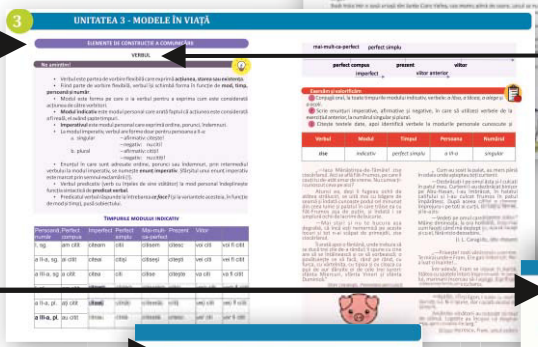

Titlu de lecție

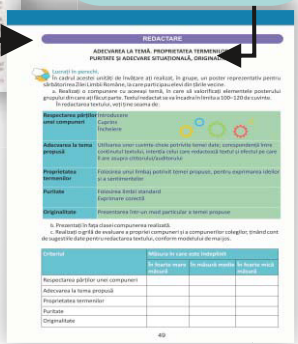

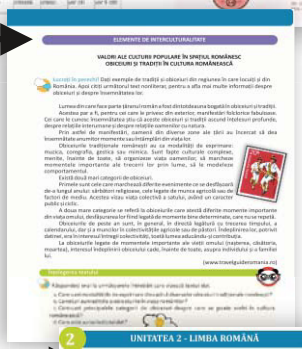

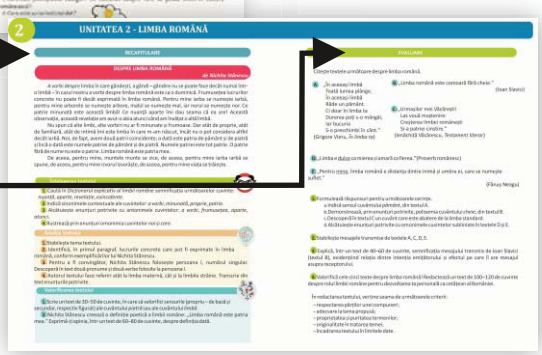

4

LISTA SIMBOLURILOR UTILIZATE

- Înțelegerea textului
- Analiza textului
- Valorificarea textului
- Observăm și discutăm
- Ascultăm și descoperim
- Vizionăm și descoperim
- Explorăm și învățăm
- Interpretăm
- Aflăm
- Creăm și ne jucăm
- Pătrundem în lumea textului
- Discutăm despre text
- Citim
- Dicționar
- Valorificăm
- Reținem!
- Ne amintim!
- Știai că...
- Activitate în perechi
- Activitate în echipe/pe grupe
- Exersăm
- Recomandare de lectură integrală a operei citate
- În lumea textului și dincolo de text
- Ieșim din lumea textului – Reflectăm

5

CUPRINS

RECAPITULARE INIȚIALĂ/8

EVALUARE INIȚIALĂ/11

UNITATEA 1 – LOCURI NATALE/15

Comunicare orală/16

Lectură/18

Textul narativ literar/18

Amintiri din copilărie, de Ion Creangă (fragment)/19

Redactare/24

Tipare textuale. Textul narativ/24

Elemente de construcție a comunicării/25

Silaba. Despărțirea în silabe/25

Diftong. Triftong. Hiat/27

Lectură – text alternativ/30

Chemarea strămoșilor, de Jack London (fragment)/30

Elemente de interculturalitate/33

Valori ale culturii populare în spațiul românesc. Obiceiuri și tradiții în cultura românească/33

Recapitulare/35

Evaluare/37

UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ/39

Comunicare orală/40

Lectură/42

Limba noastră, de Alexei Mateevici/42

În 31 august, Ziua Limbii Române, 28 de milioane de oameni din întreaga lume vorbesc românește/44

Elemente de construcție a comunicării/46

Variație stilistică – Limbă vorbită. Limbă scrisă/46

Redactare/49

Adecvarea la temă. Proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate/49

Elemente de construcție a comunicării/51

Vocabular. Cuvântul: formă și sens (sensul propriu, sensul de bază și sensul secundar; sensul figurat). Rolul contextului în realizarea sensului/51

Omonime. Cuvinte polisemantice/54

Recapitulare/56

Evaluare/57

UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ/59

Comunicare orală/60

Lectură/62

Textul narativ. Momentele subiectului/62

Căprioara, de Emil Gârleanu/62

Redactare/65

Etapele scrierii. Planul textului/65

Elemente de construcție a comunicării/66

Verbul/66

Modul conjunctiv/68

Modul condițional-optativ/71

Predicatul nominal/74

Lectură/78

Text narativ literar în versuri/78

Boul și vițelul, de Grigore Alexandrescu/78

Elemente de interculturalitate/81

Valori etice în legendele popoarelor/81

Recapitulare/85

Evaluare/87

UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI/89

Comunicare orală/90

Lectură/92

Dialogul în textul literar/92

Cititorul din peșteră, de Rui Zink (fragmente)/92

Redactare/98

Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă/98

Elemente de construcție a comunicării/100

Substantivul/100

Substantive colective. Substantive defective/101

Cazul substantivelor/103

Lectură/106

Interese și atitudini față de lectură/106

De vorbă cu un copil pasionat de lectură: Maria, 9 ani – „Lectura este o mașină miraculoasă”/106

Elemente de construcție a comunicării/111

Pronumele personal. Flexiunea cazuală/111

Pronumele reflexiv/114

Subiectul. Subiectul neexprimat/117

Recapitulare/119

Evaluare/122

CUPRINS

UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE/125

Comunicare orală/126

Lectură/128

Textul descriptiv literar. Textul descriptiv în versuri/128

Balul pomilor, de Dimitrie Anghel/128

Textul descriptiv în proză/132

În munții noștri, de Alexandru Vlahuță/132

Redactare/136

Tipare textuale. Textul descriptiv/136

Textul narativ-descriptiv/136

Textul explicativ/137

Elemente de construcție a comunicării/138

Adjectivul/138

Adverbul/143

Recapitulare/146

Evaluare/147

UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME/149

Comunicare orală/150

Lectură/152

Textul narativ/152

Fram, ursul polar, de Cezar Petrescu (fragment)/152

Textul argumentativ/158

Cireșarii – vol. III, Roata norocului,
de Constantin Chiriță (fragment)/158

Redactare/160

Rezumatul/160

Elemente de construcție a comunicării/163

Atributul (actualizare)/163

Complementul/165

Complemente necircumstanțiale/166

Complementul direct/166

Complementul indirect/167

Complementul prepozițional/168

Complemente circumstanțiale/170

Complementul circumstanțial de loc/170

Complementul circumstanțial de timp/171

Complementul circumstanțial de mod/172

Elemente de interculturalitate/174

Limba română în Europa – Comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni/174

Recapitulare/178

Evaluare/182

RECAPITULARE FINALĂ/184

EVALUARE FINALĂ/187

AUTOEVALUARE/RĂSPUNSURI/189

INVITAȚIE LA LECTURĂ/192

RECAPITULARE INIȚIALĂ

BASMUL TOAMNEI

de Ionel Teodoreanu

Îl începe o frunză – cu glasul stins de sfială, cu obrajii dogorâți – șoptindu-l: „A fosst odat'!”

Dar șoapta îi sporește în freamăt răspândit prelung, și frunzele, ’mpreună, murmură întrebător: „A fosst?”

De departe gânsacul hotărăște: „A fosssst...” Și gâștele îl încuviințează dând din cap: „Da-da, da-da, da-da.”

Iar firele de iarbă, alergând de-a valma, s-apleacă și se roagă suspinând: „sssspune... ssspune...”

Prunii, deșteptați din toropeala verii, deschid ochi vineți, aiuriți.

Merele și perele fug de prin așternutul crengilor, zugrăvindu-și chipurile colorate pe fețele frunzelor, ca să nu le bage nimeni în samă fuga. Dar vântul descoperă înșelăciunea și, pornind în căutarea lor, se uită pe ferești, le vede și le cheamă prin horn.

Gutuile îngălbenesc de spaimă, privind pe sora lor mai mare, Luna, care-a albit de groază pe marginea prăpastiei.

Bostanii au cozi fudule, râd pe-nfundate de fratele lor, Soarele, că-i berbec.

Nucii cu miros amar se-ntreabă de unde li s-a tras atâta mâhnire frunzelor și, frământați de gânduri, creierii închiși în nuci se zbârcesc mohorât.

Frunzele viei prind culori aprinse și se clatină de beție, că doar sunt mici, și o boabă de poamă e damigeană de must pentru o frunză.

Prin văzduh, vara a semănat, în mersul ei, zboruri de păsări, ca să nu-și piardă calea la întors. Dar păsările s-au împrăștiat și vara s-a rătăcit departe. [...]

Țânțarii, ațâțați de frunzele roșii, le înțeapă, și trupul toamnei tremură înfrigurat.

Castanul sălbatec, nătâng de felul lui, se bucură că-i doldora de fructe, dar se rușinează că-s zburlite fructele rotunde și, mânios, le aruncă de pe el.

Floarea-soarelui, îngrijorată de ropotul căderilor, s-apleacă la pământ, tot mai jos, și trage cu urechea...

Basmul e lung, dar trece pe nesimțite și poposește în împărăția lenei, pesemne, căci de la o vreme frunzele pică de somn, cerul picură...

Când te deștepți, ești cu capul în poala iernii care-și toarce fuiorul de fulgi și-ți pare că de când lumea iarna îți povestește basmul, căci de frunze nici urmă nu-i.

Și iarna-ți povestește înainte basmul început de-o frunză, căci gura vetrei e gura iernii, și gura vetrei – cu flăcări și cu jar – îngână dogorind basmul de aur al Toamnei.

Înțelegerea textului

1. Descoperă în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute din textul citit.

2. Formulează enunțuri:

a. cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *sfială*, *deșteptați*, *mâhnire*, *povestește*;
b. cu antonimele cuvintelor: *sporește*, *spaimă*, *s-au împrăștiat*, *început*.

3. Identifică cel puțin patru cuvinte care aparțin câmpului lexical al *fructelor*.

4. Precizează dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false.

a. Basmul toamnei este început de frunze.
b. Gutuile se coc, devenind galbene.
c. Castanul sălbatic își aruncă roadele.
d. Floarea-soarelui se uită spre cer, căutând soarele.
e. Iarna continuă basmul început de frunze.

Analiza textului

1. În textul dat, descoperă cel puțin trei semne ale toamnei.

2. Identifică o figură de stil folosită în text, exemplificând-o.

3. Stabilește ce fel de text este *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu, și motivează alegerea făcută.

a. text literar narativ;
b. text literar descriptiv;
c. text literar explicativ.

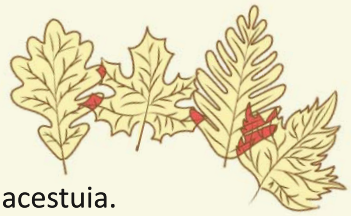

4. Explică titlul textului citit, având în vedere conținutul acestuia.

5. Din punct de vedere științific, toamna „frunzele foioaselor încep să cadă. Acestea se îngălbenesc, treptat capătă o culoare roșiatică sau brună, după care cad. De aceea, în America de Nord toamna este numită și fall, însemnând cădere. Este anotimpul în care zilele devin din ce în ce mai scurte și mai răcoroase, nopțile devin din ce în ce mai lungi și mai friguroase, iar în unele țări precipitațiile tind să crească treptat.”

(https://ro.wikipedia.org/wiki/Toamn%C4%83)

Descoperă în textul *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu, prezentarea acestor aspecte, completând în caiet un tabel asemenea celui de mai jos.

Aspecte ale toamnei în textul științific	Aspecte ale toamnei în *Basmul toamnei*
...	...

RECAPITULARE INIȚIALĂ

Valorificarea textului

1. Descoperă în textul *Basmul toamnei*, de Ionel Teodoreanu:

a. un enunț asertiv,

b. un enunț exclamativ;

c. o propoziție afirmativă;

d. o propoziție negativă;

e. un predicat verbal exprimat prin verb la timpul prezent;

f. un subiect exprimat prin substantiv comun;

g. două adjective.

Activitate pe grupe

2. Discutați despre toamnă, așa cum este prezentată în textul dat.

a. Comparați ideile din text cu ideile voastre despre acest anotimp.

b. Împărtășiți părerile voastre cu ale celorlalți colegi.

c. Realizați un poster care să oglindească, pe de o parte, imaginea toamnei, așa cum este surprinsă în textul dat, pe de altă parte, imaginea voastră despre toamnă. Puteți folosi variate modalități de exprimare.

3. Redactează un text de 180–200 de cuvinte, în care să prezinți toamna, valorificând expresia lui Tudor Arghezi: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă”.

Dincolo de text

Activitate în perechi

1. Realizați un colaj care să ilustreze mesajul transmis de textul *Basmul toamnei,* de Ionel Teodoreanu. Colajul poate fi realizat și cu ajutorul calculatorului (de exemplu: prezentări PowerPoint, imagini, secvențe filmate despre toamnă etc.).

2. Întocmiți o listă de lecturi suplimentare și propuneți colegilor alte texte din literatura română și universală în care apare tema toamnei.

10

EVALUARE INIȚIALĂ

Citește textele de mai jos.

A. „Și, după atâta cultură generală, aș putea să nici nu vă mai duc la școală. Să vă las să treceți glonț pe lângă ea și să vă continuați viața la cinema. Sau să vă dau un certificat, din care să reiasă, clar, că sunteți mai deștepți decât, la un loc, un cal și-un țânțar. Că știți că răsare o stea doar atunci când n-are nor pe ea. Că ați primit nota zece la mare și ați ajuns cu lecția dincolo de ninsoare. Totuși, este o chichiță: toate astea le-ați învățat ca pe «unde ești, Chimiță?».

E nevoie de o cretă, de niște caiete și de cerneală, din care, dacă ți le aruncă cineva înainte, iese o școală. Iat-o: dacă vă uitați bine peste jucării și păpuși, se și văd două sau trei uși. Printre coarnele de melci se mai zăresc încă douăzeci. Fiecare seamănă cu o carte. Trebuie să le deschizi și să le închizi tu singur pe toate.

În clasă stau copii atenți și se fac premianți ori repetenți. Primii clipesc din gene la tabla neagră, pe care sunt făcute fel de fel de desene. Ceilalți se uită mai pe îndelete la burete. Își aduc aminte că buretele l-au mai văzut undeva, așa că ei se gândesc la mare în continuare. Copii, aici o să aflați o mulțime de povești foarte frumoase despre munți, și terase și case. Totul e să ascultați tăcând și să vorbiți în gând. Când veți auzi un clopoțel, după un ceas, să știți că vi s-a dat drumul și la glas. Puteți da fuga afară și acolo vă puteți juca. Ora este pentru învățat, iar recreația pentru uitat. Dacă voi n-ați uita așa de repede cunoștințele folositoare, recreația cred c-ar fi de-o zi. Dar iată, sună după zece minute și trebuie să alergați la locurile voastre foarte iute. Că urmează cine știe ce socoteală cu cine știe care portocală.

Cu cât crește un om când se ridică în picioare? (Asta se numește adunare.) Unde se duce ursul după ce nu găsește miere? (Asta se cheamă scădere.)

Și, tot așa, venind și plecând, învățând și uitând și iar învățând, o să vă pomeniți că știți pe dinafară școală după școală. Asta puteți s-o observați singuri, uitându-vă nu în alte părți, ci în cărți.

Cărțile or să fie tot mai mari, iar pozele lor tot mai mici, întâi ca niște păpuși, apoi ca niște furnici.

Când nu veți mai vedea nicio poză în nicio carte, să știți că ați ajuns cu învățatul și cu uitatul foarte departe.”

(*La școală, dar nu rămânem acolo*, de Marin Sorescu)

B. **ȘCOÁLĂ,** *școli,* s. f.

1. Instituție de învățământ public unde se predau elementele de bază ale principalelor discipline; ◊ p. ext. activitate legată de această instituție; învățătură, învățământ. ◊ Localul, clădirea în care este instalată și funcționează instituția de mai sus. ◊ Totalitatea elevilor și a cadrelor didactice dintr-o asemenea instituție de învățământ.

2. Fig. Izvor, sursă de cunoștințe, de învățături; mijloc, sistem de instruire într-un anumit domeniu; *p. ext.* învățătură, experiență dobândită pe această cale.

3. Fig. Curent, mișcare științifică, literară, artistică etc. care grupează în jurul ei numeroși adepți; baza teoretică a acestei mișcări. ◊ Expr. *A face școală* = a avea un număr de adepți. – Din bg., sb., rus. **škola,** pol. **skola.**

(DEX, 2009)

11

EVALUARE INIȚIALĂ

1. Citește cele două texte și răspunde cerințelor formulate.

a. Stabilește tema celor două texte.

b. Indică, pentru fiecare text, câte o caracteristică prin care îl poți încadra fie în categoria text literar, fie text nonliterar.

c. Transcrie o comparație din textul A.

d. Transcrie din textul B un enunț prin care să redai o definiție a școlii, așa cum este prezentată în textul A.

e. Realizează, în 120–150 de cuvinte, o descriere a școlii, așa cum apare în cele două texte.

2. Folosește textul A pentru rezolvarea sarcinilor următoare.

a. Transcrie două substantive precedate de prepoziții.

b. Descoperă un substantiv comun, genul feminin, numărul singular și un substantiv comun, genul neutru, numărul plural.

c. Identifică două adjective.

d. Identifică două pronume.

e. Precizează timpul verbelor: *ați primit*, *seamănă*.

3. Pentru a răspunde cerințelor, utilizează textul B.

a. Explică de ce este scris cu majuscule cuvântul *ȘCOALA*.

b. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a ilustra patru semnificații diferite ale cuvântului *școală*.

12

4. Privește cu atenție imaginile!

Redactează un text de 100–120 de cuvinte despre școală, valorificând informațiile oferite de imagini.

Vei avea în vedere:

– respectarea părților unui text;
– respectarea temei date;
– alegerea unui titlu potrivit;
– realizarea corespondenței imagine – text;
– folosirea limbii standard;
– utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație (3 puncte);
– încadrarea textului în limitele date.

13

EVALUARE INIȚIALĂ

5. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat. Vei avea în vedere:
– trezirea interesului colegilor pentru modul în care este prezentată tema;
– exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
– reflectarea corespondenței imagine – text;
– rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
– evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi curiozitatea colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. **20 de puncte** (2, 4, 2, 2, 10)
2. **20 de puncte** (5 × 4)
3. **10 puncte** (2, 4 × 2)
4. **30 de puncte** (9, 3, 3, 6, 3, 3, 3)
5. **10 puncte** (2, 2, 2, 2, 2)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

14

UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

1

CONȚINUTURI

Comunicare orală:
– verificarea gradului de înțelegere a mesajului prin formularea unor întrebări de clarificare, de reformulare;
– semnale nonverbale de încurajare.

Lectură:
– textul narativ literar în proză;
– instanțele comunicării narative: autor, narator, personaj;
– tipuri de narațiune: narațiune la persoana I și la persoana a III-a.

Redactare:
– tipare textuale de structurare a ideilor în textul narativ.

Elemente de construcție a comunicării:
– despărțirea cuvintelor în silabe;
– diftong, triftong, hiat.

Elemente de interculturalitate:
– valori ale culturii populare în spațiul românesc.

La finalul acestei unități,

***A.* vei ști:**
- ✓ ce este naratorul;
- ✓ care sunt tipurile de narațiune;
- ✓ care sunt regulile de despărțire a cuvintelor în silabe;
- ✓ ce sunt diftongul, triftongul și hiatul.

***B.* vei fi capabil:**
- ✓ să prezinți informații, idei, sentimente, puncte de vedere în diverse texte orale;
- ✓ să identifici naratorul și tipul de narațiune din diverse texte;
- ✓ să redactezi un text narativ respectând etapele procesului de scriere;
- ✓ să utilizezi în textele scrise tabele, scheme, grafice;
- ✓ să desparți corect cuvintele în silabe;
- ✓ să identifici diftongul, triftongul și hiatul;
- ✓ să sesizezi greșelile de fonetică.

***C.* vei manifesta:**
- ✓interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- ✓dorința de a investiga obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României.

15

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

Privește imaginea cu atenție și spune:

- ce înfățișează aceasta;
- cum pare a fi locul surprins;
- ce stări provoacă aceasta unui om care a trăit acolo;
- cum crezi că te-ai simți dacă te-ai afla în acel loc.

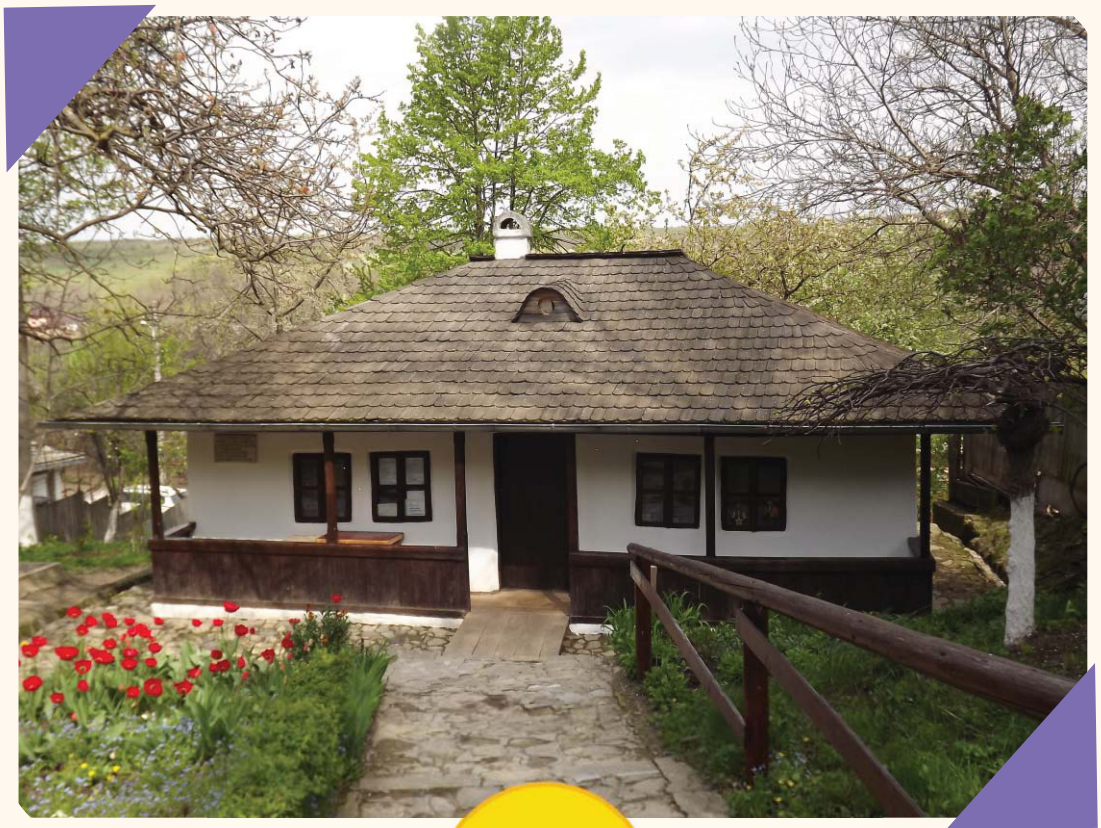

16

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei asculta (în formatul digital al manualului) un fragment din opera literară *Amintiri din copilărie*, de Ion Creangă, adaptată pentru teatru radiofonic.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează textul ascultat.

a. Cum se numește satul prezentat?
b. Din câte părți este format acesta?
c. Cum erau flăcăii și fetele din sat?
d. Care era numele preotului din sat?
e. Cu ce scop mergea preotul din casă în casă?
f. Cine îl însoțea pe preot prin sat?

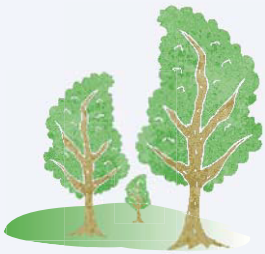

2. Ascultă din nou textul și completează, în caiet, următoarele enunțuri, folosind cuvinte din textul audiat. Vei scrie între 1 și 3 cuvinte.

a. Locul prezentat este un sat ... și ... .
b. Biserica din localitate este ... .
c. Părintele din sat era un om ... și ... .
d. Neobositul ... umbla prin sat, din casă în casă.
e. Preotul și dascălul îi sfătuiau pe săteni să-și dea copiii la ... .
f. Cea ... ... a fost Smărăndița popii.

Creăm și ne jucăm

Imaginează-ți că ai posibilitatea să-l întâlnești pe Nică.

a. Pregătește și notează 5-6 întrebări pe care ai vrea să i le adresezi, pentru a afla mai multe informații despre locurile sale natale și despre oamenii din satul său.

b. Găsește un coleg care să joace rolul lui Nică și creați împreună un scurt dialog pornind de la întrebările pe care le-ai notat anterior. Poți recurge și la alte întrebări prin care să soliciți clarificări sau informații suplimentare, în funcție de răspunsurile colegului care joacă rolul lui Nică.

c. Interpretați în fața colegilor voștri dialogurile create. Aceștia vor fi atenți și vor face observații referitoare la:

- tonul utilizat;
- atenția acordată;
- poziția corpului, gesturi;
- mimica/expresia feței.

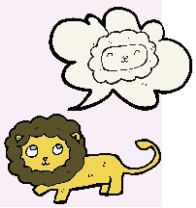

17

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

LECTURĂ

TEXTUL NARATIV LITERAR

Pătrundem în lumea textului

1. Dă exemple de locuri care ți-au marcat copilăria până acum sau în care ai avut parte de întâmplări memorabile. Vorbește-le colegilor despre un astfel de loc și menționează cum te simți/te-ai simțit acolo.

2. În continuare, vei citi un fragment din celebra operă *Amintiri din copilărie*, de Ion Creangă. Precizează ce știi despre această creație literară, completând pe caiet o schemă asemenea celei de mai jos. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.

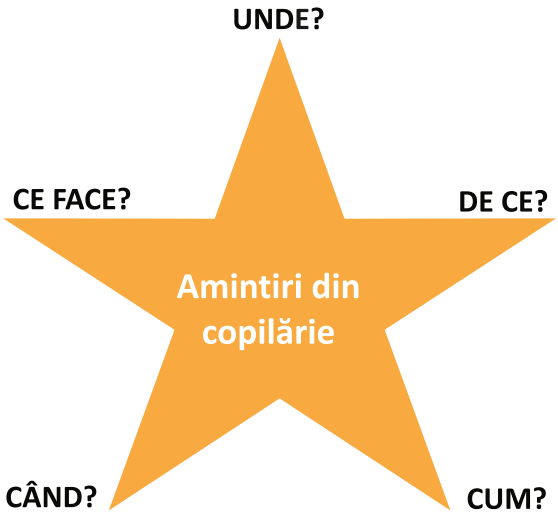

18

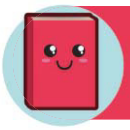

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

– fragment –

de Ion Creangă

Mă trezește mama într-o dimineață din somn, cu vai-nevoie, zicându-mi: „Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?...” Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un tei foarte bătrân și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzeai vara: „Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!” dis-dimineață, în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimite mama cu demâncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea-Seacă, aproape de Topolița. Și pornind eu cu demâncarea, numai ce și aud pupăza cântând:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? mă abat pe la tei, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa: nu numaidecât pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demâncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în tei care te adormea de mirosul... florii, bag mâna în scorbură, unde știam, și norocul meu!... găbuiesc pupăza pe ouă și zic plin de mulțumire: „Taci, leliță, că te-am căptușit eu! îi mai pupa tu și pe dracul de-acum!” Și când aproape să scot pupăza afară, nu știu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, și-i dau iar drumul în scorbură. Și cum stam eu acum și mă chiteam în capul meu că șarpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem din oameni, că se află prin scorburi câteodată și șerpi, unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mâna să scot pupăza... pe ce-a fi...; dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăieri; parcă intrase în pământ. „Măi! anapodă lucru ș-aista!” zic eu înciudat, scoțând căciula din cap și tuflind-o în gura scorburii. Apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în tei, îmi iau căciula și în locul ei pun lespedea, cu gând c-a ieși ea pupăza de undeva până m-oi întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc repede cu demâncarea la lingurari... Și oricât oi fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cât am umblat horhăind cine știe pe unde și cât am bojbăit și mocoșit prin tei, să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile de foame așteptând. [...]

Atunci lingurarii, nemaipunându-și mintea cu mine, s-au așternut pe mâncare, tăcând molcum. Și scăpând eu cu obraz curat, îmi iau traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la tei, mă sui întrânsul, pun urechea la gura scorburii și aud ceva zbătându-se înăuntru. Atunci iau lespedea cu îngrijire, bag mâna și scot pupăza, vlăguită de atâta zbucium; iar ouăle, când am vrut să le iau, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o ață ș-o îndosesc de mama vro două zile în pod prin cele putini hârbuite; și una-două, la pupăză, de nu știau cei din casă ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei vine la noi, c-o falcă-n cer și cu una în pământ, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește dis-dimineață la lucru de atâția ani?

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Grozav era de tulburată, și numai nu-i venea să lăcrimeze când spunea aceste. Și acum văd eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată?! Da' că l-aș ucide în bătaie, când aș afla că el a prins pupăza, s-o chinuiască. De-amu bine că mi-ai spus, las' pe mine, că ți-l iau eu la depănat!

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătușa, căci de zbânțuitul ista al dumnitale nimica nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc!

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sar cu dânsa pe sub streașina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând, căci era tocmai lunea, într-o zi de târg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țanțoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra?

— De vânzare-ți e găinușa ceea... măi băiate?

— De vânzare, moșule!

— Și cât cei pe dânsa?

— Cât crezi dumneata că face!

— Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămăluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă atunci frumușel ața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: „Iaca poznă, c-am scăpat-o!" Pupăza, zbrr! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa!... Eu atunci, hați! de sumanul moșneagului, să-mi plătească pasărea...

20

— Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu junca asta de mine! Înțeles-ai? Nu-ți pară lucru de șagă!

Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboi, de se strânsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?!

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiate?! zise moșneagul de la o vreme, râzând. În ce te bizui de te îndârjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei vițica pentr-un cuc armenesc? Pesemne te mănâncă spinarea, cum văd eu, măi țică, și ia acuș te scarpin, dacă vrei, ba ș-un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice „aman, puiule!” când îi scăpa de mâna mea!

— Dă pace băiatului, moșule, zise un humulești an de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta.

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun; d-apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria, și trebuie să fie pe-aici undeva, ori în vro dugheană, la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țâcă! ian stai oleacă, să te duc eu la tată-tău și să văd, el te-a trimis cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiat gura. Apoi încet-încet m-am furișat printre oameni, și unde-am croit-o la fugă spre Humulești, uitându-mă înapoi să văd, nu mă ajunge moșneagul? Căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea: „Lasă-l, măi! L-aș lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum!” Tocmai așa pățisem și eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atâta. Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima, ca-ntr-un iepure, de frică și de osteneală.

Și când ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în târg; și frații îmi spun, cu spaimă, că-i poznă mare cu mătușa lui moș Andrei: a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupezei din tei; zice că i-am fi luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înțeles, ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac, s-a mântuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiți, numai ce și auzim cântând în tei:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Soră-mea Catrina zise atunci cu mirare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sunt unii de năpăstuiesc omul chiar pe sfânta dreptate!

— Mai așa, surioară!... Dar în gândul meu: „Când ați ști voi câte a pătimit, sireaca, din pricina mea, și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă!”

21

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Discutăm despre text

Observăm

1. Citește textul cu atenție și caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor pe care nu le cunoști.

2. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul citit: *amăgea, îndată, mulțumire, câteodată, jale, mirare, a pătimit.*

3. Scrie enunțuri în care să folosești antonime ale următoarelor cuvinte din textul citit: *încetișor, frică, des, se odihnește, umblând.*

Ne amintim!

Textul literar este rodul imaginației scriitorului, în care realitatea este transfigurată, creându-se un univers imaginar nou, cu scopul de a-l sensibiliza/impresiona pe cititor.

Textul literar în care sunt relatate/povestite/narate întâmplări, la care iau parte personaje, se numește **text narativ literar.**

Explorăm și învățăm

1. Transcrie din textul citit două cuvinte/grupuri de cuvinte care se referă la timpul întâmplărilor și două cuvinte/grupuri de cuvinte referitoare la spațiul întâmplărilor.

2. Realizează planul simplu de idei al textului dat, stabilind ideile principale din acesta.

3. Precizează cine este naratorul din textul citit. La ce persoană sunt relatate întâmplările?

4. Numește personajele din text și menționează felul lor: principale, secundare, episodice.

Reținem!

Autorul este persoana, cu existență reală, care creează și scrie un text.

Naratorul este persoana care relatează întâmplările dintr-un text narativ, „vocea" căreia autorul îi atribuie rolul de a prezenta acțiunea, spațiile și personajele.

În funcție de tipul de narator și de persoana la care sunt narate evenimentele, se disting două tipuri de narațiune:

- **narațiune la persoana I** – subiectivă – naratorul este și personaj;
- **narațiune la persoana a III-a** – obiectivă – naratorul este martor al întâmplării sau este necunoscut.

Personajul este persoana care ia partea la acțiunea relatată într-o operă literară.

În funcție de rolul pe care îl deține, personajul poate fi:

- **principal** – cel mai important, aflat în prim-planul acțiunii;
- **secundar** – are un rol mai puțin important;
- **episodic** – apare în anumite episoade sau părți ale textului;
- **figurant** – nu se individualizează, nu participă efectiv la acțiune.

22

Interpretăm

1. Care sunt motivele pentru care Nică decide să prindă pupăza? Consideri că acestea sunt întemeiate? Scrie un text de 60–70 de cuvinte în care să-ți susții punctul de vedere.

2. Recitește pasajul în care Nică vorbește cu negustorul din târg și scrie cât mai multe cuvinte prin care poate fi descrisă relația dintre cei doi.

3. Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: *Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiat gura. Apoi încet-încet m-am furișat printre oameni, și unde-am croit-o la fugă spre Humulești, uitându-mă înapoi să văd, nu mă ajunge moșneagul?* Formulează-ți răspunsul într-un text de 50–60 de cuvinte.

4. Precizează prin ce stări și trăiri trece copilul în timpul întâmplărilor relatate în textul dat. Selectează, în acest sens, pasaje semnificative și completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Starea/ trăirea	Pasaj
nerăbdare	*mă abat pe la tei, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa*
...	...

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți că Nică a reușit să găsească un cumpărător pentru pupăza sa. Redactează un dialog de 8–10 replici, în care să surprinzi conversația dintre cei doi.

2. Creează o copertă pentru o poveste cu titlul *Pupăza din tei*, având drept sursă de inspirație textul lui Ion Creangă.

3. **Lucrați în grupe** de câte 4! Căutați informații despre locul natal al unui scriitor român la alegere (poziționare geografică, istoria locului, obiceiuri/tradiții) și realizați o prezentare orală a acestuia în fața colegilor voștri. În cadrul acesteia puteți utiliza imagini, clipuri, prezentări PowerPoint sau orice alte mijloace prin care să stârniți curiozitatea auditoriului.

23

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

REDACTARE

TIPARE TEXTUALE. TEXTUL NARATIV

1. **Formați perechi** și povestiți la persoana a III-a întâmplarea relatată în fragmentul din *Amintiri din copilărie*. Rezolvați sarcina de lucru ținând cont de sugestiile oferite în tabelul următor, pe care îl veți copia și îl veți completa în caiete.

Etapă	Sugestii	Întâmplare
Situația inițială (introducere)	– fixarea reperelor spațio-temporale – numirea personajelor	*Într-o dimineață, mama îl trezește pe Nică, amintindu-i acestuia de pupăza din sat, care cânta în fiecare zi.*
Procesul – acțiunea (cuprins)	– prezentarea întâmplărilor în ordine cronologică, gradată	...
Situația finală (încheiere)	– rezolvarea tuturor conflictelor, depășirea momentelor de tensiune	...

2. Scrie un text narativ de cel puțin 120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare memorabilă care s-a desfășurat într-un loc drag ție. În redactarea compunerii, vei avea în vedere sugestiile oferite la exercițiul anterior, dar și următoarele indicații:

INTRODUCERE

- Gândește-te la persoanele care au luat parte la întâmplare.
- Fixează reperele spațio-temporale.
- Scrie situația inițială.

CUPRINS

- Scrie pe o ciornă ideile principale pe care le vei dezvolta în compunerea ta.
- Scrie întâmplarea la care te-ai gândit, având grijă la ortografie și la punctuație.

ÎNCHEIERE

- Formulează o impresie pe care ți-a lăsat-o întâmplarea sau o învățătură care se desprinde din aceasta.
- Cere unui coleg sau unui adult să citească textul tău și să-și spună părerea.

24

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SILABA. DESPĂRȚIREA ÎN SILABE

Ne amintim!

Silaba reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:
– **monosilabice**: *zar, val, el*;
– **plurisilabice**: *masă, pălărie, inimaginabil, florărie*.

În cadrul cuvintelor plurisilabice, silaba care este pronunțată mai intens se numește **silabă accentuată**: **car**-te, du-**mi**-ni-că, in-te-li-**gent.**

Observăm

Desparte în silabe următoarele cuvinte: *carte, examen, suplu, arctic, geografie.*

Aflăm

Normele actuale prevăd **despărțirea cuvintelor în silabe după pronunțare**, fiind acceptată și despărțirea după structură, cu unele restricții.

Reguli care pot fi aplicate la despărțirea cuvintelor în silabe:

a. O consoană între două vocale trece la silaba următoare.
Exemple: *podiș: po-**d**iș; teamă: tea-**m**ă; florile: flo-**r**i-**l**e*

b. Două consoane între două vocale se despart astfel: prima consoană rămâne la silaba dinainte și a doua trece la silaba următoare.
Exemple: *înger: î**n**-**g**er; munte: mu**n**-**t**e; capsă: ca**p**-**s**ă*

Excepție: Dacă în grupul de două consoane a doua este **l** sau **r** și prima este **b, c, d, f, g, h, p, t, v**, despărțirea se face <u>înaintea întregului grup</u>.
Exemple: *cablu: ca-**bl**u; codru: co-**dr**u; pehlivan: pe-**hl**i-van; litru: li-**tr**u*

c. Trei sau mai multe consoane între două vocale se despart după prima consoană, care rămâne la silaba dinainte, și celelalte trec la silaba următoare.
Exemple: *cinste: ci**n**-**st**e; vârstă: vâ**r**-**st**ă; aspru: a**s**-**pr**u; constructor: co**n**-**str**uc-tor*

Excepție: În cazul grupurilor: lpt, mpt, ncș, nct, ncț, rct, rtf, stm, ndv despărțirea se face <u>după a doua consoană din grup</u>.
Exemple: *sculptură: scu**lp**-**t**u-ră; puncta: pu**nc**-**t**a; arctic: a**rc**-**t**ic; jertfă: je**rt**-**f**ă*

d. Două vocale alăturate se despart; prima vocală rămâne în silaba dinainte și a doua trece la silaba următoare.
Exemple: *alcool: al-c**o**-**o**l; ființă: f**i**-**i**n-ță; croitor: cr**o**-**i**-tor*

25

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Exersăm

1. Desparte în silabe următoarele cuvinte: *municipiu, astru, punctaj, sculptor, reușită, covrigei, patru, obiect, penultima, specialitate, geolog, vârstnic, deodată.*

2. Desparte în silabe următoarele cuvinte și menționează regulile care pot fi aplicate: *somnambul, obraz, agrafă, activitate, exemplu, poezie, sandvici, construcție, câmpie, parcare, african, afecțiune, umbrelă.*

3. Transcrie pe caiet cuvintele date și subliniază silaba accentuată din fiecare, utilizând un dicționar dacă e nevoie: *fițuică, matur, gingaș, caracter, antic, trafic, butelie, fenomen, ianuarie, student.*

4. Indică silaba accentuată din cuvintele scrise înclinat, pentru ca enunțurile de mai jos să fie corecte.

a. Ea se *repede* până la magazin și se întoarce *repede* acasă.
b. Mama e *veselă* că și-a cumpărat *veselă* nouă.
c. O *lumină* puternică *lumină* brusc în beznă.
d. În *acele* plase sunt *acele* bunicii tale.
e. *Barem* să găsim rezolvarea problemei în acest *barem* de rezolvare.

Valorificăm

1. Roagă-l pe un membru al familiei/un prieten să scrie un text de 30–40 de cuvinte despre locurile sale natale. Citește textul scris de acesta, desparte cuvintele în silabe și grupează-le într-un tabel asemenea celui de mai jos.

Cuvinte monosilabice	Cuvinte plurisilabice		
	2 silabe	3 silabe	4 sau mai multe silabe
...	...	...	...

2. **Formați perechi** și scrieți un dialog de 7–8 replici, în care să valorificați următoarele variante de despărțire în silabe a cuvântului *sculptură*: *sculp-tu-ră/scul-ptu-ră.* Insistați pe evidențierea variantei corecte. Interpretați dialogul în fața clasei.

Reținem!

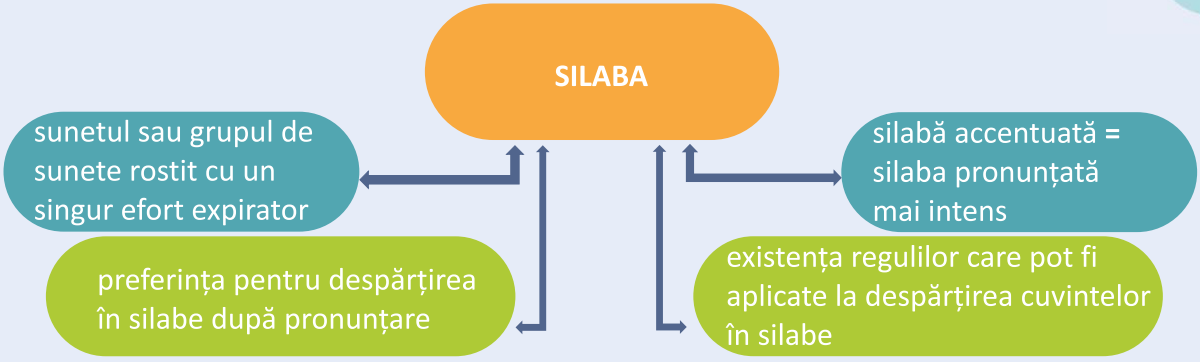

26

DIFTONG. TRIFTONG. HIAT

Ne amintim!

Sunetele limbii române

În limba română există trei tipuri de sunete:
– **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): **b, c, d, f, s, t** etc.;
– **vocalele** (se pronunță singure): **a, ă, î, e, i, o, u;**
– **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): **e̯, i̯, o̯, u̯.**

Observăm

Desparte în silabe următoarele cuvinte și precizează dacă sunetele din componența lor sunt consoane, vocale sau semivocale: *cărare, floare, iepure, leoaică, aripioară, alee, geografie.*

Aflăm

Diftongul este grupul de două sunete, alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă.

soare → s(o a) - r e
semivocală vocală

mereu → m e - r(e u)
vocală semivocală

Observație!
În cuvinte precum *ceai, geam, cheamă, gheară* nu apar diftongi, deoarece grupurile de litere *ce, ge, che, ghe* transcriu un singur sunet, care este consoană. În cazul unor astfel de cuvinte este rostită doar vocala *a.*

Triftongul este grupul de trei sunete, alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă.

creioane → cre - (ioa) - ne
semivocală vocală semivocală

ursoaică → ur - s(oai) - că
semivocală semivocală vocală

Observație!
În cuvinte ca *treceau, mergeau, ocheau, vegheau* nu apar triftongi, deoarece grupurile de litere *ce, ge, che, ghe* transcriu un singur sunet, care este consoană. În cazul unor astfel de cuvinte este rostit doar diftongul *au.*

27

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Observație!

Diftongul și triftongul pot apărea și între două cuvinte diferite care sunt pronunțate legat, fapt marcat prin prezența cratimei.

Exemple: Te-*a* căutat Ion. Le-*au* văzut în parc.

Hiatul este grupul de două vocale alăturate, dar pronunțate în silabe diferite.

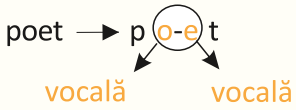

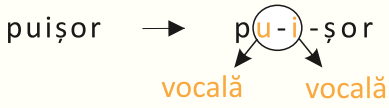

Exersăm

1. Menționează dacă următoarele cuvinte conțin diftong, triftong sau hiat, marcând vocalele și semivocalele: *câine, leoaică, doi, oaie, aeroport, voiau, idee, ființă, fiu, caisă, inimioară, vreau, duet, iarbă, lăcrămioară, zoologie, pălărie, tei, creier, iute.*

2. Citește textele date și identifică acele cuvinte care conțin diftong, triftong și hiat. Completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Cuvinte cu diftong	Cuvinte cu triftong	Cuvinte cu hiat

„S-a desprins raza din ghemul ei de aur și a rătăcit prin senin. Și-n întâia zi, tremurătoare, caută pe ce să se oprească.

Într-o poiană din mijlocul unei păduri găsi urma copitei unui cerb plină ochi de apa ploilor. Vroi să se strecoare în unda rece, dar în clipa aceea, un biet lup, slab de i se vedeau coastele, dădu buzna dintr-un desiș, se repezi, sorbi apa, tulbură ce mai rămase, apoi se prăbuși în cealaltă margine a pădurii, după o căprioară care tocmai trecea.

Raza călători mai departe.

Munți, dealuri, văi: ai ce cutreiera în lume când te-ai așternut la drum.”

(Emil Gârleanu, *O rază*)

„Bate vânt de primăvară și pe muguri îi deschide;
Vântul bate, frunza crește, și voioasă lunca râde.
Sub verdeața drăgălașă dispar crengile pe rând.
Și sub crengile umbroase mierla sare șuierând.

O! minune, farmec dulce! O! putere creatoare!
În oricare zi pe lume iese câte-o nouă floare,
Ș-un nou glas de armonie completează imnul sfânt
Ce se-nalță către ceruri de pe veselul pământ.”

(Vasile Alecsandri, *Lunca din Mircești*)

28

3. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile identificate.

a. Elevii au ascultat de profesorul de sport și s-au alineat.
b. Greșala recunoscută e pe jumătate iertată.
c. Se pare că acea persoană a consumat mult alcol.
d. Fratele meu a învățat recent la școală despre animalele ierbivore.
e. Stătea la rând la caserie de mai bine de o oră.
f. Au curățat toate alunele de cuajă.
g. Am loat un taxi ca să ajungem la timp.

Valorificăm

1. Joc! **Formați grupe** de câte trei elevi și dați exemple de cât mai multe cuvinte care conțin:

a. diftongii: *oa, ia, eu;*
b. triftongii: *oai, eau, iai;*
c. hiaturile: *i-e; e-e; a-u.*

Câștigă grupa care, în 5 minute, descoperă cele mai multe cuvinte corecte. Citiți în fața clasei cuvintele găsite.

2. Faceți schimb de liste cu o altă echipă și creați un text, pe o temă la alegere, folosind cuvintele găsite de aceștia.

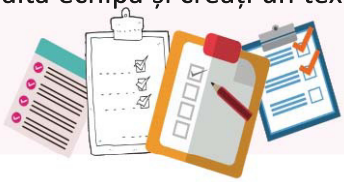

Reținem!

DIFTONG — o vocală și o semivocală alăturate, rostite în aceeași silabă

TRIFTONG — o vocală și două semivocale alăturate, rostite în aceeași silabă

HIAT — două vocale alăturate, rostite în silabe diferite

29

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

LECTURĂ – TEXT ALTERNATIV

Pătrundem în lumea textului

Pregătește 3-4 întrebări pe care să le adresezi colegilor tăi de clasă pentru a afla ce înseamnă pentru aceștia noțiunea de *acasă.* După ce ai adresat întrebările colegilor, notează pe o coală A4 răspunsurile care te-au impresionat.

Expuneți în clasă răspunsurile centralizate de fiecare dintre voi și citiți-le cu voce tare.

CHEMAREA STRĂBUNILOR

– fragment –

de Jack London

Buck nu citea ziarele, altminteri ar fi știut că necazul se zămislea și că asta nu-l privea doar pe el, ci pe orice câine voinic, cu mușchi tari și cu blană lungă și călduroasă, de la Puget Sound până la San Diego.

Asta pentru că oamenii, scotocind prin întunericul arctic, găsiseră un metal galben și fiindcă vapoarele și companiile de transport profitau enorm de respectiva descoperire, cărând mii de indivizi care se repezeau spre ținuturile nordice. Tipii aceia voiau câini, iar animalele dorite de ei erau dulăi voinici, cu mușchi puternici, capabili de mari eforturi, cu blănuri care să-i apere de ger.

Buck trăia într-o casă uriașă din Santa Clara Valley, cea mereu plină de soare. Locul se numea „Ținutul judecătorului Miller”. Era ceva mai retras de la drum, pe jumătate ascuns între copaci, printre care se putea vedea veranda răcoroasă ce înconjura clădirea.

De casă te puteai apropia pe niște alei pietruite ce șerpuiau printre pășunile întinse, pe sub pâlcurile de plopi înalți.

Mai în spate, lucrurile aveau chiar dimensiuni mai impresionante decât cele din față. Acolo se găseau marile grajduri, unde o duzină de bărbați și de băieți munceau, șirurile de case ale celor care lucrau la vie, locuințele rânduite ordonat ale argaților, via, pășunile verzi, livezile, straturile cu căpșuni.

Se mai afla acolo instalația de pompare a fântânii arteziene. Nu lipsea nici rezervorul uriaș din ciment unde băieții judecătorului Miller se îmbăiau dimineața și se răcoreau în fierbințile după-amiezi.

Peste această imensă avere stăpânea Buck. Aici se născuse el și trăise primii patru ani din viață. Adevărat, existau și alți câini. Trebuiau să existe și alți câini într-un loc atât de întins, dar ei nu contau. Ei veneau și plecau, stăteau în cotețele lor supraaglomerate sau în obscuritatea casei, ca Toots, mopsul japonez, sau Ysabel, cățelușa mexicană fără păr, făpturi ciudate ce rareori își scoteau nasul pe afară sau puneau piciorul pe pământ.

30

Pe de altă parte, existau foxterrierii, câțiva cel puțin, care lătrau amenințători la Toots și la Ysabel, care-i priveau prin ferestre, apărați de o armată de servitoare înarmate cu mături.

Dar Buck nu era nici câine de casă, nici de curte. Întregul regat îi aparținea. Sărea în piscină când voia, se ducea la vânătoare cu fiii judecătorului, le escorta pe Mollie și Alice, fetele judecătorului, în întunericul serii sau în zori de zi.

În nopțile de iarnă, zăcea la picioarele judecătorului, lângă focul ce ardea cu zgomot în căminul din bibliotecă. Îi căra în spinare pe nepoții judecătorului sau îi dădea de-a rostogolul prin iarbă și avea grijă să nu pățească nimic rău pe la fântână, grajduri sau prin alte locuri.

Printre terrieri, el pășea cu măreție. Pe Toots și pe Ysabel nici nu-i băga în seamă. Era rege, stăpânea peste tot ce mișca, se târa sau zbura din ținutul judecătorului Miller, inclusiv peste oameni.

Tatăl său, Elmo, un imens Saint-Bernard, fusese tovarășul de nedespărțit al judecătorului, iar Buck preluase atribuțiile părintelui său. Nu era la fel de mare, cântărea doar o sută patruzeci de livre, adică vreo șaptezeci de kilograme, pentru că mama lui, Shep, fusese din rasa ciobănesc scoțian.

Totuși, o sută patruzeci de livre, la care se adăuga demnitatea provenită din respectul pe care i-l arătau toți ceilalți, îl făceau să se comporte ca un rege.

Timp de patru ani, trăise ca un aristocrat. Se născuse cu o anumită mândrie. Chiar era puțin egoist, ca un boier de la țară, din cauza singurătății în care viețuia de atâția ani.

Nu devenise însă un câine răsfățat, se ferise de așa ceva. Vânătoarea și deliciile deplasărilor prin vastele întinderi de pădure și de câmpie îl făcuseră să nu se îngrașe și îi întăriseră mușchii. La fel ca rasele de câini din zone mai reci, plăcerea de a se bălăci în apă îi menținuse și îi întărise sănătatea.

Așa se prezenta câinele Buck în toamna anului 1897, când aurul găsit la Klondike atrăgea toți bărbații către Nordul înghețat. Dar Buck nu citea ziarele și nu știa că Manuel, unul dintre ajutorii de grădinar, însemna pentru el o cunoștință nedorită.

Discutăm despre text

Observăm

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *necazul, fiindcă, capabili, să apere, trăia, copaci, atribuții, mândrie*.

2. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile următoarelor cuvinte din textul dat, apoi integrează-le în enunțuri proprii: *verandă, pășune, argat, obscuritate, demnitate.*

3. Transcrie cuvintele care fac parte din câmpul lexical al *casei*.

Explorăm și învățăm

1. Scrie un enunț în care să precizezi unde și când are loc acțiunea din fragmentul dat.

2. Formulează cinci idei principale din textul dat.

3. Transcrie fragmentul în care se face referire la părinții lui Buck.

4. Menționează tipul de narațiune din acest text, selectând două pasaje prin care să-ți susții răspunsul.

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Interpretăm

1. Precizează ce relații se stabilesc între Buck și celelalte personaje amintite în textul dat. Completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Personajele	Relația	Explicații din text
Buck – judecătorul Miller		
Buck – nepoții judecătorului		
Buck – Toots și Ysabel		

2. Scrie un text de 50–70 de cuvinte, în care să-l caracterizezi pe Buck, utilizând informațiile prezentate de narator.

3. Explică de ce Buck este considerat a fi stăpân peste „Ținutul judecătorului Miller”.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Având drept punct de pornire ultimul paragraf al textului preluat din *Chemarea străbunilor,* de Jack London, scrie o compunere narativă de 120–140 de cuvinte, în care să-ți imaginezi o întâmplare prin care a trecut câinele Buck. Dă un titlu sugestiv și adecvat compunerii tale.

2. **Formați perechi.** Ținând cont și de textele studiate în această unitate de învățare, creați o definiție originală pentru noțiunea de *locuri natale.* Realizați, în acest sens, un cvintet – poezie alcătuită din cinci versuri, urmând structura:

a. primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul: *locuri natale;*
b. al doilea vers – două cuvinte care descriu subiectul;
c. al treilea vers – trei verbe care se referă la acțiunile subiectului;
d. al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă sentimentele față de subiect;
e. ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului.

La final, expuneți cvintetele în clasă și citiți creațiile tuturor perechilor, acordându-le o față zâmbitoare celor pe care le considerați mai reușite.

3. Caută informații despre o rasă de câini la care se face referire în textul citit și prezintă-le colegilor câteva curiozități despre rasa respectivă.

32

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

VALORI ALE CULTURII POPULARE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC. OBICEIURI ȘI TRADIȚII ÎN CULTURA ROMÂNEASCĂ

Lucrați în perechi! Dați exemple de tradiții și obiceiuri din regiunea în care locuiți și din România. Apoi citiți următorul text nonliterar, pentru a afla mai multe informații despre obiceiuri și despre însemnătatea lor.

Lumea din care face parte țăranul român a fost dintotdeauna bogată în obiceiuri și tradiții.

Acestea par a fi, pentru cei care le privesc din exterior, manifestări folclorice fabuloase. Cei care le cunosc însemnătatea știu că aceste obiceiuri și tradiții ascund înțelesuri profunde, despre relațiile interumane și despre relațiile oamenilor cu natura.

Prin astfel de manifestări, oamenii din diverse zone ale țării au încercat să dea însemnătate anumitor momente sau întâmplări din viața lor.

Obiceiurile tradiționale românești au ca modalități de exprimare: muzica, coregrafia, gestica sau mimica. Sunt fapte culturale complexe, menite, înainte de toate, să organizeze viața oamenilor, să marcheze momentele importante ale trecerii lor prin lume, să le modeleze comportamentul.

Există două mari categorii de obiceiuri.

Primele sunt cele care marchează diferite evenimente ce se desfășoară de-a lungul anului: sărbători religioase, cele legate de munca agricolă sau de factori de mediu. Acestea vizau viața colectivă a satului, având un caracter public și ciclic.

A doua mare categorie se referă la obiceiurile care atestă diferite momente importante din viața omului, desfășurarea lor fiind legată de momente bine determinate, care nu se repetă.

Obiceiurile de peste an sunt, în general, în directă legătură cu trecerea timpului, a calendarului, dar și a muncilor în colectivitățile agricole sau de păstori. Îndeplinirea lor, potrivit datinei, era în interesul întregii colectivități, toată lumea aducându-și contribuția.

La obiceiurile legate de momentele importante ale vieții omului (nașterea, căsătoria, moartea), interesul îndeplinirii obiceiului cade, înainte de toate, asupra individului și a familiei lui.

(www.travelguideromania.ro)

Înțelegerea textului

Răspundeți oral la următoarele întrebări care vizează textul dat.

a. Care sunt modalitățile de exprimare din cadrul diverselor obiceiuri tradiționale românești?
b. Ce roluri au tradițiile și obiceiurile în viața românilor?
c. Care sunt principalele categorii de obiceiuri despre care se poate vorbi în cultura românească?
d. Care este sursa textului dat?

33

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Interpretăm textul

1. Grupați tradițiile și obiceiurile pe care le-ați identificat înainte de a citi textul în cele două mari categorii despre care se vorbește în text. Prezentați lista voastră colegilor de clasă.

2. Realizați o comparație a celor două principale categorii de obiceiuri din cultura românească, stabilind asemănările și deosebirile dintre acestea, așa cum reies ele din textul citit. Completați, în acest sens, un tabel asemenea celui de mai jos.

Categoria de obiceiuri		
Asemănări		
Deosebiri		

Dincolo de text

1. Alegeți un obicei sau o tradiție dintre cele numite de colegii dintr-o altă grupă și realizați un proiect despre acesta/aceasta. Puteți realiza proiectul sub forma unei broșuri, a unei prezentări PowerPoint sau a unui clip video. În cadrul proiectului, veți face referire cel puțin la următoarele informații:

– aria de desfășurare a obiceiului/tradiției;
– perioada/data de desfășurare;
– scopul acestuia/acesteia;
– scurtă prezentare a ceea ce se petrece;
– persoanele implicate;
– imagini sugestive.

2. Realizați o dezbatere în clasă, referitoare la importanța cunoașterii obiceiurilor și tradițiilor din alte zone ale țării sau ale lumii.

34

RECAPITULARE

Se dă textul de mai jos.

Aflasem astfel încă un lucru foarte însemnat: anume că planeta lui de baștină abia de întrecea mărimea unei case!

Ceea ce nu prea avea cum să mă mire.

Știam bine că, în afară de marile planete precum Pământul, Jupiter, Marte, Venus, cărora li s-a dat câte un nume, pe lume se mai află o puzderie de alte planete, uneori atât de mici, încât numai anevoie le poți zări cu telescopul. Când un astronom descoperă vreuna din ele, îi dă în loc de nume, un număr. De pildă, îi zice: „Asteroidul 3251”.

Am temeinice motive să cred că planeta de pe care venea micul prinț era asteroidul B-612. Acest asteroid nu a fost zărit decât o singură dată, cu telescopul, în 1909, de către un astronom turc.

Acesta a făcut atunci, cu prilejul unui Congres Internațional de Astronomie, o mare demonstrație a descoperirii sale. Nimeni însă nu i-a dat crezare, din pricina hainelor pe care le purta. Așa sunt oamenii mari.

Din fericire pentru faima asteroidului B-612, un dictator turc a poruncit poporului său, sub pedeapsa cu moartea, să se îmbrace ca europenii.

Astronomul a mai făcut o demonstrație, în 1920, îmbrăcat de astă dată într-un frac foarte elegant. Și toată lumea, acum, a fost de aceeași părere cu el.

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)

35

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

Înțelegerea textului

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile următoarelor cuvinte, apoi integrează-le în enunțuri: *baștină, puzderie, telescop, asteroid, dictator.*

2. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *însemnat, anevoie, venea, așa, elegant.*

3. Răspunde oral la următoarele întrebări.

a. Cât de mare era planeta de pe care venea micul prinț?
b. Cum se numea planeta natală a băiețelului?
c. În ce an a fost zărită planeta micului prinț?
d. În cadrul cărui eveniment a vorbit astronomul turc despre descoperirea sa?
e. Din ce cauză nu a fost crezut astronomul?

Analiza textului

1. De ce mărimea planetei micului prinț este un lucru însemnat pentru narator? Răspunde la această întrebare într-un text de 40–50 de cuvinte.

2. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: *Nimeni însă nu i-a dat crezare, din pricina hainelor pe care le purta. Așa sunt oamenii mari.*

3. Explică relația dintre autor, narator și personaje în textul dat.

Valorificarea textului

1. Desparte în silabe următoarele cuvinte: *aflasem, pildă, astronom, prilejul, îmbrace, elegant, acum.*

2. Menționează dacă următoarele cuvinte din text conțin diftong sau hiat, marcând vocalele și semivocalele: *foarte, venea, asteroidul, poporului, europenii, demonstrație, toată*.

3. Transcrie cuvintele din al treilea paragraf al textului care conțin vocale în hiat.

4. Dă exemple de cuvinte care conțin următorii triftongi: *eau, iai, oai, ioa*.

Dincolo de text

1. **Formați grupe** de câte trei elevi! Imaginați-vă că vă întâlniți cu micul prinț și creați un dialog de 10–12 replici, în care să vorbiți cu acesta despre planeta lui, Asteroidul B-612, și despre planeta noastră. Folosiți informații pe care le știți din cadrul orelor de geografie.

2. Prezentați în fața colegilor voștri dialogul creat. Aceștia vor fi atenți și vor face observații referitoare la:

- tonul utilizat;
- atenția acordată;
- calitatea întrebărilor (sunt clare, pe subiect);
- gesturi, mimică.

36

EVALUARE

Citește textul și rezolvă cerințele.

Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare! Așa grădină nu se mai văzuse până atunci, p-acolo. În fundul grădinei avea și un măr care făcea mere de aur și, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând și pârguindu-se, venea oarecine noaptea și le fura, tocmai când erau să se coacă. Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusese împăratul să pândească, n-au putut să prindă pe hoți. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului și-i zise:

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc însumi, și mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuiește.

— Dragul meu, zise tată-său, atâția oameni voinici au păzit și n-au făcut nicio ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ținut atâta sumă de bani și de aceea, iată, mă înduplec și te las ca să pândești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.

(Prâslea cel voinic și merele de aur, text cules de Petre Ispirescu)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Grădina împăratului era unică în acel ținut.
b. În fundul grădinii existau meri care făceau fructe de aur.
c. După ce se coceau, merele erau furate de un necunoscut.
d. Fiul cel mare al împăratului dorește să prindă hoțul.
e. Împăratul nu este convins că fiul său va reuși.

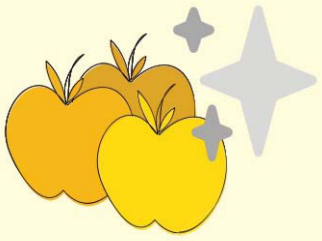

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. flori	1. cuvânt care conține un diftong
b. coapte	2. cuvânt care conține doi diftongi
c. împărăția	3. cuvânt monosilabic
d. noaptea	4. cuvânt cu structura c-v-c-v-c
e. măcar	5. cuvânt care conține triftong
	6. cuvânt care conține hiat

37

1 UNITATEA 1 – LOCURI NATALE

3. Completează, în caiet, următoarele enunțuri.

a. În cuvântul *nevoie,* apare diftongul ... .
b. În cuvântul *oarecine*, semivocala este ... .
c. Cuvântul *tâlhar* se desparte corect în silabe astfel: ... .
d. Cuvântul *izbutești* este format din ... silabe.
e. Forma corectă de plural a substantivului *palat* este ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică două repere spațiale din textul dat.
b. Numește personajele care apar în textul dat.
c. Menționează tipul de narațiune din acest text.
d. Precizează motivul care îl determină pe băiatul cel mare să dorească să-l prindă pe hoțul merelor, așa cum reiese din spusele acestuia.
e. Transcrie pasajul în care naratorul descrie grădina împăratului.

5. Scrie un text narativ de 120–140 de cuvinte, în care să-ți imaginezi o continuare a întâmplărilor din textul dat. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (15, 5, 5, 3, 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

2

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

– performarea actelor de limbaj: relația dintre structura lingvistică a actului de limbaj, intenția de comunicare și efectul actului de limbaj.

Lectură:

– strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv.

Redactare:

– adecvarea la temă;

– stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate.

Elemente de construcție a comunicării:

– cuvântul: formă și sens (sensul propriu, sensul de bază și sensul secundar; sensul figurat);

– rolul contextului în crearea sensului;

– omonime; cuvinte polisemantice.

Variație stilistică

– limbă vorbită; limbă scrisă.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

✓cum se integrează informațiile textului citit/audiat în mesajele pe care le poți transmite oral sau în scris;

✓ce reprezintă proprietatea și puritatea termenilor, originalitatea textului;

✓ce sunt sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor;

✓care este rolul contextului în crearea sensului;

✓ce sunt omonimele și cuvintele polisemantice;

✓ce reprezintă limba vorbită și limba scrisă.

B. vei fi capabil:

✓să descoperi, într-un mesaj oral, intenția emițătorului și efectul pe care îl are mesajul asupra receptorului;

✓să adaptezi comunicarea orală și scrisă la tema dată;

✓să identifici emoții și sentimente transmise prin intermediul textelor literare și nonliterare;

✓să prezinți răspunsuri personale pe baza unor texte date;

✓să redactezi texte adecvate temei propuse;

✓să identifici sensurile cuvintelor în funcție de context;

✓să redactezi texte, respectând normele limbii standard.

C. vei manifesta:

✓interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;

✓preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate.

39

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

Priviți cu atenție imaginea și discutați **în perechi**:

- care este evenimentul care a reunit elevii în sala de teatru;
- cine participă;
- ce se întâmplă pe scenă;
- cum credeți că se simt elevii și profesorii prezenți.

40

Ascultăm și descoperim

Vizionează, în varianta digitală a manualului, cele patru secvențe. Urmărește cu atenție schimburile de mesaje, completând, în caiet, potrivit exemplului dat, rubricile tabelului. Indică starea sufletească a celui care vorbește, alegând unul dintre emoticoanele de mai jos.

Enunțul rostit (Mesajul)	Persoana care îl rostește (Emițătorul)	Motivul pentru care este rostit	Emoticonul potrivit stării sufletești a emițătorului
1. „Oare am luat nota zece?”	O elevă	Exprimarea îndoielii, a neliniștii	3
2. ...			
...			

Reținem!

Pentru a avea o comunicare orală reușită, e nevoie să ținem seama de următoarele aspecte:

– mesajul pe care dorește să-l transmită vorbitorul (emițătorul) este un rezultat al **intenției** sale de a comunica ceva;

– mesajul transmis este clar, pe înțelesul ascultătorului (receptorului) și va avea un **efect** asupra acestuia.

Creăm și ne jucăm

Lucrați în perechi.

1. Căutați pe internet o imagine reprezentativă pentru Ziua Limbii Române, sărbătorită anual la 31 august.
2. Realizați un text, alcătuit din cuvinte (60–80) și imagini (4-5), în care să prezentați ce înseamnă pentru voi limba română.
3. Împărtășiți ideile voastre colegilor, valorificând textul redactat și imaginile selectate.

41

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

LECTURĂ

Pătrundem în lumea textului

1. A respecta limba maternă este o datorie de onoare a fiecărui cetățean. Cum putem demonstra că respectăm limba maternă? Discutați **în grupe** de câte patru-cinci elevi, apoi relatați întregii clase concluziile discuțiilor voastre.
2. Credeți că elevii au o atitudine potrivită față de utilizarea corectă a limbii române? Discutați **în perechi**, apoi împărtășiți părerea voastră celorlalți colegi.

A. TEXT DE BAZĂ (literar)

LIMBA NOASTRĂ

de Alexei Mateevici

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara. [...]

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng și care o cântă
Pe la vatra lor țăranii.

Înviați-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Stergeți slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeți piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde -
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-vă o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Dicționar

cazanie = predică prin care se explică un pasaj oarecare din *Evanghelie;* carte religioasă care cuprinde predici sau povestiri în care se comentează texte evanghelice.
slin = strat de murdărie de pe pielea nespălată, de pe îmbrăcămintea purtată mult și neîngrijită sau de pe obiectele mult folosite și necurățate.

Discutăm despre text

Observăm

1. Descoperă, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația următoarelor cuvinte: *șirag*, *sudoare*, *(a) revărsa*, *vatră*, *potop*.

2. În textul poeziei sunt cuvinte folosite diferit față de forma actuală. Rescrie versurile următoare, utilizând forma corectă.

- „*Roi de fulgere, ce spintec/ Nouri negri, zări albastre.*”
- „*Și-ți avea în revărsare/ Un potop nou de cuvinte.*”

3. Alcătuiește enunțuri cu sinonime potrivite ale următoarelor cuvinte: *neam*, *viteaz*, *zare*, *rostire*.

4. Indică antonimele contextuale ale cuvintelor: *rară*, *revărsată*, *plâng*, *multă*, *lucitoare*.

Explorăm și învățăm

1. Transcrie cuvintele-cheie din poezie.

2. Stabilește tema poeziei.

3. Descoperă comparația din strofa a doua.

4. Recitește prima și ultima strofă ale poeziei.

a. Compară ideile transmise de prima strofă cu ideile strofei finale.

b. Indică sentimentele care se transmit prin versurile celor două strofe.

Interpretăm

1. **Lucrați în perechi.**

a. Identificați în textul poeziei cuvintele/grupurile de cuvinte prin care este definită limba română.

b. Realizați, pe o foaie de hârtie, format A3, un ciorchine, stabilind relația dintre cuvintele/grupurile de cuvinte identificate, conform modelului următor:

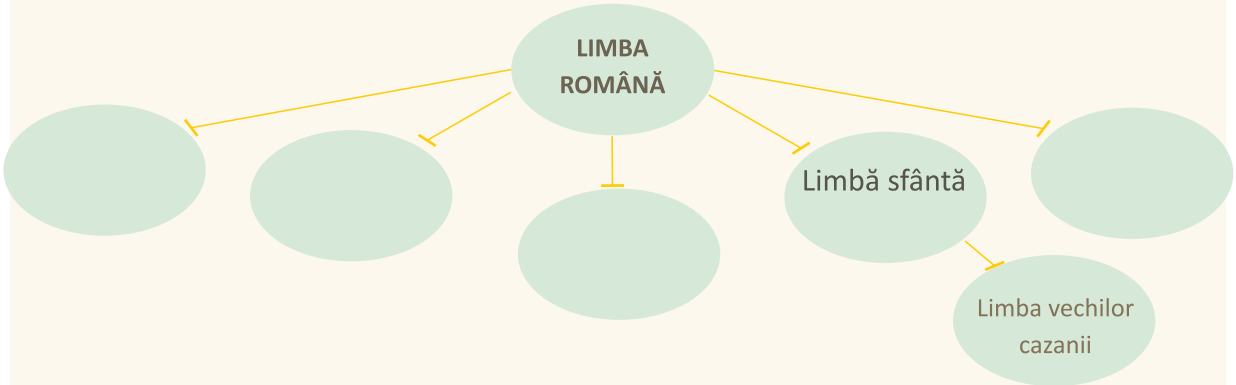

c. Prezentați colegilor de clasă ciorchinele realizat și explicați relațiile dintre cuvintele/grupurile de cuvinte identificate.

2. Explică, într-un text de 40–50 de cuvinte, semnificația strofei a șaptea a poeziei.

3. Exprimă-ți opinia! De ce este considerată limba română „o comoară în adâncuri înfundată”?

43

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

B. TEXT DE BAZĂ (nonliterar)

ÎN 31 AUGUST, ZIUA LIMBII ROMÂNE, 28 DE MILIOANE DE OAMENI DIN ÎNTREAGA LUME VORBESC ROMÂNEȘTE

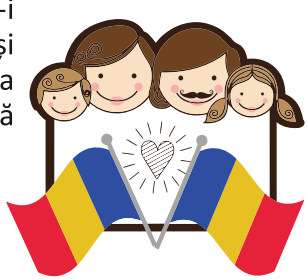

Manifestările naționale și cele internaționale își propun să-i unească în Ziua Limbii Române pe cei care vorbesc și simt românește și dau ocazia de a ne reaminti că limba română este patria mea și că limba noastră-i o comoară. Tot în 31 august, Republica Moldova marchează sărbătoarea similară Limba Noastră, celebrată din 1990. [...]

Pentru a atrage atenția asupra importanței păstrării calității limbii române și pentru a-i sprijini pe românii din afara granițelor să-și păstreze cultura și identitatea națională, ziua de 31 august a fost proclamată, prin Legea nr. 53/2013, drept Ziua Limbii Române.

Ziua Limbii Române este marcată de autorități și instituțiile publice, de reprezentanțele diplomatice, institutele culturale ale României și de instituțiile românești din străinătate prin organizarea de programe și evenimente cultural-educative cu caracter evocator sau științific, consacrate limbii române. [...]

Învățată în familie și în școală și apoi iubită și cultivată, sau ignorată, poluată ori uitată, limba e vie și puternică pentru că exprimă, unește sau dezbină, definește identitatea, se moștenește și se lasă moștenire.

Vasile Alecsandri spunea despre limba română că este „tezaurul cel mai prețios pe care-l moștenesc copiii de la părinți, depozitul sacru lăsat de generațiile trecute."

Despre virtuțile limbii române Mihai Eminescu spunea „Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii."

Limba română, cu toate faptele de istorie, evoluție și dezvoltare, este studiată atent în ultimii mai mult de 100 de ani de lingviști și, mai recent, de sociolingviști, psiholingviști sau specialiști în geografia lingvistică. [...]

Limba română, cu toată diversitatea, bogăția și forța sa expresivă, n-a așteptat însă o anume zi pentru a fi sărbătorită, marii gânditori, scriitori și poeți au celebrat-o prin toate scrierile lor sau au cântat-o în ode, iar înțelepciunea populară s-a exprimat despre limba noastră strămoșească cu haz și har în proverbe și zicători:

„Limba dulce mult aduce."

„Limba ta e capul tău."

„Limba îndulcește, limba amărește."

(http://stiri.tvr.ro/in-31-august-ziua-limbii-romane-28-de-milioane-de-oameni-din-intreaga-lume-vorbesc-romaneste_821367.html#view)

Discutăm despre text

Observăm

1. Precizează sensul cuvintelor: *manifestare*, *tezaur*, *evocator*, *sacru*, *virtute*, *(a) celebra*, *har*.

2. Transcrie fragmentul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor contextuale: „Pentru a atrage atenția asupra importanței păstrării calității limbii române și pentru a-i sprijini pe românii din afara granițelor să-și păstreze cultura și identitatea națională, ziua de 31 august a fost proclamată, prin Legea nr. 53/2013, drept Ziua Limbii Române."

3. Descoperă, în primele două alineate ale textului, antonimele cuvintelor: *tac*, *defect*, *diferită*, *să piardă*.

Explorăm și învățăm

1. Stabilește tema textului.
2. Indică două motive pentru care ziua de 31 august a fost proclamată Ziua Limbii Române.
3. Identifică, în text, cine se ocupă de organizarea de programe și evenimente cultural-educative consacrate limbii române.
4. Descoperă cuvintele/grupurile de cuvinte care prezintă caracteristici ale limbii române și găsește o modalitate de prezentare a acestora (de exemplu, o schemă, un ciorchine, un tabel etc.).

Interpretăm

1. Realizează un jurnal cu dublă intrare, conform modelului următor, notând în prima coloană citatele, proverbele și zicătorile despre limba română, preluate din textul dat, iar în a doua coloană, opiniile personale referitoare la citatele preluate.

Citate despre limba română	Opinii personale
Limba română este „tezaurul cel mai prețios pe care-l moștenesc copiii de la părinți, depozitul sacru lăsat de generațiile trecute.” (Vasile Alecsandri)	...
...	...

2. Textul de mai jos evidențiază rolul limbii române ca limbă maternă.

„Învățată în familie și în școală și apoi iubită și cultivată, sau ignorată, poluată ori uitată, limba e vie și puternică pentru că exprimă, unește sau dezbină, definește identitatea, se moștenește și se lasă moștenire.”

Exprimă-ți opinia, într-un text de 40–60 de cuvinte, despre rolul limbii române, așa cum se prezintă în citatul dat.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Lucrați pe grupe.

Valorificați cele două texte de bază pentru a realiza următoarele sarcini:

a. Imaginați-vă că pregătiți un eveniment dedicat Zilei Limbii Române, la care vor participa elevi invitați din țările vecine. Stabiliți care ar fi cele mai importante momente ale evenimentului organizat.

b. Realizați un poster reprezentativ pentru acest eveniment, folosind mijloace diferite de exprimare: cuvinte, fotografii, desene, decupaje din reviste etc.

c. Prezentați colegilor posterul realizat.

45

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VARIAȚIE STILISTICĂ – LIMBĂ VORBITĂ. LIMBĂ SCRISĂ

Ne amintim!

Limba standard reprezintă limba corectă, folosită în condiții obișnuite de comunicare.
A vorbi și a scrie corect înseamnă a respecta **normele** (regulile) **limbii**.

Observăm

Lucrați în perechi.

a. Urmăriți cu atenție interviul dat de o participantă la olimpiada de limba și literatura română reporterului-elev. Discutați despre tema interviului și despre mesajul transmis de participantă.

b. Transcrieți textul interviului în caiete. Încercați să recreați, cu ajutorul cuvintelor scrise, atmosfera în care s-a desfășurat interviul. Pentru a fi mai ușoară transcrierea, ascultați și reascultați interviul de câte ori este necesar.

c. Faceți schimb de idei, **în grupe** formate din câte două perechi, despre activitatea desfășurată și arătați care dintre cele două variante de transmitere a aceluiași mesaj (orală și scrisă) vi s-a părut mai clară, motivând alegerea făcută.

Aflăm

- Pentru a se putea înțelege, participanții trebuie să comunice în aceeași limbă.
- La baza oricărei limbi stă **cuvântul**.
- Limbile cunosc două forme de manifestare: orală și scrisă.

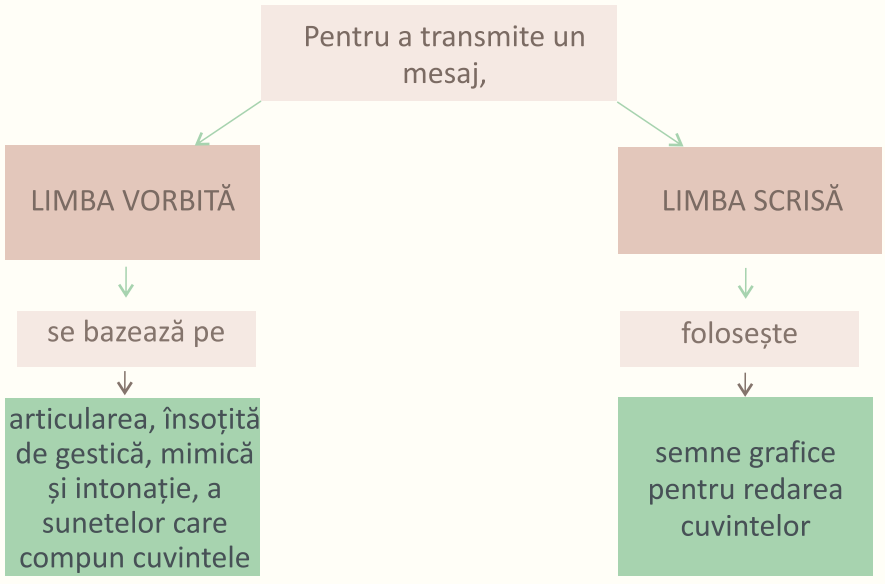

46

Exersăm

1. Identifică în textul oral audiat, din varianta digitală a manualului, caracteristici ale limbii vorbite.

2. Descoperă în textul următor aspecte care pot fi redate mai ușor în formă orală.

„Nick a tras adânc aer în piept şi a început.
— Ei bine, primul lucru pe care l-am aflat a fost că primul dicționar englez...
Doamna Granger îl întrerupse.
— Scuză-mă, Nicholas, dar prezentarea ta are vreun titlu?
Nick s-a uitat la ea pierdut.
— Un titlu? N-nu, nu i-am pus titlu.
— Să nu uitați să includeți un titlu de fiecare dată când aveți o prezentare orală sau scrisă. Acum te rog să continui, Nicholas, i-a zis zâmbind și dând aprobator din cap.
Nick a reluat. Privind drept către doamna Granger, a zis:
– Dicționarul.
Câțiva copii s-au amuzat, dar Nick s-a ținut tare și a continuat să vorbească.”

(Andrew Clements, *Povestea frindelului*)

3. a. Realizează un organizator grafic prin care să reprezinți caracteristici ale limbii vorbite și ale limbii scrise, selectate din cele menționate mai jos:

– semne grafice;
– enunțuri exclamative orale;
– text scris;
– sunete;
– enunțuri asertive rostite corect;
– cuvinte;
– mimică și gestică;
– enunțuri corecte din punct de vedere gramatical și grafic;
– intonație;
– enunțuri interogative scrise;
– semne de ortografie;
– text oral;
– semne de punctuație.

b. Completează organizatorul grafic cu alte caracteristici descoperite de tine prin compararea limbii vorbite cu limba scrisă.

c. Extinde organizatorul grafic, exemplificând caracteristicile indicate.

47

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

Valorificăm

Lucrați în grupe de 4-5 elevi.

a. Imaginați-vă că faceți parte dintr-o delegație de elevi români care participă la Bruxelles la o întâlnire a elevilor de gimnaziu din toate țările Uniunii Europene, cu scopul de a face cunoscute limbile folosite în cele 28 de țări.

b. Fiecare grup de elevi va trebui să ofere colegilor din celelalte țări exemple de limbă vorbită și de limbă scrisă.

c. Cum ați prezenta limba română orală și scrisă? Elaborați un plan al grupului, pe care apoi să-l împărtășiți celorlalți colegi de clasă.

Reținem!

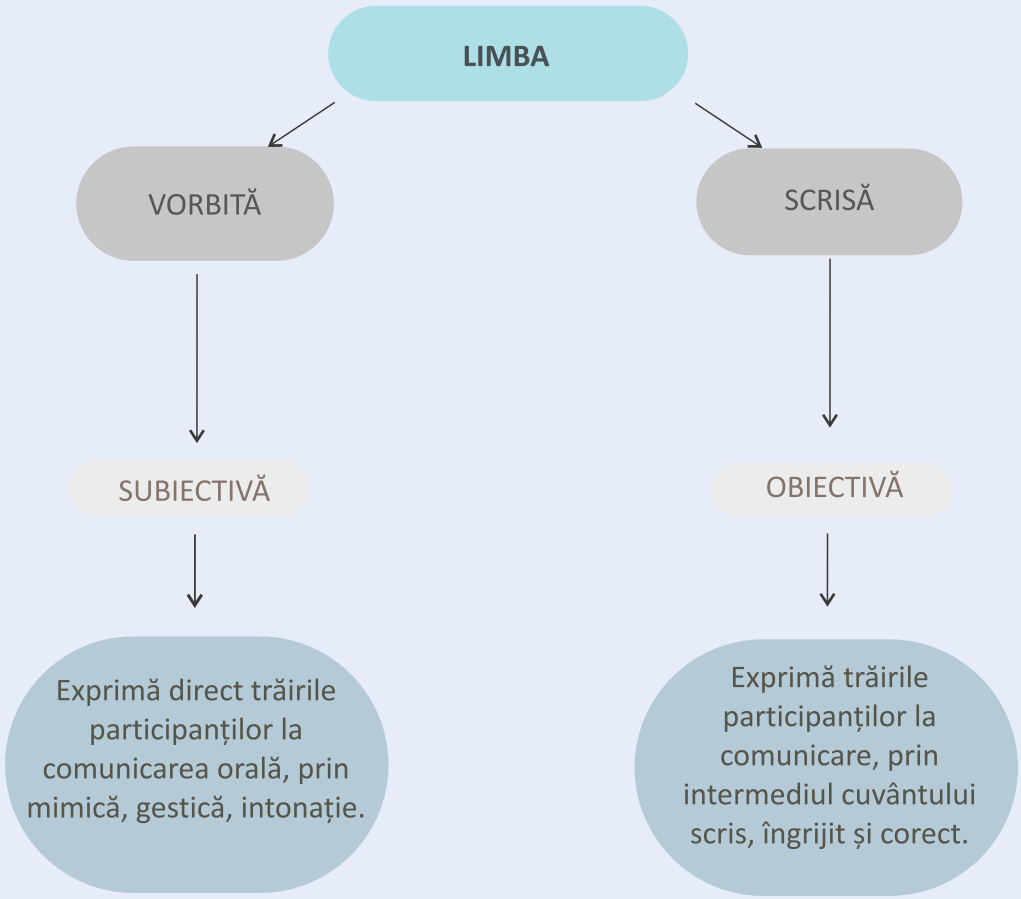

48

REDACTARE

ADECVAREA LA TEMĂ. PROPRIETATEA TERMENILOR, PURITATE ȘI ADECVARE SITUAȚIONALĂ, ORIGINALITATE

Lucrați în perechi.

În cadrul acestei unități de învățare ați realizat, în grupe, un poster reprezentativ pentru sărbătorirea Zilei Limbii Române, la care participau elevi din țările vecine.

a. Realizați o compunere cu aceeași temă, în care să valorificați elementele posterului grupului din care ați făcut parte. Textul redactat se va încadra în limita a 100–120 de cuvinte.

În redactarea textului, veți ține seama de:

Respectarea părților unei compuneri	Introducere Cuprins Încheiere
Adecvarea la tema propusă	Utilizarea unor cuvinte-cheie potrivite temei date; corespondență între conținutul textului, intenția celui care redactează textul și efectul pe care îl are asupra cititorului/auditorului
Proprietatea termenilor	Folosirea unui limbaj potrivit temei propuse, pentru exprimarea ideilor și a sentimentelor
Puritate	Folosirea limbii standard Exprimare corectă
Originalitate	Prezentarea într-un mod particular a temei propuse

b. Prezentați în fața clasei compunerea realizată.

c. Realizați o grilă de evaluare a propriei compuneri și a compunerilor colegilor, ținând cont de sugestiile date pentru redactarea textului, conform modelului de mai jos.

Criteriul	Măsura în care este îndeplinit		
	În foarte mare măsură	În măsură medie	În foarte mică măsură
Respectarea părților unei compuneri			
Adecvarea la tema propusă			
Proprietatea termenilor			
Puritate			
Originalitate			

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

Lucrați în grupe. Imaginați-vă că școala voastră este parteneră într-un proiect internațional.

Redactați textul unei scrisori pe care să o trimiteți elevilor de clasa a VI-a din școlile partenere, în care să relatați despre evenimente importante din viața școlii și activități în care ați fost implicați.

În redactarea scrisorii, valorificați informațiile din schemele alăturate.

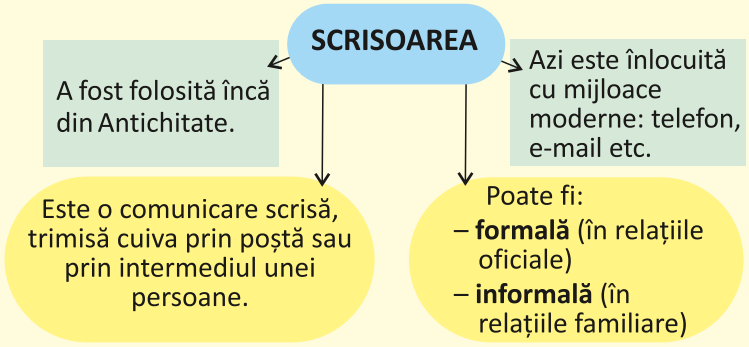

Scrisoarea are structura identificată mai jos.[1]

Localitatea și data

19 noiembrie 1957

Formula de adresare

Dragă domnule Germain,

Textul scrisorii

Am lăsat agitația stârnită în jurul meu să se domolească puțin înainte de a-ți vorbi din adâncul sufletului. Tocmai mi-a fost oferită o mult prea mare onoare, una pe care nici nu am căutat-o, nici nu am solicitat-o.

Dar atunci când am auzit vestea, primul meu gând, după mama mea, s-a îndreptat către dumneavoastră. Fără dumneavoastră, fără mâna plină de afecțiune pe care ați întins-o copilului sărac care eram, fără învățătura și exemplul oferit, nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat.

Nu pun prea mare preț pe această onoare. Dar cel puțin îmi oferă șansa de a vă spune ce ați fost și încă mai sunteți pentru mine și șansa de a vă asigura că eforturile dumneavoastră, munca și generozitatea sufletească pe care ați investit-o sunt încă vii într-unul dintre micii dumneavoastră școlari care, în ciuda trecerii anilor, nu a încetat vreodată să fie elevul dumneavoastră recunoscător.

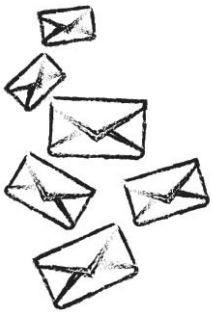

Vă îmbrățișez din tot sufletul,
Albert Camus

Formula de încheiere

[1] Scriitorul francez Albert Camus (1913–1960) provenea dintr-o familie săracă. De mic a rămas orfan de tată și trăia, împreună cu fratele său, din banii câștigați de mama sa, o spălătoreasă analfabetă, aproape surdă. În timpul școlii primare este remarcat de profesorul Louis Germain, care îl meditează gratuit, ajutându-l să obțină o bursă de studii pentru a urma liceul.

În 1957, Albert Camus primește Premiul Nobel pentru literatură și îi trimite fostului său profesor scrisoarea de mai sus. (http://webcultura.ro/scrisoarea-pe-care-orice-profesor-din-lume-si-ar-dori-sa-o-primeasca/)

50

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VOCABULAR. CUVÂNTUL: FORMĂ ȘI SENS (SENSUL PROPRIU, SENSUL DE BAZĂ ȘI SENSUL SECUNDAR; SENSUL FIGURAT). ROLUL CONTEXTULUI ÎN REALIZAREA SENSULUI

Ne amintim!

Vocabularul sau **lexicul** reprezintă totalitatea cuvintelor unei limbi.

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului. Se caracterizează prin ***formă*** (sunete/litere) și prin ***sens*** (poate avea unul sau mai multe înțelesuri).

Citim

Citește cu atenție enunțurile următoare:

Ioana poartă pantofi noi.
La poartă s-au întâlnit cei doi.
Jucătorul de fotbal a dat un șut în poartă.
Pe vremea dominației otomane, dările se plăteau către Înalta Poartă.

Observăm

1. În toate enunțurile se regăsește un anume cuvânt. Care este acesta?

2. Stabilește sensul pe care îl are cuvântul dat în cele patru enunțuri.

3. Explică scrierea diferită, în cel de-al patrulea enunț, a cuvântului identificat. Te poți ajuta de *Dicționarul explicativ al limbii române.*

Aflăm

În enunțuri diferite, un cuvânt poate avea sensuri diferite. Prin urmare, sensul cuvintelor se stabilește în context.

Contextul ajută vorbitorul/cititorul să stabilească sensul cuvântului.

51

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

➢ **Sensul propriu** – este sensul obișnuit al unui cuvânt:
- **Sensul de bază** – înțelesul cel mai cunoscut, primul sens dat în *Dicționarul explicativ al limbii române*
- **Sensul secundar** – înțeles rezultat dintr-o asemănare, variantă a sensului de bază, strict legat de context

➢ **Sensul figurat** – este folosit cu valoare expresivă, se regăsește predominant în textele literare

De exemplu:

a. *Lăcrămioara este o **floare** gingașă.*
__Floare__ – sens propriu, de bază; conform DEX: „FLOÁRE, flori, s. f. I. 1. Parte a plantei care cuprinde organele de reproducere sexuată și care are de obicei o corolă frumoasă și variat colorată.”

b. *Laptele a făcut **floare**.*
__Floare__ – sens secundar; conform DEX: „Strat de mucegai care se formează la suprafața vinului, a laptelui acru etc.”

c. *„Limba este însăși **floarea** sufletului etnic al românimii.” (Mihai Eminescu)*
__Floarea__ – sens figurat, indică valoarea limbii române, rolul ei în sufletul românilor.

Exersăm

1. **Lucrați în perechi.** Indicați sensurile contextuale ale cuvintelor scrise îngroșat:

Pe cer am zărit **o stea**.
S-a născut sub **o stea** norocoasă.
A devenit **o stea** a muzicii ușoare.
Ea are **ochi** negri, pătrunzători.
A zărit **un ochi** de apă.

2. Transcrie cele două coloane în caiet. Realizează corespondența dintre acestea, descoperind în coloana B sensurile contextuale ale verbului „a zice”din coloana A.

A	B
• Andreea zice că ar fi rezolvat corect toate exercițiile.	a spune
• Raluca îi zice Ioanei ca altădată să fie mai atentă.	a comunica
• Când a fost invitat, Dragoș a zis da.	a confirma
• Mircea ne zice dacă poate participa la concurs.	a pretinde
• Bunica îi zice nepotului o poveste.	a răspunde
• Profesorul ne zice să alegem cărți care ne plac.	a sfătui
• Împăratul a zis să fie deschise porțile palatului.	a porunci
• Eduard întreabă cine merge la antrenament, iar Mihai îi zice că nu s-a hotărât încă.	a îndemna

3. Stabilește sensul cuvintelor scrise îngroșat din enunțurile date.
De exemplu:
*Începe urcușul de îndată ce ajunge la **piciorul** muntelui.*
***Piciorul** – sens secundar*

52

- Când se miră, ridică **sprânceana** dreaptă.
- Părul de **aur** al fetei strălucește în razele soarelui.
- O **masă** mare de oameni participă la sărbătorirea Zilei Limbii Române.
- S-a așezat la **umbra** unui stejar.
- El are reacții **târzii**.

4. Înlocuiește cuvântul *cuminte* cu unul dintre cuvintele *ascultător*, *echilibrat*, *cumpătat*, *prudent*, astfel încât sensul enunțurilor să nu se schimbe:

- Ce om cuminte și fără excese!
- El este un copil cuminte.
- Tata conduce cuminte în drum spre bunici.
- Ea răspunde întotdeauna cuminte, nu are reacții negative.

5. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a ilustra sensurile indicate ale verbului *a merge*:

a. „a se mișca deplasându-se dintr-un loc în altul”;
b. „a pleca”;
c. „a se îndrepta spre...”;
d. „a evolua”;
e. „a pluti”;
f. „a zbura”.

Reținem!

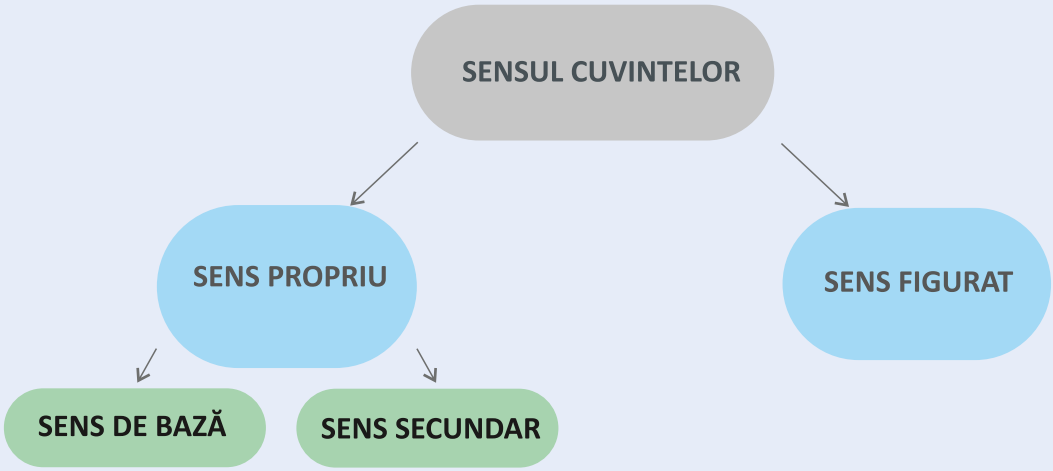

Valorificăm

Lucrați pe grupe.

1. Alcătuiți enunțuri potrivite pentru a ilustra sensuri diferite ale următoarelor cuvinte: *gură*, *mers*, *izvor*.

2. Prezentați clasei enunțurile alcătuite. Comparați rezultatele muncii voastre cu rezultatele colegilor și precizați, de fiecare dată, sensul cuvintelor (propriu sau figurat).

53

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

OMONIME. CUVINTE POLISEMANTICE

Ne amintim!

Cuvintele se pot grupa în **categorii semantice** (de înțeles/sens).
Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens identic sau asemănător.
De exemplu: *veste = știre*.
Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.
De exemplu: *nou ≠ vechi*.

Citim

El merge în fiecare an la mare.
Irina este mai mare decât Ion.
Din mină se extrage cărbune.
Pentru desen a folosit cărbune.

Observăm

1. Descoperă în enunțurile din stânga două cuvinte care au aceeași formă, dar înțeles diferit.

2. Descoperă în enunțurile din stânga două cuvinte care au aceeași formă, dar înțeles asemănător.

Aflăm

- **Omonimele** sunt cuvinte cu aceeași formă și cu sens complet diferit.
- **Cuvintele polisemantice** sunt cuvinte cu aceeași formă, dar cu sensuri mai mult sau mai puțin apropiate; se deosebesc de cuvintele omonime care nu au nicio legătură între ele.

Ele se deosebesc de **cuvintele monosemantice**, care pot avea doar un singur sens.

Exersăm

1. Completează enunțurile grupate în perechi cu omonimele potrivite (*rod, minte, fermă, bancă, ton*). Transcrie enunțurile în caiet.

a. În ... se cresc animale domestice.
Ea este ... când trebuie să ia decizii.

b. Îmi place să mănânc ... .
Profesorul folosește un ... potrivit pentru a explica lecția.

c. Șoarecii ... tot ce întâlnesc în cale.
Mărul are ... bogat.

d. Fiecare ... din clasă are povestea ei.
Părinții mei depun banii la ... .

e. El seamănă cu Pinocchio: ... .
Einstein a avut o ... sclipitoare.

2. Indică sensurile omonimelor: *corn*, *bob*, *râs*, *mac*, *coș*, *elan*, conform exemplului dat:
sol: a. pământ, teren;
b. persoană trimisă cu o misiune;
c. notă muzicală.
Pentru eventuale clarificări, poți consulta *Dicționarul explicativ al limbii române*.

3. Formulează câte două enunțuri cu fiecare dintre următoarele cuvinte: *cer, cui, șiret, han, liliac*, pentru a arăta că sunt omonime.

54

4. Transcrie în caiet tabelul și grupează în cele două coloane cuvintele monosemantice și cuvintele polisemantice: *picior*, *azot*, *omoplat*, *limbă*, *televizor*, *încât*, *masă*, *ipotenuză*, *gură*.

Cuvinte monosemantice	Cuvinte polisemantice
...	...

5. Alcătuiește enunțuri pentru a ilustra polisemantismul a două cuvinte din exercițiul anterior.

Reținem!

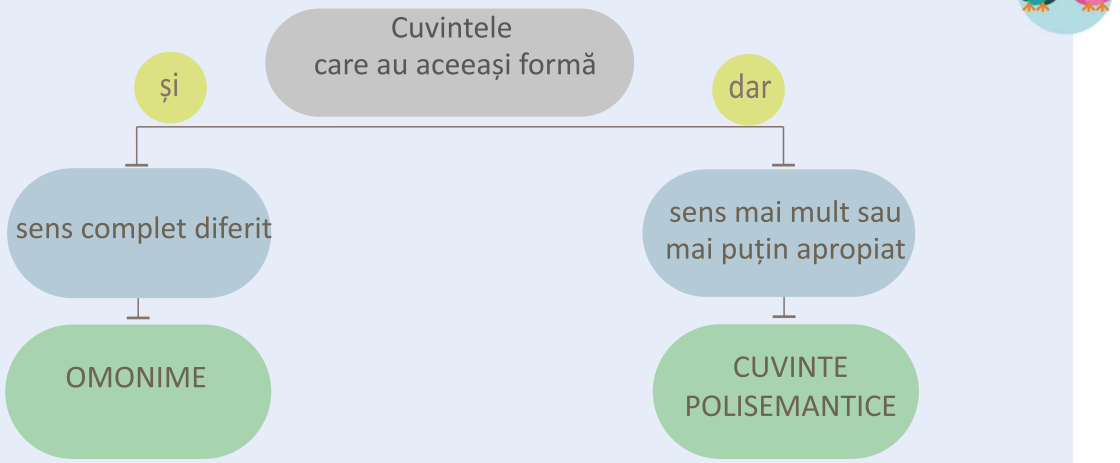

Valorificăm

1. **Lucrați în perechi.**

Se dă textul:

„Învățată în familie și în școală și apoi iubită și cultivată, sau ignorată, poluată ori uitată, limba e vie și puternică pentru că exprimă, unește sau dezbină, definește identitatea, se moștenește și se lasă moștenire.”

(http://stiri.tvr.ro/in-31-august-ziua-limbii-romane-28-de-milioane-de-oameni-din-intreaga-lume-vorbesc-romaneste_821367.html#view)

a. Indicați sinonimele și antonimele cuvintelor subliniate.
b. Alcătuiți un enunț potrivit pentru omonimul cuvântului *vie*, întâlnit în text.
c. Identificați în text două cuvinte monosemantice și două cuvinte polisemantice.
d. Verificați rezolvarea sarcinilor, comparând răspunsurile voastre cu răspunsurile colegilor.

2. Alcătuiește un text, de 60–80 de cuvinte, în care să valorifici cel puțin patru perechi de omonime și patru cuvinte polisemantice. Subliniază cu verde perechile de omonime și cu maro cuvintele polisemantice.

55

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

RECAPITULARE

DESPRE LIMBA ROMÂNĂ

de Nichita Stănescu

A vorbi despre limba în care gândești, a gândi – gândire nu se poate face decât numai într-o limbă – în cazul nostru a vorbi despre limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. Pentru mine iarba se numește iarbă, pentru mine arborele se numește arbore, malul se numește mal, iar norul se numește nor. Ce patrie minunată este această limbă! Ce nuanță aparte îmi dau seama că ea are! Această observație, această revelație am avut-o abia atunci când am învățat o altă limbă.

Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât nu o pot considera altfel decât iarbă. Noi, de fapt, avem două patrii coincidente; o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot patrie. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea.

De aceea, pentru mine, muntele munte se zice, de aceea, pentru mine iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine viața se trăiește.

Înțelegerea textului

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația următoarelor cuvinte: *nuanță*, *aparte*, *revelație*, *coincidente*.

2. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor: *a vorbi*, *minunată*, *proprie*, *patrie*.

3. Alcătuiește enunțuri potrivite cu antonimele cuvintelor: *a vorbi*, *frumusețea*, *aparte*, *atunci*.

4. Ilustrează prin enunțuri omonimia cuvintelor *noi* și *care*.

Analiza textului

1. Stabilește tema textului.

2. Identifică, în primul paragraf, lucrurile concrete care pot fi exprimate în limba română, conform exemplificărilor lui Nichita Stănescu.

3. Pentru a fi convingător, Nichita Stănescu folosește persoana I, numărul singular. Descoperă în text două pronume și două verbe folosite la persoana I.

4. Autorul textului face referiri atât la limba maternă, cât și la limbile străine. Transcrie din text enunțurile potrivite.

Valorificarea textului

1. Scrie un text de 30–50 de cuvinte, în care să valorifici sensurile (propriu – de bază și secundar, respectiv figurat) ale cuvântului *piatră* sau ale cuvântului *limbă*.

2. Nichita Stănescu creează o definiție poetică a limbii române: „Limba română este patria mea.” Exprimă-ți opinia, într-un text de 60–80 de cuvinte, despre definiția dată.

EVALUARE

Citește textele următoare despre limba română.

A. „În aceeași limbă
Toată lumea plânge,
În aceeași limbă
Râde un pământ.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.”
(Grigore Vieru, *În limba ta*)

B. „Limba română este comoară fără cheie.”
(Ioan Slavici)

C. „Urmașilor mei Văcărești!
Las vouă moștenire:
Creșterea limbei românești
Și-a patriei cinstire.”
(Ienăchiță Văcărescu, *Testament literar*)

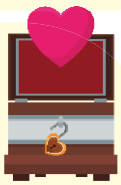

D. „Limba e <u>dulce</u> ca mierea și amară ca fierea.”
(Proverb românesc)

E. „Pentru <u>mine</u>, limba română e distanța dintre inimă și umbra ei, care se numește suflet.”
(Fănuș Neagu)

1. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe.
a. Indică sensul cuvântului *pământ*, din textul A.
b. Demonstrează, prin enunțuri potrivite, polisemia cuvântului *cheie*, din textul B.
c. Descoperă în textul C un cuvânt care este abatere de la limba standard.
d. Alcătuiește enunțuri potrivite cu omonimele cuvintelor subliniate în textele D și E.

2. Stabilește mesajele transmise de textele A, C, D, E.

3. Explică, într-un text de 40–60 de cuvinte, semnificația mesajului transmis de Ioan Slavici (textul B), evidențiind relația dintre intenția emițătorului și efectul pe care îl are mesajul asupra receptorului.

4. Valorifică cele cinci texte despre limba română! Redactează un text de 100–120 de cuvinte despre rolul limbii române pentru dezvoltarea ta personală ca cetățean al României.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:
– respectarea părților unei compuneri;
– adecvare la tema propusă;
– proprietatea și puritatea termenilor;
– originalitate în tratarea temei;
– încadrarea textului în limitele date.

57

2 UNITATEA 2 – LIMBA ROMÂNĂ

5. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.

Vei avea în vedere:

– exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
– rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
– evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi interesul colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:

1. **20 de puncte** (4+4+4+8 puncte)
2. **16 puncte** (4 × 4 puncte)
3. **14 puncte**
4. **25 de puncte** (3, 12, 4, 4, 2 puncte)
5. **15 puncte** (3 × 5)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile de la finalul manualului.

58

UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

3

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

– contextul de comunicare: locul și momentul interacțiunii, relația dintre interlocutori, identitatea interlocutorilor, cunoștințele comune legate de tema discuției.

Lectură:

– textul narativ literar în proză și în versuri;

– momentele subiectului/etapele acțiunii.

Redactare:

– etapele scrierii, cu accent pe: a) planul textului; b) redactarea ciornei și a lucrării pe baza planului.

Elemente de construcție a comunicării:

– verbul: actualizare; moduri verbale și timpurile lor – conjunctivul și condiționalul-optativ; posibilități combinatorii ale verbului;

– predicatul nominal: verbul copulativ *a fi*; numele predicativ; acordul numelui predicativ.

Elemente de interculturalitate:

– valori etice în legendele popoarelor.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

✓ care sunt cele cinci momente ale subiectului din textele narative;

✓ modurile verbale conjunctiv și condițional-optativ, respectiv timpurile lor;

✓ ce sunt predicatul nominal, verbul copulativ și numele predicativ.

B. vei fi capabil:

✓ să prezinți date referitoare la contextul de comunicare;

✓ să identifici momentele subiectului din diverse texte narative;

✓ să redactezi un text narativ/descriptiv, respectând etapele scrierii cu accent pe planul textului;

✓ să recunoști verbele la modurile conjunctiv și condițional-optativ, respectiv ce exprimă acestea;

✓ să utilizezi corect verbele la conjunctiv și condițional-optativ în texte proprii;

✓ să identifici predicatul nominal, verbul copulativ *a fi* și numele predicativ;

✓ să realizezi corect acordul între numele predicativ și subiect;

✓ să sesizezi greșelile care vizează verbul.

C. vei manifesta:

✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;

✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;

✓ dorința de a investiga care sunt valorile etice comune diverselor popoare.

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

Privește fiecare imagine cu atenție și spune:

- cine sunt persoanele surprinse;
- unde se află acestea;
- care consideri că este relația dintre acestea;
- despre ce crezi că vorbesc.

Vizionăm și descoperim

În continuare, vei viziona, în varianta digitală a manualului, o secvență din ecranizarea operei literare *Dumbrava minunată*, de Mihail Sadoveanu.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează secvența vizionată.

a. Unde ajung personajele înfățișate?
b. Ce vestește bradul pe care bunicul i-l arată nepoatei?
c. Ce păsărele văd cei doi?
d. De ce nu se teme fetița de urs?
e. Cu ce aseamănă Lizuca veverițele?
f. De ce ar dori bunicul să aibă niște nuci?

60

2. Vizionează din nou secvența de film și completează următoarele enunțuri, folosind cuvinte din aceasta. Vei scrie între 1 și 3 cuvinte. Transcrie enunțurile în caiet.

a. Dumbrava este ... și ... de mână de om.
b. Pițigoii au pete ... și ... .
c. Cintezii au pene ... .
d. Ursul nu îi simte pe cei doi, deoarece vântul bate ... ...
e. Veverița mănâncă din palmă dacă ... că ești om bun.

3. **Formați grupe** de câte trei. Discutați despre următoarele aspecte din secvența vizionată:

– contextul interacțiunii dintre personaje (locul, timpul);
– tema discuției celor doi;
– cunoștințele fiecăruia cu privire la tema discuției;
– relația dintre bunic și nepoată.

Creăm și ne jucăm

1. **Formați perechi** și creați un dialog dintre un bunic și o nepoată din secolul al XXI-lea.

Interpretați dialogurile în fața clasei și realizați o listă cu temele interacțiunilor create de toți elevii.

Identificați asemănările și deosebirile dintre temele abordate în textele voastre și tema discuției din secvența de film vizionată anterior.

2. Gândește-te la personalități din istoria națională sau universală care pot reprezenta modele în viața noastră. Alege unul și scrie o listă de întrebări pe care ai dori să i le adresezi în cadrul unui interviu. Roagă un coleg/un cunoscut să joace rolul personalității alese și realizează interviul cu acesta. Cel care va fi intervievat se va documenta pentru a răspunde la întrebările tale. Înregistrează interviul și prezintă-l colegilor tăi.

Nu uita! **Pentru a realiza un interviu reușit, ține cont de următoarele sugestii:**

- adresează întrebările clar și corect;
- ascultă-l pe cel care răspunde la întrebări cu atenție, fără a-l întrerupe;
- dacă răspunsul primit nu este clar, cere informații suplimentare;
- asigură-te că cel pe care îl intervievezi este atent la întrebările pe care i le adresezi.

61

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

LECTURĂ

TEXTUL NARATIV. MOMENTELE SUBIECTULUI

Pătrundem în lumea textului

1. Discutați în clasă, pornind de la următoarele întrebări referitoare la experiența voastră de lectură. Atunci când citiți o operă narativă oarecare, care este partea voastră preferată din aceasta? Care credeți că este cea mai importantă etapă a narațiunii?

2. Realizează câmpul lexical al *numelor puilor de animale*.

CĂPRIOARA

de Emil Gârleanu

Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și, cu ochii închiși, se lasă dezmierdat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului. Mama îl privește, și-n sufletul ei de fugarnică încolțește un simțământ stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înțărcatului venise de mult încă. Și cum se uită așa, cu ochii îndureraţi, din pieptul căprioarei scapă ca un muget înăbușit de durere; iedul deschide ochii. Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchiile prăpăstiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își azvârle picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe, să încerce puterile iedului. Și iedul i se ține voinicește de urmă; doar la săriturile ameţitoare se oprește câte o clipă, ca și cum ar mirosi genunea, apoi se avântă ca o săgeată și, behăind vesel, zburdă de bucurie pe picioarele subțiri ca niște lujere.

Dar trebuiesc să scoboare, să străbată o pădure, ca să urce din nou spre țancuri. Căprioara contenește fuga; pășește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intră apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață, până ce pătrunde în inima întunecată, ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa, până ce au dat în sfârșit de luminiș. Iedul, bucuros, o ia înainte, sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. În fața ei, de supt o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt, și iedul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un zbieret adânc, sfâșietor, cum nu mai scosese încă, și, dintr-un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare, uită iedul și se repede la ea...

Prăbușită în sânge, la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

62

Discutăm despre text

Observăm

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile următoarelor cuvinte preluate din textul dat: *a dezmierda, înțărcat, țanc, iscusință, genune, lujer, a adulmeca*. Alege trei cuvinte din listă și integrează-le în enunțuri proprii.

2. Scrie sinonime potrivite în context pentru următoarele cuvinte: *catifelat, încolțește, păzit, primejdie, să încerce, să străbată, înspăimântat.*

3. Construiește propoziții dezvoltate în care să folosești omonimele următoarelor cuvinte: *mușchi, blană, milă, sare, mai.*

Explorăm și învățăm

1. Identifică în textul citit două cuvinte/grupuri de cuvinte care se referă la timpul întâmplărilor și două cuvinte/grupuri de cuvinte referitoare la spațiul întâmplărilor.

2. Realizează planul simplu de idei al textului dat, stabilind ideile principale din acesta.

3. Numește personajele care iau parte la acțiune, menționând relația dintre acestea.

4. Pornind de la planul simplu de idei realizat anterior, prezintă momentele subiectului din opera narativă studiată. Completează, în acest sens, în caiet, o schemă asemănătoare celei de mai jos.

EXPOZIȚIUNEA - Căprioara stătea alături de iedul său, dezmierdându-l pe acesta.

INTRIGA

DESFĂȘURAREA ACȚIUNII

PUNCTUL CULMINANT

DEZNODĂMÂNT

Reținem!

Succesiunea evenimentelor relatate într-o operă literară narativă constituie subiectul operei respective. În cazul majorității operelor narative, subiectul este construit cu respectarea principiului cronologic, momentele subiectului fiind organizate succesiv.

În textele narative pot fi delimitate cinci momente ale subiectului, și anume:

a. **expoziținea** – situația inițială, prezentarea reperelor spațio-temporale și a personajului principal;

b. **intriga** – întâmplarea sau situația care modifică situația inițială, declanșând desfășurarea evenimentelor;

c. **desfășurarea acțiunii** – cea mai extinsă parte a operei, în care sunt prezentate evenimentele declanșate de intrigă;

d. **punctul culminant** – momentul de maximă tensiune, în care desfășurarea ulterioară a acțiunii este greu de prevăzut;

e. **deznodământul** – depășirea momentului tensionat, situația finală.

63

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

Interpretăm

1. **Activitate pe grupe.** Discutați despre motivul pentru care căprioara decide să-și ducă iedul pe țancuri. Ce părere aveți despre decizia acesteia? Considerați că este una potrivită/bună? Prezentați colegilor concluziile voastre.

2. Menționează care sunt sentimentele căprioarei față de puiul ei, având în vedere acțiunile acesteia.

3. **Lucrați în echipe** de câte trei. Alegeți împreună un scurt fragment din textul dat și realizați fiecare, în scris, o interpretare a acestuia, având în vedere următoarele întrebări:

De ce ai ales acest fragment?
Cum te-ai simțit când l-ai citit?
La ce te-ai gândit când l-ai citit?
Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

Citiți interpretările realizate și discutați despre acestea, încercând să găsiți răspunsuri pentru întrebările pe care le aveți în legătură cu fragmentul ales.

4. Formulează învățătura ce se desprinde din textul dat, având în vedere întâmplarea relatată, respectiv comportamentul personajelor.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Scrie un text de 60–70 de cuvinte, în care să-ți imaginezi un alt deznodământ pentru opera literară *Căprioara*, de Emil Gârleanu.

2. **Lucrați în perechi**. Documentați-vă și realizați un scurt text nonliterar despre căprioare, în care să vă referiți la aspectul acestora, la modul de viață, la curiozități etc. Puteți adăuga și imagini în prezentarea voastră.

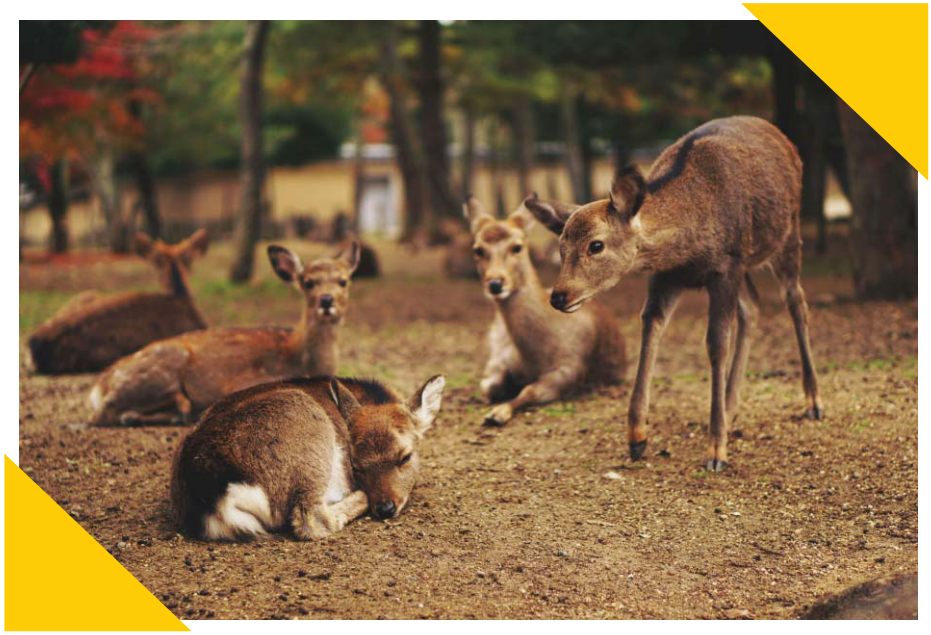

REDACTARE

ETAPELE SCRIERII. PLANUL TEXTULUI

1. Scrie, pe o coală A4, un text narativ de 130–150 de cuvinte, cu titlul *Întâlnire cu eroul meu preferat*. Înainte de a scrie textul propriu-zis, realizează un plan al acestuia, având în vedere schema de mai jos. Folosește o ciornă pentru planul textului și pentru forma inițială a acestuia.

Întrebări	Răspunsuri
Când au/au avut loc întâmplările?	
Unde se petrec/s-au petrecut întâmplările?	
Cine ia/a luat parte la întâmplări?	
Ce se întâmplă/s-a întâmplat? Care sunt ideile principale pe care le dezvolt?	
Cum se încheie/s-a încheiat acțiunea?	
Ce impresie mi-a provocat aceasta?	

Fă schimb de compuneri cu un coleg de clasă. Fiecare va citi compunerea celuilalt și va realiza o evaluare a acesteia, utilizând grila de mai jos.

Criteriu	Respectă	Nu respectă
Compunerea are introducere, cuprins și încheiere.		
În compunere există indici ai timpului și ai spațiului.		
Întâmplările sunt relatate respectându-se ordinea cronologică, așadar există logică și coerență.		
Conținutul textului are legătură cu titlul acestuia.		
Compunerea este scrisă fără greșeli de ortografie sau de punctuație.		
Textul se încadrează în limita de cuvinte indicată.		

2. Scrie un text descriptiv, de 100–120 de cuvinte, în care să prezinți un membru al familiei sau o cunoștință care reprezintă un model pentru tine. Înainte de a scrie textul propriu-zis, realizează un plan al acestuia, având în vedere schema de mai jos.

Întrebări	Răspunsuri
Cine este persoana care e un model pentru mine?	
Cum arată? Care sunt trăsăturile ei fizice?	
Ce trăsături morale are aceasta?	
Cum se comportă cu ceilalți?	
Care este relația mea cu această persoană?	
Ce reprezintă ea pentru mine?	

65

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VERBUL

Ne amintim!

- Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă **acțiunea, starea sau existența**.
- Fiind parte de vorbire flexibilă, verbul își schimbă forma în funcție de **mod, timp, persoană și număr**.
- Modul este forma pe care o ia verbul pentru a exprima cum este considerată acțiunea de către vorbitori.
- **Modul indicativ** este modul personal care arată faptul că acțiunea este considerată a fi reală, el având șapte timpuri.
- **Imperativul** este modul personal care exprimă ordine, porunci, îndemnuri.
- La modul imperativ, verbul are forme doar pentru persoana a II-a:
  - a. singular – afirmativ: citește!
    – negativ: nu citi!
  - b. plural – afirmativ: citiți!
    – negativ: nu citiți!

- Enunțul în care sunt adresate ordine, porunci sau îndemnuri, prin intermediul verbului la modul imperativ, se numește **enunț imperativ**. Sfârșitul unui enunț imperativ este marcat prin semnul exclamării (!).
- Verbul predicativ (verb cu înțeles de sine stătător) la mod personal îndeplinește funcția sintactică de **predicat verbal**.
- Predicatul verbal răspunde la întrebarea ***ce face?*** (și la variantele acesteia, în funcție de mod și timp), pusă subiectului.

TIMPURILE MODULUI INDICATIV

Persoană, număr	Perfect compus	Imperfect	Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect	Prezent	Viitor	Viitor anterior
I, sg.	am citit	citeam	citii	citisem	citesc	voi citi	voi fi citit
a II-a, sg.	ai citit	citeai	citiși	citiseși	citești	vei citi	vei fi citit
a III-a, sg	a citit	citea	citi	citise	citește	va citi	va fi citit
I, pl.	am citit	citeam	citirăm	citiserăm	citim	vom citi	vom fi citit
a II-a, pl.	ați citit	citeați	citirăți	citiserăți	citiți	veți citi	veți fi citit
a III-a, pl.	au citit	citeau	citiră	citiseră	citesc	vor citi	vor fi citit

66

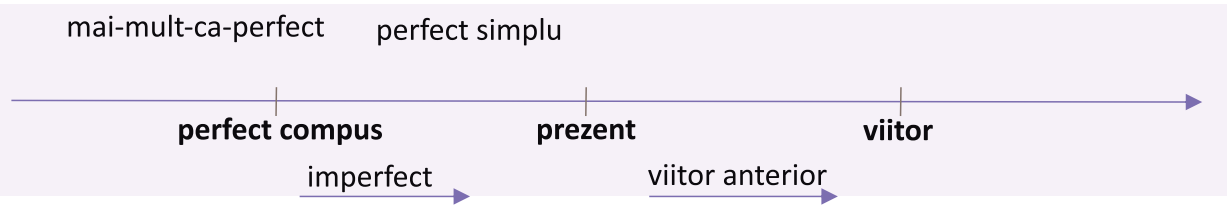

Exersăm și valorificăm

1. Conjugă oral, la toate timpurile modului indicativ, verbele: *a lăsa, a tăcea, a alege* și *a ocoli*.

2. Scrie enunțuri imperative, afirmative și negative, în care să utilizezi verbele de la exercițiul anterior, la numărul singular și plural.

3. Citește textele date, apoi identifică verbele la modurile personale cunoscute și completează în caiet un tabel asemenea celui de mai jos.

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul
zise	*indicativ*	*perfect simplu*	*a III-a*	*singular*

„—Iaca Mănăstirea-de-Tămâie! zise ciocârlanul. Aici se află Făt-Frumos, pe care îl cauți tu de-atât amar de vreme. Nu cumva ți-i cunoscut ceva pe aici?

Atunci ea, deși îi fugeau ochii de atâtea străluciri, se uită mai cu băgare de seamă și îndată cunoaște podul cel minunat din ceea lume și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin, și îndată i se umplură ochii de lacrimi de bucurie.

—Mai stai! și nu te bucura așa degrabă, că încă ești nemernică pe aceste locuri și tot n-ai scăpat de primejdii, zise ciocârlanul.

Îi arată apoi o fântână, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rândul; îi spune cu cine are să se întâlnească și ce să vorbească; o povățuiește ce să facă, rând pe rând, cu furca, cu vârtelnița, cu tipsia și cu cloșca cu puii de aur dăruite ei de cele trei surori: sfânta Miercuri, sfânta Vineri și sfânta Duminică.”

(Ion Creangă, *Povestea porcului*)

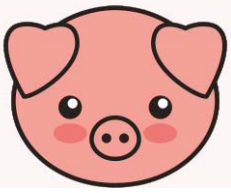

„Cum au sosit la palat, au mers până în odaia unde așteptau toți curtenii:

—Dezbrăcați-l pe omul ăsta și-l culcați în patul meu. Curtenii l-au dezbrăcat binișor pe Abu-Hasan, l-au îmbrăcat, în halatul califului și l-au culcat frumos în patul împărătesc. După aceea califul a chemat împrejuru-i pe toți ai curții, bărbați și femei, și le-a zis:

—Vedeți pe omul care doarme colea? Mâine dimineața, la ora hotărâtă, întocmai cum faceți când mă deștept eu, așa să faceți și cu el, fără nicio deosebire...”

(I. L. Caragiale, *Abu-Hasan*)

„—Privește! rosti vânătorul cu uimire. Te mirai unde e Fram. El e gata îmbarcat. Ne-a luat-o înainte!...

Într-adevăr, Fram se urcase în barcă. Stătea cu spatele întors înspre insulă. În jurul lui, marinarii încercau să-l alunge. Dar Fram stătea neclintit, una cu barca.

—Așadar... începu Otto.

—Așadar, sfârși Egon, îl luăm cu noi! E dorința lui. N-o spune, dar o arată destul de lămurit.

Amândoi vânătorii au coborât țărmul de stâncă. Lopețile au început să despice apa, spre corabia din larg.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

67

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

4. Identifică greșelile strecurate și scrie corect enunțurile.

a. Știi cine la căutat pe fratele nostru săptămâna trecută?
b. Eu mă gândi să i-au o ciocolată caldă.
c. Dacă nu va fii atent, va cade și se v-a lovi.
d. Nu refă exercițiul până nu îți esplic ceai greșit!
e. Copilul așează caietele în bancă, iar apoi va citii lecția.
f. Nu du scaunul în bucătărie, pentru că îmi trebuiește aici.
g. Nu îl agreem pe acela, deoarece nea mințit de mai multe ori.

5. Scrie un text de 70–80 de cuvinte cu titlul *Călătorie în lumea verbului.* Utilizează în textul tău numai verbe la timpul prezent. Fă schimb de compuneri cu un coleg și rescrie povestea acestuia la timpul trecut.

MODUL CONJUNCTIV

Citim

Căprioara decide **să**-și **ducă** iedul pe țancuri.
Aceasta vrea **să**-l **știe** în siguranță.
Era mai bine ca iedul **să fi fost** mai atent.
Lupul trebuia **să**-i **fi lăsat** pe cei doi **să**-și **continue** drumul.

Observăm

Discutați, **în grupe**, despre verbele scrise îngroșat. Ce fel de acțiuni exprimă acestea? Ce element comun observați în structura lor? Faceți schimb de păreri cu celelalte grupe.

Aflăm

- **Modul conjunctiv** este un **mod personal** care exprimă **o acțiune posibilă, realizabilă**.
- Modul conjunctiv are **două timpuri**: **prezent** și **perfect**.

1. Timpul prezent

Dorim *să participăm* la concursul de săptămâna viitoare.
Să mergem în parc!

Formele verbului la modul conjunctiv, timpul prezent:

cuvântul *să* + formele de indicativ, prezent, ale verbului de conjugat
(mai puțin la persoana a III-a)

a colora	*să* colorez	*să* colorezi	*să* coloreze	*să* colorăm	*să* coloriați	*să* coloreze
a vedea	*să* văd	*să* vezi	*să* vadă	*să* vedem	*să* vedeți	*să* vadă
a merge	*să* merg	*să* mergi	*să* meargă	*să* mergem	*să* mergeți	*să* meargă
a citi	*să* citesc	*să* citești	*să* citească	*să* citim	*să* citiți	*să* citească

68

Timpul prezent al modului conjunctiv exprimă o acțiune posibilă/realizabilă în prezent sau în viitorul apropiat.

Verbul la conjunctiv, timpul prezent, poate fi folosit și cu valoare imperativă.

exemplu: **Să stai** unde îți spun!

Observație: Nu confundați formele verbului la modul conjunctiv, timpul prezent, cu formele verbului la modul indicativ, timpul viitor, specifice limbii vorbite, care au în interiorul lor forma de conjunctiv, timpul prezent, a verbului de conjugat

Vrea *să plece* la mare → conjunctiv, prezent

O să plece la mare. / *Are să plece* la mare. → indicativ, viitor

2. Timpul perfect

Era indicat *să fi învățat* mai mult săptămâna trecută.

Să fi citit lecția, nu ar fi luat notă mică.

Formele verbului la modul conjunctiv, timpul perfect, pentru toate persoanele:

Cuvântul *să*	+	verbul auxiliar *fi*	+	participiul verbului de conjugat			
				a colora	**a vedea**	**a merge**	**a citi**
să		*fi*		colorat	văzut	mers	citit

Timpul perfect al modului conjunctiv exprimă o acțiune care era posibilă/realizabilă în trecut.

Exersăm

1. Identifică verbele la modul conjunctiv din textele următoare și precizează timpul, persoana și numărul fiecăruia.

„Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; și se întorcea numai într-un călcâi, când poruncea și așeza lucrurile de călătorie. Își alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărătești, hainele cele mai mândre și mai bogate și merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete povețele părintești de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învățâ tot ce trebuia să știe un viteaz care merge la o așa slujbă înaltă, și cum să se ferească de bârfeli și clevete, ca să nu fie urâtă și nebăgată în seamă de ceilalți fii de împărat.”

(***, *Ileana Simziana*)

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

„Împăratul nu credea așa ceva și l-a chemat pe Danciu la sine.

— N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, și să știi că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ți taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, și a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meșter faur să-i facă cățărătoare de fier, apoi s-a pus pe urcate.”

(Ioan Slavici, *Rodul tainic*)

„Brațele care-l atinseră pe Ursu, oprindu-i căderea, erau brațele Luciei. O singură secundă să fi întârziat și corpul lui s-ar fi prăvălit în prăpastie. Lucia prinsese umerii lui Ursu exact în clipa bubuiturii. Glontele vânătorului nu-l lovise. Vânătorul greșise ținta!

Lucia era lângă Ursu. Tremura și tăcea. Dar brațele ei încă îl frigeau pe Ursu. Un zâmbet nătâng răsări pe fața lui, palmele mari i se deschiseră ca aripile unor fluturi uriași care ar vrea să zboare. Apoi se închiseră la loc, zâmbetul i se topi într-o clipită, pentru că își aminti că mai auzise și o a doua detunătură.”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

2. Trece verbele la modul conjunctiv, timpul prezent, identificate în textele de la exercițiul anterior, la timpul perfect al aceluiași mod, păstrând persoana și numărul.

3. Integrează în enunțuri formele de modul conjunctiv, timpul prezent, ale următoarelor verbe, respectând persoanele și numerele indicate.

a se abține → pers. a II-a, nr. sg.
a agăța → pers. a III-a, nr. sg.
a avea → pers. a III-a, nr. sg.
a crea → pers. I, nr. sg.
a descrie → pers. a II-a, nr. sg.
a legăna → pers. a III-a, nr. pl.
a se speria → pers. I, nr. sg.
a deține → pers. a II-a, nr. sg.
a întreține → pers. a II-a, nr. sg.
a veni → pers. a II-a, nr. sg.

4. Identifică greșelile strecurate și scrie corect enunțurile următoare.

a. Ți-am spus să fi cuminte până se întoarce mama ta.
b. A dorit să-i deie un cadou colegului său de bancă.
c. I-a cerut să iese în curte să priviască cerul senin.
d. Să fii venit ieri, era mai bine pentru toți.
e. Nu i-a cerut nimeni să creze opere de artă.
f. Te roagă să ți minte ora sosirii în Timișoara.
g. Ar fi vrut să ieie o notă mai bună la teza de ieri.
h. Vreau ca tu să știi cine este vinovatul.

Valorificăm

1. Realizează o listă de planuri pe care ți le faci pe termen scurt și mediu, utilizând cât mai multe verbe la modul conjunctiv, timpul prezent. Poți lua drept exemplu enunțul de mai jos.

Diseară vreau să adorm devreme.

70

2. Lucrați în perechi. Un prieten din alt oraș/altă țară decide să viziteze regiunea din care face parte localitatea voastră. Scrieți-i acestuia un e-mail în care să-i recomandați cum să se pregătească pentru vizită, având în vedere clima/vremea din regiunea voastră, obiectivele turistice pe care le poate vizita sau alte modalități de petrecere a timpului liber.

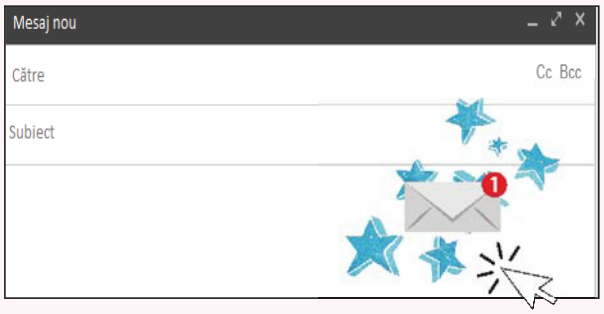

Reținem!

Exprimă acțiuni posibile, realizabile.

Are două timpuri. ← **MODUL CONJUNCTIV** → <u>Timpul prezent</u> acțiuni din prezent sau din viitorul apropiat

<u>Timpul perfect</u> acțiuni posibile în trecut

MODUL CONDIȚIONAL-OPTATIV

Citim

Aș citi o operă literară scrisă de Emil Gârleanu.
Dacă **aș avea** volumul lui Gârleanu, **aș citi** textul „Mărinimie”.
Ar fi cumpărat un volum de Emil Gârleanu.
Ar fi cumpărat un volum de Emil Gârleanu, dacă **ar fi avut** bani.

Observăm

Discutați despre verbele scrise îngroșat, precizând ce exprimă acestea. Apoi, grupați-le în verbe care se referă la acțiuni prezente sau viitoare, respectiv la acțiuni din trecut.

Aflăm

- **Modul condițional-optativ** este un **mod personal** care exprimă **acțiuni condiționate (a căror realizare depinde de o condiție)** sau **acțiuni dorite.**

- Modul condițional-optativ are **două timpuri**: **prezent** și **perfect**.

71

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

1. Timpul prezent

— Dacă te-*ar invita*, *ai veni* la petrecerea de aniversare?
— *Aș participa* cu mult drag la aniversarea lui.

Formele verbului la modul condițional-optativ, timpul prezent:

Forme ale verbului auxiliar *a avea*	+	infinitivul verbului de conjugat			
		a colora	**a vedea**	**a merge**	**a citi**
aș ai ar am ați ar →		colora	vedea	merge	citi

Timpul prezent al modului condițional-optativ exprimă o acțiune condiționată sau dorită în prezent, care încă poate fi realizată.

2. Timpul perfect

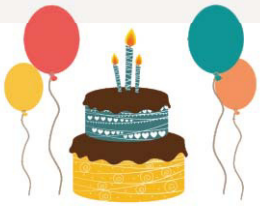

– Dacă te-*ar fi invitat*, *ai fi venit* la petrecerea de aniversare?
– *Aș fi participat* cu mult drag la aniversarea lui.

Formele verbului la modul condițional-optativ, timpul perfect:

forme ale verbului auxiliar *a avea* +	verbul auxiliar *fi*	+	participiul verbului de conjugat			
			a colora	**a vedea**	**a merge**	**a citi**
aș ai ar am ați ar →	*fi*		colorat	văzut	mers	citit

Timpul perfect al modului condițional-optativ exprimă o acțiune condiționată sau dorită în trecut, a cărei realizare nu mai este posibilă.

Exersăm

1. Identifică verbele la modul condițional-optativ din textele următoare și precizează timpul, persoana și numărul fiecăruia.

„Curios lucru! Cine ar fi văzut figura lui neica Stavrache, presupunând că acela ar fi fost un om deprins să descifreze înțelesuri din chipurile omenești, ar fi rămas în mirare pricepând

72

bine că în sufletul fratelui mai mare nu se petrecea nimic analog cu bucuria la citirea veștilor despre succesul de bravură al răspopitului.”

(I. L. Caragiale, *În vreme de război*)

„Furnica își face casă, agonisește, trăiesc mii la un loc; furnica, dacă ar fi de o sută de ori mai mare, i-ar fi destulă mintea pe care o are acum, în vreme ce atâtea dobitoace, mari cât munții, dacă ar fi de o sută de ori mai mici, nu le-ar ajunge mintea pe care o au cum sunt.”

(Emil Gârleanu, *Cât un fir de neghină*)

„— Altceva n-ai zărit? Ceva care să sugereze o construcție, o locuință?

— Mi s-a părut că s-ar afla ceva într-un luminiș, într-o poiană... Parc-am zărit un acoperiș, dar nu sunt sigur...

— N-ar fi mai bine să mergem întâi acolo?

— Dacă n-ar fi fost într-un luminiș... Nu! Mai bine să mergem la început pe firul apei și dacă nu găsim nimic...

— Dar spui că ai văzut ceva acolo în poiană...

— Gândește-te, Maria, acolo în poiană ar putea să fie o cabană, sau o locuință oarecare, și atunci înseamnă că nu există niciun castel în părțile astea...

— Ai dreptate! Dacă au ajuns oamenii acolo, nu văd de ce n-ar fi descoperit castelul. Să lăsăm pentru la urmă această speranță. Bine... Mergem pe firul apei!”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

2. Trece verbele la modul condițional-optativ, timpul perfect, identificate în textele de la exercițiul anterior, la timpul prezent al aceluiași mod, păstrând persoana și numărul.

3. Conjugă verbele *a verifica, a tăcea, a alege* și *a vorbi* la timpurile modului condițional-optativ.

4. Alege variantele corecte ale verbului la modul condițional-optativ și integrează-le în enunțuri.

ai tăcea/ai tace	ar displace/ar displăcea
aș dispare/aș dispărea	ar părea/ar pare
ați fi zis/ați fii zis	am fii întârziat/am fi întârziat

5. Identifică greșelile strecurate și scrie corect enunțurile următoare.

a. Ar fii venit, dacă iar fi dat adresa corectă.
b. Dacă ar fii el, ar bătea la geam.
c. Var place dacă a-ți merge la mare cu prietenii voștri?
d. Dacă ai hotărâ să-ți faci timp, ai citii mai mult.
e. Ar fi creiat tabloul, dacă ar fii avut talent.

73

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

Valorificăm

1. **Lucrați în perechi.** Fiecare va nota pe o foaie A4 cel puțin cinci începuturi de enunțuri pe modelul *Dacă aș câștiga la loterie,….* Veți face schimb de foi și veți completa enunțurile colegului cu ceea ce ați face voi în situațiile date. La final, veți citi ce a scris fiecare și veți identifica verbele la modul condițional-optativ utilizate.

2. Documentează-te și scrie o compunere, de 80–120 de cuvinte, cu următorul început: *Dacă aș fi trăit în urmă cu 200 de ani, … .* Vei utiliza cât mai multe verbe la timpul perfect al modului condițional-optativ, pe care le vei sublinia. Citește compunerea în fața clasei.

Reținem!

Exprimă acțiuni condiționate sau dorite.

Are două timpuri. ← MODUL CONDIȚIONAL-OPTATIV → <u>Timpul perfect</u> acțiuni condiționate sau dorite în trecut

<u>Timpul prezent</u> acțiuni condiționate sau dorite care încă pot avea loc

PREDICATUL NOMINAL

Citim

Acela **este George**, fratele meu.
George **este inginer**.
El **este descurcăreț și inteligent**.
Bunicul nostru, care **a fost inginer, ar fi mândru** de George.
Eu îmi doresc **să fiu medic**, de aceea mama îmi spune mereu: „**Fii silitor**!”

Observăm

Discutați despre structurile scrise îngroșat.
– Precizați ce arată acestea.
– Menționați la ce moduri și timpuri sunt verbele din componența lor.
– Identificați părțile de vorbire care stau pe lângă verb.

Aflăm

▪ **Predicatul nominal** este partea principală de propoziție care **arată cine este, ce este sau cum este** subiectul. Acesta răspunde la întrebările: ***cine este?; ce este?; cum este?*** puse subiectului.

▪ Predicatul nominal este compus din:

verbul copulativ *a fi* la moduri personale		+	**nume predicativ**
Ion	era		**liderul.**
I-a spus	să fie		**punctual.**
Copilul	ar fi		**campion.**
Băiatule,	fii		**atent!**

▪ ***Verbul copulativ***

Verbul *a fi* este copulativ, adică face legătura între subiect și numele predicativ, atunci când **nu poate** fi înlocuit cu ***a exista, a se afla, a se petrece, a costa*** etc.

Observație:
Verbul ***a fi*** mai poate fi:
– **verb predicativ** – atunci când este înlocuit cu *a exista, a se afla, a se petrece, a costa*, fiind adesea determinat de cuvinte și grupuri de cuvinte care arată locul sau timpul.
Exemple: *Stiloul **este** în penar. Petrecerea **a fost** ieri-seară.*
– **verb auxiliar** – atunci când ajută la formarea unor timpuri: indicativ, viitor anterior (va **fi** sunat); conjunctiv perfect (să **fi** sunat); condițional-optativ perfect (ar **fi** sunat).

▪ ***Numele predicativ (N.P.)***

➢Numele predicativ poate fi exprimat prin:
– **adjectiv**: Basmul a fost **interesant**.
– **substantiv**: Sora mea este **Ioana**.
– **pronume**: Colegii noștri sunt **ei**.
– **numeral**: Marian a fost **al doilea**.

➢Numele predicativ poate fi:
– **simplu** (un singur termen):
Tata este **înalt.**
– **multiplu** (doi sau mai mulți termeni):
Tata este **înalt și slab**.

➢**Acordul numelui predicativ cu subiectul** se realizează astfel:

a. Numele predicativ exprimat prin adjectiv se acordă în gen și număr cu subiectul simplu.

Cățelul este **isteț**. Cățeii sunt **isteți**.
Pisica este **isteață**. Pisicile sunt **istețe**.

b. Numele predicativ este la masculin, plural, dacă subiectul este multiplu și este exprimat prin substantive nume de ființe, de genuri diferite.

Cățelul și pisica sunt **isteți**.

75

c. Numele predicativ este la feminin, plural, dacă subiectul multiplu este exprimat prin substantive care nu denumesc ființe, de genuri diferite.

Liliacul și garoafa sunt **ofilite**.

d. Numele predicativ este la plural dacă unul dintre termenii subiectului multiplu este la plural.

Bluza și pantalonii sunt **largi**.

e. Numele predicativ se acordă cu cel mai apropiat termen al subiectului multiplu, dacă termenii subiectului, care nu denumesc ființe, sunt la plural și au genuri diferite.

Bluzele și pantalonii sunt **îngrijiți**.

Pantalonii și bluzele sunt **îngrijite**.

Exersăm

1. Identifică predicatele nominale din următoarele texte și analizează-le, completând în caiet un tabel asemenea celui de mai jos.

Predicatul nominal	Verbul copulativ	Modul și timpul verbului copulativ	Numele predicativ	Partea de vorbire prin care se exprimă N.P.
era rece	*era*	*indicativ, imperfect*	*rece*	*adjectiv*

„Și vântul era rece, și glasul care-l chemase fusese cald. Ca și vântul se pierduse în depărtare, deși venise de aproape. Nică!.. Nică!... Iar? Și acest glas, care ieșea ca de sub o copaie răsturnată, era slab, năbușit, tăiat de tuse, bolborosit într-o hârâială care-l îngheță până la măduva oaselor.

— E mama! șopti copilul clănțănind, și se repezi la ușă.”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Sorcova*)

„Nu se mai îndoia că e fermecată comoara și era hotărât să nu se atingă de ea, cum nu te atingi de omul înciumat. Ce folos de bogăție, dacă ea, chiar din clipa în care o atingi, te face din om neom?!

Era hotărât Duțu, dar hotărârile omului sunt omenești: un gând le aduce și altul le ia.”

(Ioan Slavici, *Comoara*)

„Era vreme frumoasă. Era vară, holdele erau galbene, ovăzul verde, fânul era clădit în căpițe și cocostârcul se plimba pe câmp cu picioarele lui lungi și roșii și clămpănea pe egiptenește, fiindcă limba asta o învățase de la maică-sa. De jur-împrejurul ogoarelor și al pășunilor erau păduri mari și în mijlocul pădurilor heleștee adânci. Ce frumos era pretutindeni! Pe locurile acestea era un conac vechi, înconjurat de șanțuri adânci; de la ziduri până la apă găseai tot bălării, așa de înalte încât unui copil, stând în picioare printre ele, nu i s-ar fi văzut capul. Și erau așa de dese și de încâlcite, că te puteai rătăci prin ele ca-n pădure.”

(H. Chr. Andersen, *Rățușca cea urâtă*)

76

„Pereții și tavanul camerei erau negri ca tăciunele din cauza vechimii și murdăriei. În fața focului era o masă mare, încărcată cu mâncare. Erau pe ea și niște cârnați, gătiți de un bărbat foarte bătrân și zbârcit, cu o față respingătoare încadrată de o claie de păr roșcat. Era îmbrăcat cu un pulover soios, cu gâtul gol. La masă stăteau cinci băieți, niciunul mai mare ca Dodger, care fumau pipe lungi de lut și beau alcool, cu aerul unor bărbați de vârste mijlocii.

— Fagin, acesta este prietenul meu, Oliver Twist, anunță Jack Dawkins.”

(Charles Dickens, *Oliver Twist*)

2. Construiește enunțuri în care să existe:

a. nume predicativ simplu exprimat prin substantiv comun;
b. nume predicativ simplu exprimat prin numeral cardinal;
c. nume predicativ simplu exprimat prin pronume personal;
d. nume predicativ multiplu exprimat prin adjective;
e. nume predicativ multiplu exprimat prin substantive proprii.

3. Realizează acordul numelor predicative exprimate prin adjectivele dintre paranteze cu subiectele din următoarele enunțuri.

a. Sfaturile primite de la bunica sunt ... (folositor).
b. Elevii și elevele din școala noastră sunt ... (silitor).
c. Televizorul și radioul erau ... (albastru).
d. Scaunele și canapeaua din sufragerie erau ... (învechit).
e. Ursulețiii de pluș și păpușile fuseseră... (nou).
f. Podurile și stâlpii din această localitate sunt ... (înalt).

4. Scrie enunțuri în care să ilustrezi cele trei valori ale verbului *a fi* – verb copulativ, predicativ și auxiliar.

Valorificăm

1. Descrie camera ta sau un alt spațiu în care îți face plăcere să-ți petreci timpul, utilizând cât mai multe predicate nominale, pe care le vei sublinia.

2. **Lucrați în perechi.** Alegeți o țară pe care ați dori să o vizitați și căutați informații despre aceasta. Scrieți un text în care să realizați o prezentare a acesteia și citiți-l în fața clasei. Colegii voștri vor fi atenți și vor nota cât mai multe predicate nominale care apar în textele citite de voi.

Reținem!

Arată cine este, ce este sau cum este subiectul.

Este parte principală de propoziție. ← **PREDICATUL NOMINAL** → Numele predicativ se acordă cu subiectul.

Este alcătuit din verbul copulativ *a fi* și numele predicativ.

77

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

LECTURĂ

TEXT NARATIV LITERAR ÎN VERSURI

Pătrundem în lumea textului

Formați perechi!

a. Gândiți-vă la cât mai multe opere literare citite sau ascultate, în care întâmplările au loc în lumea animalelor sau în care animale personificate iau parte la acțiune.

b. Enumerați personajele din operele literare la care v-ați gândit și încercați să asociați fiecărui animal un tip uman/o trăsătură specifică oamenilor. Utilizați pentru rezolvarea sarcinii un tabel asemenea celui de mai jos, în care este rezolvată ca exemplu cerința pornind de la povestea „Ursul păcălit de vulpe”, de Ion Creangă. Veți realiza tabelele pe coli A4, pe care le veți expune în clasă.

Opera literară	Personajul	Tipul uman/trăsătura umană
„Ursul păcălit de vulpe”, de Ion Creangă	*ursul*	*omul naiv, credul*
	vulpea	*omul viclean, șiret*

BOUL ȘI VIȚELUL

de Grigore Alexandrescu

Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Și decât toți frații mai cu osebire,
Dobândi-n cireadă un post însemnat.

—Un bou în post mare? —Drept, cam ciudat vine,
Dar asta se-ntâmplă în oricare loc:
Decât multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.

Așa d-a vieții veselă schimbare,
Cum și de mândrie boul stăpânit,
Se credea că este decât toți mai mare,
Că cu dânsul nimeni nu e potrivit.

Vițelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă și livezi o mie:
„Mă duc – zise-ndată, nițel fân să-i cer.”

Făr-a pierde vreme, vițelul pornește,
Ajunge la unchiu, cearcă a intra;
Dar pe loc o slugă vine și-l oprește:
„Acum doarme – zice – nu-l pot supăra.”

—„Acum doarme? ce fel! pentru-ntâia dată
După prânz să doarmă! Obiceiul lui
Era să nu șază ziua niciodată;
Ăst somn nu prea-mi place, și o să i-o spui.”

—„Ba să-ți cauți treaba, că mănânci trânteală;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială,
Priimit în casă dacă vrei să fii.”

La o mojicie atâta de mare
Vițelul răspunde că va aștepta;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lângă el trece, făr-a se uita.

78

Cu mâhnire toate băiatul le vede,
Însă socotește că unchiu-a orbit;
Căci fără-ndoială nu putea crede
Ca buna sa rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăși prea de dimineață,
Să găsească vreme, la dânsul veni:
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheață,
Ca să-i facă bine, de el pomeni.

„Boierule – zise – așteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu.”
—„Cine? a mea rudă? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, și nici voi să-l știu.”

Discutăm despre text

Observăm

1. Precizează care sunt formele actuale ale următoarelor cuvinte: *osebire, vieței, cearcă, nu poci, să nu șază, ăst.*
2. Scrie sinonime potrivite în context pentru următoarele cuvinte: *soartă, dobândi, însemnat, ciudat, slugă, sfială, socotește, rudă.*
3. Transcrie două perechi de antonime din textul dat.

Explorăm și învățăm

1. Identifică în textul citit, două cuvinte/grupuri de cuvinte care se referă la timpul întâmplărilor și două cuvinte/grupuri de cuvinte referitoare la spațiul întâmplărilor.
2. Realizează planul simplu de idei al textului dat, stabilind ideile principale din acesta.
3. Numește personajele care iau parte la acțiune și menționează relația dintre acestea.
4. Pornind de la planul simplu de idei realizat anterior, prezintă momentele subiectului din opera narativă studiată.

Interpretăm

1. Care este motivul pentru care vițelul decide să meargă la unchiul său? Ce părere ai despre decizia acestuia? Consideri că este una potrivită/bună? Răspunde la întrebări, scriind un text de 60–70 de cuvinte.
2. Menționează care este atitudinea naratorului cu privire la ascensiunea profesională a boului, referindu-te la a doua strofă a textului.
3. Realizează un portret al boului, enunțând cât mai multe trăsături ale acestuia. Pentru a-ți construi răspunsul, completează următoarea schemă. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.

79

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

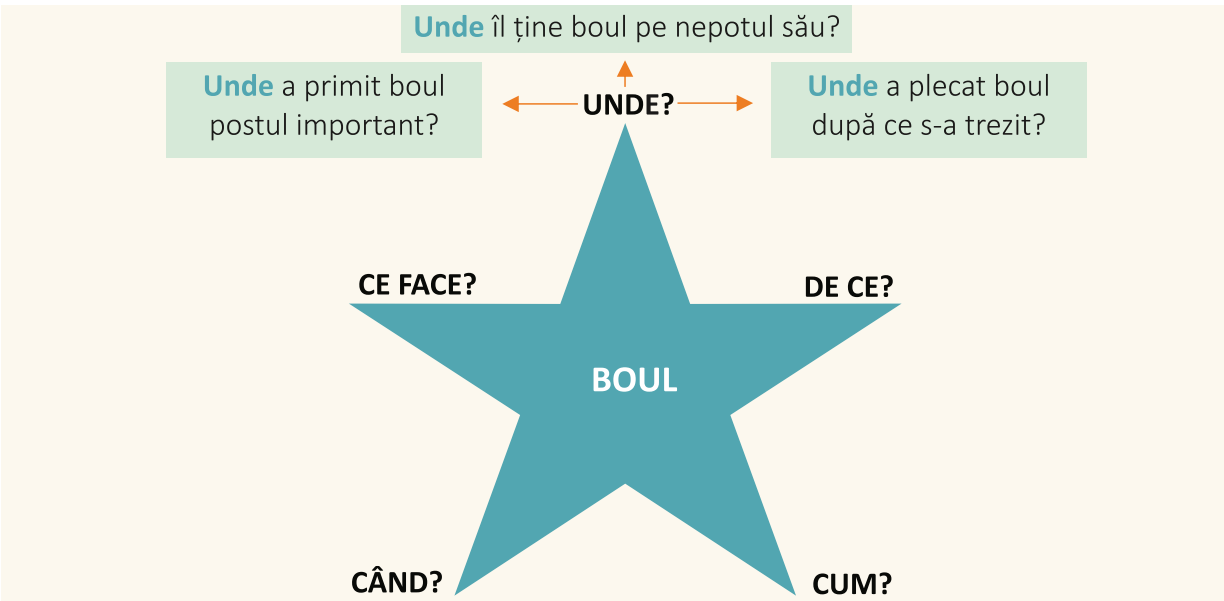

4. Formulează învățătura ce se desprinde din textul dat, având în vedere întâmplarea relatată, respectiv comportamentul personajelor.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Lucrați în echipe de câte 3. Citiți și alte fabule scrise de Grigore Alexandrescu, alegeți una care v-a plăcut mai mult și realizați, pe coli A4, o hartă a textului conform modelului următor.

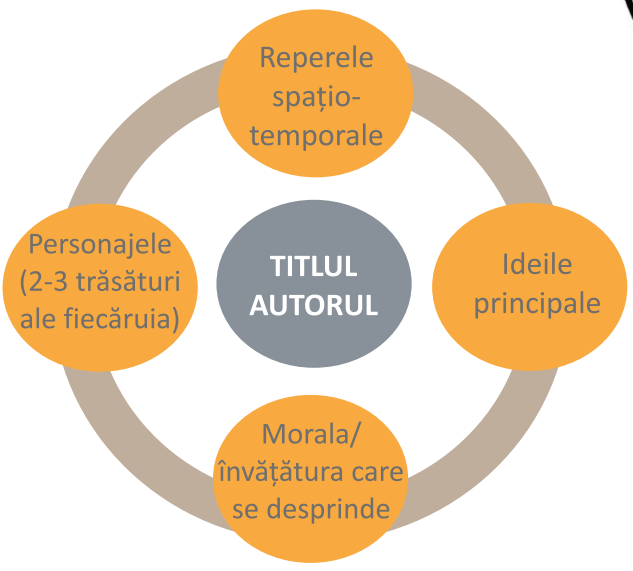

Știai că *fabula este un text narativ, în versuri sau în proză, în care, prin intermediul unei povestiri din lumea animalelor, a plantelor sau a obiectelor, sunt criticate o serie de defecte omenești cu scopul de a le îndrepta?*

80

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

VALORI ETICE ÎN LEGENDELE POPOARELOR

Citește următoarele texte și rezolvă cerințele.

A.

Într-o bună zi, Dumnezeu luă chip de moșneag îmbrăcat în haine ponosite și porni prin lume. Cum mergea El așa, iată că văzu oameni petrecând și îi întrebă:

— Ce este aici? Pentru ce vă veseliți?

— Aici e o nuntă, moșneagule! răspunse nașul mare.

— Dacă-i așa, dați-mi și mie ceva de mâncare și de băut, căci mă chinuie foamea și setea! spuse „bătrânul”.

— Vezi-ți de drum! îi strigă nașul mare. N-o să petrecem cu toți nevoiașii care nu au ce bea și ce mânca!

— Lasă-l să mănânce și să bea! spuseră mirii într-un glas.

— Nici vorbă! zise nașul tăios. Să plece! Să pleci numaidecât de-aici, moșule! Nu vreau să te mai văd în ochi, că-mi strici tot cheful!

Plecă Bunul Dumnezeu și după ce merse o vreme, ajunse la o căsuță sărăcăcioasă și bătu sfios la ușă. Și deschise o femeie, care îi zâmbi cu bunătate și îi spuse cu glas blând:

— Poftește, drumețule, poftește! Stai jos, că oi fi ostenit!

Intră „bătrânul” și se așeză pe un scăunel fără spătar, înaintea unei mese din lemn.

Un copilaș se apropie și-l privi cu ochi mari, iar „moșneagul” îl mângâie cu blândețe.

Nu trecu mult și femeia îi puse înainte o cană cu apă și o bucată de pâine, zicând:

— Să mă ierți că nu-ți pun înainte bucate alese, dar sunt văduvă și în afară de copilul ăsta, pe care-l vezi, n-am pe nimeni. Noroc cu vaca din grajd că dă lapte și am cu ce-mi hrăni băiatul.

— Vai, dar mi-e tare foame! se tângui „bătrânul”. Mă tem că n-am să mă satur doar cu pâine! Ce-ar fi să tai eu vaca și să frigem o bucată de carne?

Se gândi văduva, se frământă și în cele din urmă spuse:

— Fie! Nu mă lasă inima să văd cum te chinuie foamea! Du-te în grajd și taie vaca!

Se duse „moșneagul” în grajd și făcu toate cele de trebuință.

După ce mâncă pe săturate, Dumnezeu îi spuse văduvei:

—Ia picioarele vacii și pune-le în grajd, câte unul în fiecare colț.

Așa făcu femeia și când se întoarse din grajd, „bătrânul” îi spuse:

— E nuntă mare aici, în sat. Pe tine nu te-au poftit?

81

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

— Cine ar pofti la nuntă o văduvă săracă precum sunt eu? zise femeia zâmbind cu amărăciune.

Dumnezeu se ridică de la locul său, spunând:

— Ai inimă bună și lucrul ăsta îți va aduce mult bine! Eu trebuie să pornesc la drum.

— Mergi cu bine! spuse văduva, petrecându-l până la ușă.

Dumnezeu se duse în mijlocul nuntașilor și îi spuse nașului:

— Pentru că ești nemilos și rău precum un lup, în lup să te prefaci, iar voi, mirilor, care ați avut milă de un bătrân și ați vrut să-l ospătați cum se cuvine, nu veți duce niciodată lipsă de nimic!

Și cum a vrut Dumnezeu, așa s-a întâmplat. Nașul mare s-a prefăcut în lup, a fugit în pădure și n-a mai știut nimeni nimic de el. Mirilor nu le-a lipsit niciodată nimic. Au dus un trai fericit și îmbelșugat.

Povestea nu se sfârșește aici...

Când s-a lăsat seara, văduva și-a pus băiețașul în pătuț, l-a vegheat până ce a adormit și apoi a vrut și ea să se culce. Nu a putut adormi însă. Se gândea mereu la văcuța ei, care fusese atât de blândă și bună.

După o vreme își aduse aminte că „drumețul" îi ceruse să ducă picioarele vacii în grajd și să pună câte unul în fiecare colț.

Neputându-și închipui de ce îi ceruse „străinul" așa un lucru ciudat, văduva se duse numaidecât în grajd și... minune! Acolo se aflau patru vaci mari și frumoase.

Ei! Ce să mai lungim vorba în zadar? Mă voi mulțumi a vă spune doar că văduva cu suflet bun nu a mai dus niciodată lipsă de nimic, pentru că vacile ei dădeau atâta lapte, încât putea vinde și altora și... nu știu cum se face, dar vaci ca ale ei nu găseai să fi bătut pământul în lung și-n lat.

(*Răsplata lui Dumnezeu*, poveste estoniană)

B.

Tocmai se pregăteau să-și facă culcușul, pentru acea noapte, într-o căpiță-nmiresmată de fân, ce se afla pe câmp, când iacătă o luminiță...

Uitându-se ceva mai bine, au înțeles că-i o colibă, cea mai sărmană dintre toate câte văzuseră în sat.

Hermes s-a apropiat de ușă și a bătut ușor în ea.

Ușa micuță s-a deschis încetinel și scârțâind. În prag s-a arătat un chip. Un chip cuminte de bătrân, și-n urma lui o bătrânică.

– Poftiți!... Poftiți în casa noastră, au rostit ei, fără să-ntrebe măcar o vorbă pe drumeți, de unde vin și cine sunt. Cei doi bătrâni, așa de buni și primitori, se numeau Filemon și Baucis.

Deși erau atât de-n vârstă, rar să fi fost pereche-n lume mai strâns unită decât ei. Se îndrăgiseră din vremea când amândoi erau copii. Mai târziu, se legaseră prin lanțul dulce-al căsniciei și rămăseseră-mpreună șaizeci sau șaptezeci de ani, dacă nu, poate, și mai bine... Iar lumea îi dădea drept pildă de căsnicie trainică. [...]

Și dacă e să vorbim drept, nu avuseseră bătrânii niciun belșug în viața lor. Coliba-n care locuiau era din trestie uscată, cam coșcovită și-aplecată, și învelită cu șovar. Alături de coliba lor era un petic de grădină, tăiat în două de-un pârâu. Aici lucra de dimineață și până seara Filemon, săpând și cultivând legume sau îngrijind pomii și vița, care creșteau la marginea pământului ce-l stăpâneau.

Erau săraci, dar acest lucru nu-i împiedica deloc să își găsească mulțumirea în dragostea ce îi lega, în înțelegerea deplină ce domnea veșnic între ei. Așa se face că puteau să îndure orișice necazuri și lipsuri grele, fără teamă sau plânsete zadarnice.

Ba uneori mai ajutau și pe-alții, care-aveau nevoie, fie cu roade din grădină, fie cu sfaturi înțelepte.

În casa lor nu se găseau slugi și stăpâni, ca pe la alții. Singuri își porunceau și tot ei își aduceau la-ndeplinire, sârguincios, poruncile. O masă întinsă cu toată inima. Aceștia erau pământenii la care Zeus și cu Hermes au poposit în acea seară.

Cu fețe calde, primitoare, cu firea lor deschisă, bună, i-au poftit grabnic în colibă pe cei doi mândri olimpieni, fără să se uite nici la haine, nici la cuvinte sau la fețe. Ba, tocmai fiindcă olimpienii păreau trudiți, săraci, flămânzi, cei doi bătrâni s-au arătat mai săritori ca totdeauna, mai dornici să-i primească bine. Iar Filemon i-a îmbiat:

— Uitați-vă… lavița asta. Ședeți și odihniți-vă de osteneala drumului, cât timp o să pregătim masa. […]

Umblând grăbită, bătrânica ștersese masa c-un mănunchi de mentă strânsă din grădină, iară pe masă adusese măsline puse-n saramură, cicoare, napi, brânză de vaci și ouă coapte-n spuza caldă. Și-ntr-un vas larg pusese vinul, destul de vechi și aromat, în fața fiecărui zeu era câte o cană mică, din lemn de fag, și smălțuită cu ceară albă de albine.

După gustare a-mpărțit fiertura caldă de legume. Pe urmă a adus bătrânul un coșuleț umplut cu fructe. Erau acolo nuci, curmale, prune ca niște pietre scumpe, struguri cu boabe mari și roșii, smochine dulci și, la mijloc, un fagure de miere albă.

Nu mai știau cum să-i slujească pe cei doi oaspeți, ce să le dea, cum să-i îmbie. Mai ales Filemon, bătrânul, le turna vin neîncetat. Dar ce să vezi? Oricât turna vinul în căni, vasul de lut rămânea plin.

(Alexandru Mitru, *Filemon și Baucis*, din *Legendele Olimpului*, vol. *Zeii*)

83

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

Înțelegem textele

1. Realizează, în scris, planul simplu de idei al textului A.

2. Răspunde oral la următoarele întrebări care vizează textul B.

a. Care sunt personajele care participă la acțiunea din acest text?
b. Cum arăta casa în care locuiau cei doi bătrâni?
c. Cu ce se ocupa Filemon de dimineața până seara?
d. Cum au fost primiți drumeții de către cei doi bătrâni?
e. Ce pregătește Baucis pentru cei doi drumeți?

Interpretăm textele

1. Recitește textele și selectează din fiecare câte un fragment care ți se pare semnificativ, care te-a impresionat sau care te-a făcut să te gândești la o experiență personală. Apoi, completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Fragmentul selectat	Interpretarea acestuia*

* Interpretarea fragmentului se face având în vedere următoarele întrebări:

- ✓ De ce ai ales acest fragment?
- ✓ Cum te-ai simțit când l-ai citit?
- ✓ La ce te-ai gândit când l-ai citit?
- ✓ Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

2. **Lucrați în perechi.** Stabiliți asemănările și deosebirile dintre personajele celor două texte (la alegere, gazdele sau musafirii), având drept reper și următoarele aspecte:

– originea acestora (pământeană sau divină);
– statutul lor social;
– vârsta;
– trăsăturile morale;
– relația cu celelalte personaje.

Dincolo de text

1. **Lucrați în echipe** și rezolvați, la alegere, una dintre următoarele sarcini:

a. Creați o scenetă pe baza unuia dintre cele două texte. Jucați scenetele în fața clasei.
b. Realizați un desen prin care să ilustrați una dintre povești. Expuneți desenele în clasă.
c. Transformați una dintre povești într-un text în versuri. Citiți textele în fața clasei.

2. Motivul călătoriei lui Dumnezeu pe Pământ apare și în opera literară „Ivan Turbincă”, scrisă de Ion Creangă. Citește această poveste și redactează un text de 80–100 de cuvinte, în care să menționezi ce este diferit în creația lui Creangă față de operele citite anterior.

RECAPITULARE

Se dă textul de mai jos.

Alegerea unui model în viață este foarte importantă. Modelul pe care îl alegem ne poate influența viața în bine, ne poate motiva și stimula să fim cât mai buni, să evoluăm. De aceea, acest model trebuie ales cu atenție, ținând cont de anumite lucruri.

Modelul pe care îl alegem trebuie să ne ajute să devenim noi cât mai buni, dar rămânând noi înșine, deci nu trebuie să copiem stilul lui de viață. Important este ca el să ne ajute să ne dezvoltăm personal și profesional, să ne ghideze. De aceea este mai bine să alegem ca model o persoană pe care o cunoaștem, nu o vedetă aflată la mii de kilometri distanță.

Al doilea pas care trebuie făcut, după identificarea modelului, este o autoanaliză serioasă. Concret, trebuie să ne dăm seama care sunt părțile noastre negative, ce am vrea noi să schimbăm cu ajutorul modelului nostru. Apoi trebuie să ne gândim unde vrem să ajungem, care sunt obiectivele noastre. Această „listă" a obiectivelor ar trebui să includă ambiții personale, dar și profesionale. […]

Modelul ar trebui să fie diferit de noi. Dacă alegem pe cineva care ne seamănă foarte mult, atunci nu vom beneficia din această relație. Doar o persoană diferită de noi ne poate schimba în bine. De aceea, dacă noi suntem mai analitici și mai conservatori, ar fi bine să alegem un mentor care este spontan și nu ezită să-și asume riscuri.

Pentru a ne putea dezvolta, noi trebuie să analizăm reușitele și eșecurile modelului nostru, ca să învățăm astfel o lecție importantă. La fel de important este ca succesul modelului nostru să fie obținut prin metode care corespund și valorilor noastre morale: pasiune, toleranță, perseverență, altruism.

(*Alegerea unui model în viață: cum ne poate ajuta un mentor să devenim mai buni* – fragment dintr-un articol scris de Daniel M. Dumitru, www.adevarul.ro)

85

3 UNITATEA 3 – MODELE ÎN VIAȚĂ

Înțelegerea textului

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile următoarelor cuvinte, apoi integrează-le în enunțuri: *analitic, conservator, mentor, perseverență, altruism*.

2. Scrie câte un antonim potrivit pentru cuvintele subliniate la exercițiul anterior.

3. Răspunde oral la următoarele întrebări:

a. Care este tema textului dat?

b. Cine este autorul textului dat?

c. Care este sursa textului citit?

Analiza textului

Recitește textul cu atenție și completează, pe caiet, un tabel asemenea celui de mai jos, având în vedere opiniile pe care le expune autorul articolului.

Păreri cu care ești de acord	Păreri cu care nu ești de acord	Păreri care te-au uimit	Opinii care necesită completări din partea autorului

Valorificarea textului

1. Precizează modurile și timpurile următoarelor verbe preluate din textul citit: *alegem, să ghideze, am vrea, să schimbăm, ar trebui, nu vom beneficia, să analizăm.*

2. Trece verbele de la exercițiul anterior, care sunt la modurile conjunctiv și condițional-optativ, prezent, la timpul perfect al acelorași moduri.

3. Grupează predicatele subliniate în predicate verbale și nominale. În cazul predicatelor nominale, menționează prin ce părți de vorbire sunt exprimate numele predicative.

4. Identifică predicatul nominal care are în componența sa un nume predicativ multiplu.

Dincolo de text

Recitește următorul pasaj din textul dat: *Apoi trebuie să ne gândim unde vrem să ajungem, care sunt obiectivele noastre. Această „listă" a obiectivelor ar trebui să includă ambiții personale, dar și profesionale.*

Stabilește o listă a obiectivelor tale pe plan personal și profesional (școlar) și gândește-te de ce și de cine ai nevoie pentru a ți le îndeplini. Poți completa un tabel asemenea celui de mai jos.

Obiectiv	Ce mă ajută	Cine mă ajută
Să iau peste 9 la teză.	*studiul constant*	*profesorul*

EVALUARE

Citește textul și rezolvă cerințele.

Aș vrea să știu cine, din câți a cunoscut pe maestrul caligraf, pe expertul, pe profesorul, pe colegul, pe vânătorul și pe omul Vasilache Ștefănescu, cine ar îndrăzni să afirme că el a mâncat un ban nemuncit sau că a comis vro nedreptate într-o viață de 72 de ani? Aș vrea să știu ce dușman a lăsat în urma sa? Nu crez că, acum trei săptămâni, când trecea modestul său cortegiu, a fost vreun cunoscut al lui care să nu-l fi regretat, așa cum atâția oameni de măriri nu sunt niciodată regretați. Era un prinț care se înmormânta: marele prinț al muncei și al onestității!

Sunt 17 ani de când l-am văzut întâiași dată. Pictorul C. Stăncescu demisionând de la Liceul „Sf. Sava", maestrul Vasile Ștefănescu se permută de la Seminarul central la catedra de desen și caligrafie a liceului nostru. Pentru noi era un eveniment schimbarea unui profesor. „O fi mai bun? O fi mai rău? Dar cum o fi la față? Ce-o să ne zică la prima lecție?" Atâtea întrebări copilărești, cari au rostul lor la acea vârstă, când impresiile se adâncesc și rămân nesterse. Un coleg al nostru, Predescu, de a căruia urmă nu mai știu, ne spuse:

— Băieți, am auzit că e tot așa de bun ca și părintele Veniamin. (Protosenghelul Veniamin Cătulescu, profesorul de religie.)

— Atunci Chimiță este sigur că trece la doi: la religie și la desen, răspunseră râzând mai mulți inși cari jucau țintar în fundul clasei.

Ușa se deschise larg și d. Ștefănescu apăru cu pardesiul pe mână; își puse pălăria înaltă pe catedră și păși lung și cadențat până la banca întâia. Sub privirea lui francă, vie și blândă, clasa a III-a se purtă bine; nu se auzi o șoaptă măcar.

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Un om și-un maestru*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Vasilache Ștefănescu era un om onest.
b. Profesorul a murit la vârsta de 72 de ani.
c. Elevii îl așteptau cu indiferență pe noul profesor.
d. Chimiță era cel mai silitor elev din clasă.
e. La apariția profesorului în clasă, elevii s-au liniștit.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. să știu	1. indicativ, perfect compus
b. ar îndrăzni	2. indicativ, imperfect
c. am văzut	3. indicativ, viitor
d. o să zică	4. condițional-optativ, prezent
e. jucau	5. conjunctiv, prezent
	6. indicativ, prezent

87

3

3. Completează, în caiet, următoarele enunțuri.

a. Verbul *să nu fi regretat* este la modul ..., timpul ... .

b. Verbul *nu știu* este la modul ..., timpul ....

c. Verbul *răspunseră* este la modul ..., timpul ....

d. În cadrul predicatului nominal *o fi mai bun*, numele predicativ este ... , fiind exprimat prin ....

e. Predicatele verbale din ultimul enunț al textului sunt ... și ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un reper temporal și unul spațial în textul dat.

b. Numește personajele care apar în textul dat.

c. Menționează cărui moment al subiectului îi aparține fragmentul dat.

d. Precizează cum este privit profesorul Ștefănescu de către narator.

e. Transcrie pasajul în care este descrisă privirea dascălului.

5. Scrie un text narativ de 150 – 170 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare imaginară la care au luat parte profesorul Ștefănescu și elevii clasei a III-a. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele 5 momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:
1. 10 puncte (5 × 2 puncte)
2. 10 puncte (5 × 2 puncte)
3. 20 de puncte (10 × 2 puncte)
4. 20 de puncte (5 × 4 puncte)
5. 30 de puncte (15, 5, 5, 3, 2 puncte)
Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

88

UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

4

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

– atitudini comunicative: interes, curiozitate, implicare, cooperare în activități de grup; inteligența emoțională: exprimarea adecvată a emoțiilor.

Lectură:

– dialogul în textul literar;
– interese și atitudini față de lectură.

Redactare:

– transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă.

Elemente de construcție a comunicării:

– substantivul: substantive colective; substantive defective de număr; cazul; articolul genitival; punctuația vocativului; corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic; posibilități combinatorii ale substantivului;
– pronumele personal (flexiune cazuală); pronumele reflexiv (diferența între pronumele reflexiv și pronumele personal); posibilități combinatorii ale pronumelui; anticiparea și reluarea prin clitice pronominale în cazul unor complemente; aspecte ortografice;
– subiectul exprimat – actualizare;
– subiectul neexprimat (inclus, subînțeles).

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ cât de important este să-ți exprimi adecvat emoțiile;
- ✓ care este rolul dialogului în textul literar;
- ✓ ce este vorbirea directă, respectiv vorbirea indirectă;
- ✓ ce sunt substantivele colective și substantivele defective de număr;
- ✓ ce este articolul genitival;
- ✓ care este diferența dintre pronumele personal și pronumele reflexiv;
- ✓ ce sunt subiectul exprimat și subiectul neexprimat.

B. vei fi capabil:

- ✓ să transformi vorbirea directă în vorbirea indirectă;
- ✓ să utilizezi corect în enunțuri substantivele și pronumele;
- ✓ să diferențiezi forme ale pronumelui personal de forme ale pronumelui reflexiv;
- ✓ să identifici subiectul exprimat și cel neexprimat;
- ✓ să redactezi texte pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- ✓ să redactezi texte, respectând normele limbii standard.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a redacta texte, cu respectarea normelor lingvistice în vigoare;
- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate.

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

Priviți cu atenție imaginea și discutați în perechi:

- despre locul unde se află cei cinci elevi;
- ce le-a stârnit curiozitatea;
- cum își manifestă interesul pentru ceea ce urmăresc.

Ascultăm și descoperim

1. Audiază, în varianta digitală a manualului, dialogul dintre profesoara clasei și cele patru eleve (Alexandra, Diana, Daria și Alexia). Urmărește cu atenție dialogul, completând, în caiet, potrivit exemplului dat, rubricile tabelului.

Numele elevei	**Pasiunea/ Hobby-ul**	**Descrierea pasiunii/hobby-ului**
Alexandra	fotografia	Are aparatul de aproape doi ani, a pasionat-o foarte mult să pozeze tot ce ține de natură... .
...	...	...

2. Descoperă în rubricile tabelului răspunsurile potrivite următoarelor întrebări.

a. Cui îi place să citească?
b. Care este hobby-ul comun Alexandrei și Dariei?
c. Cine preferă să deseneze?
d. Cum explică Diana pasiunea ei pentru actorie?
e. Prin ce se aseamănă cele patru eleve?

Creăm și ne jucăm

Lucrați în grupe de 4-5 elevi.

1. Stabiliți rolurile în interiorul grupului: un reporter și 3-4 intervievați.

2. Realizați un interviu despre pasiuni/hobby-uri, pe care îl puteți înregistra cu mijloacele avute la dispoziție (telefon mobil, tabletă, cameră de luat vederi etc.). Pentru realizarea unui interviu reușit, respectați îndrumările date la Unitatea 3 – *Modele în viață.*

3. Împărtășiți ideile voastre colegilor, valorificând înregistrarea făcută sau prezentând interviul direct în fața clasei.

4. Evaluați interviurile prezentate, completând, în caiete, următoarea grilă:

Aspecte avute în vedere	Grad de realizare				
	În foarte mare măsură	În mare măsură	În măsură medie	În mică măsură	Deloc
Întrebările/răspunsurile respectă tema dată.					
Întrebările și răspunsurile sunt corect exprimate (respectă normele limbii standard).					
Intervievații se ajută de intonație, gestică și mimică pentru a evidenția cele relatate.					
Participanții urmăresc cu atenție intervențiile colegilor.					

Reținem!

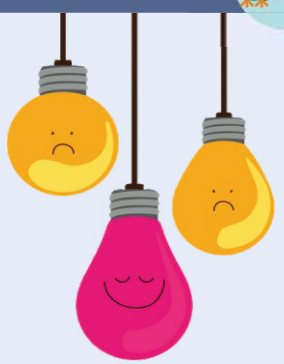

În comunicarea orală, ***emoțiile și sentimentele*** vorbitorului (emițătorului) și ale ascultătorului (receptorului) sunt ***redate direct***, prin cuvintele folosite, prin intonație, mimică și gestică.

Atitudinile potrivite unei comunicări reușite sunt:

- interesul;
- curiozitatea;
- implicarea;
- cooperarea cu membrii grupului.

91

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

LECTURĂ

DIALOGUL ÎN TEXTUL LITERAR

Pătrundem în lumea textului

1. Persoanele din jurul nostru au preocupări și pasiuni (hobby-uri) diferite. Cum poți afla, de exemplu, cui îi place să citească, fără a-i formula o astfel de întrebare? Menționează două-trei indicii care ți-ar putea demonstra acest lucru.

2. Discutați **în perechi** despre indiciile găsite, apoi împărtășiți părerea voastră celorlalți colegi.

3. Pe baza ideilor împărtășite, realizați, **în grupe de patru–șase elevi**, un portret ideal al cititorului pasionat. Puteți folosi mijloace variate de exprimare: cuvinte, fotografii, desene, decupaje din reviste etc.

A. TEXT DE BAZĂ (literar)

CITITORUL DIN PEȘTERĂ

– fragmente –

de Rui Zink

Mă trezesc într-o peșteră imensă, din bolta căreia picură șiruri de stalactite, preschimbate în mătănii de ceară, în care se reflectă lumina lunii, pesemne plină. Peștera, sau grota, pare o catedrală preistorică. Totuși, remarc cu groază, pe jos se află ceva foarte diferit de ceea ce ar fi de așteptat într-un sanctuar: sute, poate mii de oseminte. Tibii, clavicule, hârci. O mare de oase. Și cărți.

Cărți, cărți, cărți. Oase și cărți, cărți și oase, cărți și iar cărți, răspândite pretutindeni. O macabră maree a depozitat acolo rămășițele pământești a sute de oameni, precum încărcătura revărsată a unui petrolier, dacă, în loc de aur negru, ar fi transportat cărți.

Unul dintre pereții peșterii are o enormă cocoașă, o stâncă neagră, proeminentă. Deodată, stânca se mișcă. [...]

Nu, nu e o stâncă. E... e o siluetă. O siluetă nemăsurată.

Iar silueta se înclină în direcția mea.

Nici nu știu cum, dar îmi adun suficient curaj ca să strig, acum, de-adevăratelea:

— Aaaaaaaaaaaaah!

92

Silueta răsare parțial din umbră. Clarul de lună se oglindește scurt în ceea ce ghicesc a fi ochii. O voce groasă gâfâie:

— În sfârșit, te-ai trezit.

Rămân mut de uimire. Oi fi auzit bine? Tremurând, întreb:

— Ci-cine ești? De unde vii? Unde te duci?

Sunt poetul Bocage[1],
vin de la cafeneaua Nicolo
și plec în lumea de dincolo
dacă tragi cu pistolul.

— P-poftim?

— Bocage, băiete. Nu-ți place Bocage?

— Ce-ce anume?

— Eu ador mai ales sonetul acela care începe așa: *Bocage eu nu mai sunt!.../în groapa sură*... Nu știu de ce, simt mereu că la mine se referă. Deși nu mă cheamă Bocage... Dar, ciudat, sunt mai puțin nemângâiat când recit tare aceste versuri. Se prea poate ca din cauza acelui *în groapa sură*...

— Nu... Nu...

—Tu ești portughez, nu-i așa? Te-am auzit vorbind în somn. Sau asta sau... Numai că accentul mi se pare...

Vocea acelei stânci vorbitoare este profundă și cavă, pare să facă ecou. Dacă tunetele ar avea voci, poate că așa ar fi. Nu e propriu-zis dezagreabilă, doar ciudată. Amintește parțial de un cântăreț de jazz care și-ar controla vocea ca să nu provoace un cataclism cu vibrațiile laringelui.

— Ce-ce..., am bâiguit. Ce ești tu?

Trebuie să aveți înțelegere față de mine, eram cuprins de cea mai totală panică. Știam că plecaserăm să-l vânăm pe Anibalector, dar una era să te gândești la existența lui în confortul corabiei, și cu totul altceva să te afli chiar în fața animalului, confirmând că nu, nu era un mit. Era mult mai rău decât un mit: era un monstru real. Părea să stea așezat, cu mâinile atingându-i picioarele, de înălțimea a trei etaje. Atunci cum o fi în picioare? Un monstru care ar putea să mă facă bucățele, judecând după osemintele care se amestecau printre cărți. Ca bomboana de pe colivă, dacă ar avea chef.

[1] Bocage – Giovanni Boccaccio (1313 – 1375), poet și umanist italian.

93

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Nu, panica mea era oricum, numai irațională nu. Era chiar foarte rațională, dacă se poate vorbi de o frică împanicată.

— Mă întrebi cine sunt? Ce sunt? Credeam că știi. Făptura m-a privit cu o oarecare curiozitate. Sau vei fi nimerit aici din întâmplare? Te duceai la cinema și ai încurcat strada, nu-i așa?

—T-tu? Tu ești Anibalector?

Nemăsurata făptură a făcut semn că da, din căpățână.

— Și... tu vorbești? Chiar vorbești?

— Păi...

Monstrul a scos ceea ce, cu bunăvoință, s-ar putea lua drept un oftat:

— Dar vorbitul e ca tenisul, fără parteneri nu are prea mult haz. De asta citesc. E mai autonom. Depind mai puțin de bunătatea străinilor, cum ar spune Tennessee Williams.[2]

— Tu... tu vorbești? am repetat. Hotărât, în noaptea aceea nu putea fi un bun partener de tenis.

— Ce te miri atâta? a întrebat monstrul. Tu nu vorbești, băiețaș?

— Bine, dar eu..., aproape că m-am înecat. Eu sunt om!

El m-a măsurat cu privirea. [...]

— Eu aș zice mai curând puștan, a mârâit. Câți ani ai?

— Șa... șaptesprezece.

— Șaptesprezece? m-a luat el în râs. Îți dau doisprezece și e și-așa prea mult.

Altul să fi vorbit așa cu mine, aș fi fost furios, pentru că aveam deja *cincisprezece* ani și el acum părea dispus să mă jignească. Dar n-am zis nici pâs. Iar el a continuat:

— Ascultă, părinții tăi știu că umbli pe-aici la ora asta?

— Sunt orfan, am mințit.

Stânca a părut să chibzuiască la cuvintele mele.

— A! Asta-i altceva. [...]

Eu nu voiam decât să mă ascund, dar m-am străduit să vorbesc. Cât timp îl îndemnam să vorbească, poate că uita să-mi facă la fel ca celorlalți... celorlalți ale căror rămășițe erau răspândite prin peștera enormă.

— Atunci ce ești? Cum de vorbești? Cum de știi să citești? [...]

— Ei bine, mă gândesc că voi învățați să vorbiți înainte de a învăța să citiți. La mine a fost invers. Și mai sucit, asta pot să-ți garantez. Să înveți să citești singur, fără nimeni cu care să vorbești, să n-aibă cine să-ți lămurească un dubiu, să-ți explice măcar cărui sunet îi corespunde fiecare literă. Mulți ani am crezut că O era L – și P era R, ca în rusă... Dar am avut timp și răbdare. Timp și răbdare, două lucruri care, împreună, fac aproape cât inteligența.

— Dar vorbești *foarte bine* portugheza, l-am lăudat, lingușitor.

— Mulțumesc. Mai vorbesc destul de rezonabil suedeza, olandeza, rusa, umbundo, ebraica, mandarina, engleza, poloneza, sârbo-croata, maghiara și islandeza. Și, desigur, mă descurc și în kirghiză. Vorbesc limbile naufragiaților care se varsă pe insula asta, și cele ale cărților care, mai prețioase pentru mine decât dublonii de aur sau colierele de diamante, ajung pe coastă.

[2] Tennessee Williams – pseudonmul literar al lui Thomas Lanier William (1911 – 1983), dramaturg, poet și romancier american.

94

Dicționar

tibie = fluierul piciorului.
claviculă = os care unește pieptul cu umerii.
hârcă = craniu, țeastă.
stalactită = depunere calcaroasă de formă conică fixată cu baza pe tavanul unor goluri subterane (peșteri, galerii), rezultată din depunerea, de-a lungul timpului, a calcitului din picăturile de apă.
cavă = înfundată, găunoasă, care nu are nimic în interior.
laringe = partea superioară a traheii, formată din cartilaje, la capătul căreia sunt situate coardele vocale; (popular) gâtlej, beregată.
dublon = veche monedă spaniolă.

Discutăm despre text

Observăm

1. Descoperă, cu ajutorul *Dicționarului explicativ al limbii române*, semnificația cuvintelor necunoscute din textul dat.

2. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a ilustra sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor: *cataclism*, *nemângâiat*, *făptură*, *diamant*.

3. Indică sinonimele și antonimele cuvintelor următoare și completează, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Cuvinte din text	Sinonime	Antonime
real	adevărat	ireal, neadevărat
a se trezi		
parțial		
panică		
a vorbi		
răbdare		
bunăvoință		

95

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Explorăm și învățăm

1. **Lucrați în grupe de 3-4 elevi.** Împărțiți textul în fragmente și stabiliți ideea principală a fiecărui fragment, alcătuind planul simplu de idei.

2. Prezintă expoziționea textului dat.

3. Stabilește oral dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false:

a. Naratorul-personaj s-a trezit într-o peșteră imensă.
b. Peștera era plină de oase.
c. Unul dintre pereții peșterii avea o cocoașă enormă, cu numeroase cărți.
d. Anibalector a învățat întâi să citească, apoi să vorbească.
e. Anibalector cunoștea multe limbi.

4. **Lucrați în perechi.**

a. Citiți cu atenție fragmentul de text:

„Monstrul a scos ceea ce, cu bunăvoință, s-ar putea lua drept un oftat:
— Dar vorbitul e ca tenisul, fără parteneri nu are prea mult haz. De asta citesc. E mai autonom. Depind mai puțin de bunătatea străinilor, cum ar spune Tennessee Williams.
— Tu... tu vorbești? am repetat. Hotărât, în noaptea aceea nu putea fi un bun partener de tenis.
— Ce te miri atâta? a întrebat monstrul. Tu nu vorbești, băiețaș?
— Bine, dar eu..., aproape că m-am înecat. Eu sunt om!
El m-a măsurat cu privirea. [...]
— Eu aș zice mai curând puștan, a mârâit. Câți ani ai?
— Șa... șaptesprezece.
— Șaptesprezece? m-a luat el în râs. Îți dau doisprezece și e și-așa prea mult.”

b. Stabiliți care sunt personajele care interacționează (dialoghează).
c. Numiți semnul de punctuație care indică începutul vorbirii unui personaj.

96

Reținem!

Dialogul în textul literar reproduce în mod direct cuvintele personajelor.

Dialogul contribuie la:

– redarea succesiunii replicilor dintre două sau mai multe personaje;

– oglindirea unor sentimente și trăiri ale personajelor;

– mărirea ritmului acțiunii (dinamizarea acțiunii).

În scris, dialogul se redă prin folosirea liniei de dialog sau a ghilimelelor.

Interpretăm

1. Explică, într-un text de 50–60 de cuvinte, semnificația cuvintelor lui Anibalector: „Să înveți să citești singur, fără nimeni cu care să vorbești, să n-aibă cine să-ți lămurească un dubiu, să-ți explice măcar cărui sunet îi corespunde fiecare literă.”

2. Exprimă-ți opinia! Ciudata făptură își merită numele? Motivează-ți răspunsul într-un text de 40–50 de cuvinte.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Imaginează-ți că Anibalector dorește să trezească interesul personajului-narator pentru lectura cărților. Creează un dialog, în continuarea celui redat din textul cărții, alcătuit din 10–12 replici.

În redactarea textului dialogat, vei avea în vedere:

– respectarea temei date;

– alternarea replicilor celor două personaje;

– respectarea modului de adresare folosit în textul literar;

– valorificarea informațiilor oferite de text;

– respectarea normelor de ortografie și de punctuație.

97

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

REDACTARE

TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ

Observăm

Lucrați în grupe.

a. Citiți cu atenție textele din cele două coloane.
b. Stabiliți care sunt asemănările și deosebirile dintre ele.
c. De ce credeți că s-a marcat cu albastru o parte din textul din prima coloană?

TEXT DIALOGAT **Vorbire directă**	**TEXT NARATIV** **Vorbire indirectă**
„ — Mă întrebi cine sunt? Ce sunt? Credeam că știi. Făptura m-a privit cu o oarecare curiozitate. Sau vei fi nimerit aici din întâmplare? Te duceai la cinema și ai încurcat strada, nu-i așa?	După ce reia întrebările personajului-narator, făptura spune că a crezut că știe cine este. Întreabă cu o oarecare ironie dacă a nimerit în acel loc din curiozitate sau dacă se ducea la cinema și a încurcat strada.
— T-tu? Tu ești Anibalector?	Personajul-narator întreabă surprins și bâlbâindu-se dacă este Anibalector.
Nemăsurata făptură a făcut semn că da, din căpățână.	Nemăsurata făptură confirmă, dând din cap.
— Și... tu vorbești? Chiar vorbești? — Păi...”	Personajul-narator se miră și întreabă dacă el chiar vorbește.
(Rui Zink, *Cititorul din peșteră)*	Anibalector îi confirmă.

Reținem!

În scris, **vorbirea directă** reproduce fără modificări cuvintele rostite de o persoană, iar **vorbirea indirectă** păstrează informația, dar elimină folosirea persoanelor I și a II-a pentru redarea vorbirii unui personaj, cuvintele care ar putea indica o anumită intonație.

98

Pentru a transforma vorbirea directă în vorbire indirectă, se parcurg următorii pași:

- eliminăm linia de dialog;
- transformăm formele verbale de persoana I și a II-a în forme verbale de persoana a III-a;
- eliminăm cuvintele care indică o exclamație, un strigăt etc.;
- folosim verbe care indică acțiunea de a spune, de a întreba, de a exclama;
- după aceste verbe folosim cuvinte de legătură cum ar fi: *că*, *să*, *ca să*, *care* etc.

Exersăm

Transformă vorbirea directă din textele de mai jos în vorbire indirectă:

„— Atunci ce ești? Cum de vorbești? Cum de știi să citești? [...]

— Ei bine, mă gândesc că voi învățați să vorbiți înainte de a învăța să citiți. La mine a fost invers. Și mai sucit, asta pot să-ți garantez. Să înveți să citești singur, fără nimeni cu care să vorbești, să n-aibă cine să-ți lămurească un dubiu, să-ți explice măcar cărui sunet îi corespunde fiecare literă. Mulți ani am crezut că O era L – și P era R, ca în rusă... Dar am avut timp și răbdare. Timp și răbdare, două lucruri care, împreună, fac aproape cât inteligența.

— Dar vorbești *foarte bine* portugheza, l-am lăudat, lingușitor.

— Mulțumesc.”

(Rui Zink, *Cititorul din peșteră*)

„— Puteți să-mi spuneți, vă rog, unde găsesc cărți pentru copii? întrebă Matilda.

— Uite acolo, pe rafturile de jos, răspunse domnișoara Phelps. Vrei să-ți caut eu una frumoasă, cu multe imagini?

— Nu, mulțumesc, răspunse fetița. Mă descurc singură.”

(Roald Dahl, *Matilda*)

Valorificăm

Lucrați în perechi.

a. Elaborați un text scris, redând un dialog alcătuit din 6–8 replici, pe o temă aleasă de voi.

b. Faceți schimb de texte cu altă pereche. Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă și rescrieți textul alcătuit de colegii voștri. Respectați pașii recomandați.

99

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUBSTANTIVUL

Ne amintim!

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ***obiecte*** (ființe, lucruri, fenomene, stări sufletești etc.).

Substantivul poate fi:

- **comun**: *carte*, *zgârie-nori*, *bunăvoință*, *discurs* etc.;
- **propriu**: *Margareta*, *Iași*, *Munții Bucegi*, *ONU* etc.

Substantivul are trei **genuri,** care se determină prin numărare:

- **masculin** (**un – doi**): ***un*** *munte* – ***doi*** *munți*;
- **feminin** (**o – două**): ***o*** *carte* – ***două*** *cărți*;
- **neutru** (**un – două**): ***un*** *cadou* – ***două*** *cadouri.*

Numărul substantivelor:

- **singular** – exprimă un singur obiect: *munte, carte, cadou* etc.
- **plural** – exprimă mai multe obiecte: *munți, cărți, cadouri* etc.

Articolul este un cuvânt ajutător sau un grup de sunete care însoțește substantivul; arată măsura în care obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor:

- **articolul hotărât** arată că obiectul denumit este cunoscut, adică determinat: *munte****le***, *carte****a***, *cadou****l*** etc.;
- **articolul nehotărât** arată că obiectul denumit este mai puțin cunoscut, adică nedeterminat: ***un*** *munte*, ***niște*** *munți*, ***o*** *carte*, ***niște*** *cadouri*.

Prepoziția este un cuvânt ajutător, care poate lega, de exemplu, un substantiv de un alt substantiv. Prepozițiile pot fi simple (*de, în, pe, la* etc.) sau compuse (*de la, de pe, de pe la, despre* etc.): *cartea* ***de*** *povești*, *cadoul* ***de la*** *bunica*.

Exersăm și valorificăm

1. Grupează următoarele substantive după gen: *amintiri*, *constructor*, *descoperirii*, *basm*, *naufragiat, dicționarului, monștri, vapor*, apoi alcătuiește enunțuri potrivite, respectând forma substantivului.

2. Modifică următoarele substantive, trecându-le de la plural la singular, în enunțuri potrivite: *tablouri*, *preferințe*, *pasiuni*, *peșteri, stânci*, *dealuri, dulcețuri, informații.*

3. Trece următoarele substantive la numărul plural, nearticulat, respectiv plural, articulat hotărât, completând în caiet un tabel asemenea celui de mai jos: *copil, teritoriu, galaxie, geamgiu, fiu, arbitru, albuș, salariu, chibrit.*

Substantivul	Numărul plural, nearticulat	Numărul plural, articulat hotărât
copil	copii	copiii

100

4. Analizează substantivele din textele următoare și completează, în caiet, tabelul de mai jos, conform modelului dat.

Substantivul	Felul	Numărul	Genul	Articulat cu.../nearticulat
o peșteră	comun	singular	feminin	articulat cu articol nehotărât
...	...	...	...	...

a. „Mă trezesc într-o peșteră imensă, din bolta căreia picură șiruri de stalactite, preschimbate în mătănii de ceară, în care se reflectă lumina lunii, pesemne plină. Peștera, sau grota, pare o catedrală preistorică. Totuși, remarc cu groază, pe jos se află ceva foarte diferit de ceea ce ar fi de așteptat într-un sanctuar: sute, poate mii de oseminte."

(Rui Zink, *Cititorul din peșteră*)

b. „Această mare e acoperită de adolescenți
care învață mersul pe valuri, în picioare,
mai rezemându-se cu brațul, de curenți,
mai sprijinindu-se de-o rază țeapănă, de soare."

(Nichita Stănescu, *Adolescenți pe mare*)

5. Alcătuiește un text, de 40–60 de cuvinte, în care să valorifici substantivele identificate în textul b de la exercițiul 4. Găsește un titlu potrivit textului redactat.

SUBSTANTIVE COLECTIVE. SUBSTANTIVE DEFECTIVE

Citim

Clasa noastră este compusă din cincisprezece fete și zece băieți.
Sporturile mele îndrăgite sunt **înotul** și **tenisul**.
Din **frunzișul** des al copacilor seculari se aude un ciripit vesel.
Ea are **ochelari** de vedere.
Se vede în depărtare un **stol** de berze.

Observăm

1. Selectează dintre substantivele scrise îngroșat pe cele care, deși sunt la singular, au înțeles de plural.

2. Schimbă numărul substantivelor scrise îngroșat, trecându-le de la singular la plural sau de la plural la singular. Ce constați?

Aflăm

Substantivele colective sunt substantive care la numărul singular au înțeles de plural, denumind grupuri sau mulțimi alcătuite din mai multe elemente. De exemplu: *popor*, *brădet* etc.

101

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Atenție!

A nu se confunda substantivele colective cu substantivele la numărul plural:

școlari – substantiv la numărul plural

școlărime – substantiv colectiv

Substantivele defective de număr sunt substantivele care au fie numai forme de singular (defective de plural), fie numai forme de plural (defective de singular). De exemplu: *aur* (defectiv de plural), *pantaloni* (defectiv de singular).

Exersăm

1. Alcătuiește enunțuri potrivite cu substantivele colective: *turmă*, *herghelie*, *rufărie*, *aluniș*, *porumbiște*, *popor*.

2. Alcătuiește contexte potrivite pentru a demonstra că substantivele *masă* și *mulțime* sunt substantive colective.

3. Alege din seria următoare și scrie în caiet, în coloane diferite, substantivele defective de singular și substantivele defective de plural: *miere, icre, școlărime, unt, echipe, cinste, aplauze, creștinism, șale, volei*.

4. Stabilește oral dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

a. Substantivul *corn* este defectiv de plural.

b. Substantivul *fier* este defectiv de plural.

c. În enunțul „*Ceata* de flăcăi începe colindatul.”, cuvântul evidențiat este un substantiv colectiv.

d. În seria *afiș, argint, amintire, aur* există un substantiv defectiv de plural.

e. Substantivele colective *grup, trib, roi* sunt de genul neutru.

Valorificăm

1. Alcătuiește un text de 50–70 de cuvinte, în care să folosești cel puțin cinci substantive defective de număr.

2. **Lucrați în perechi.** Faceți schimb de caiete și identificați substantivele defective de număr introduse în textul colegului. Continuați textul scris de coleg cu două enunțuri în care să introduceți alte două substantive defective de număr.

Reținem!

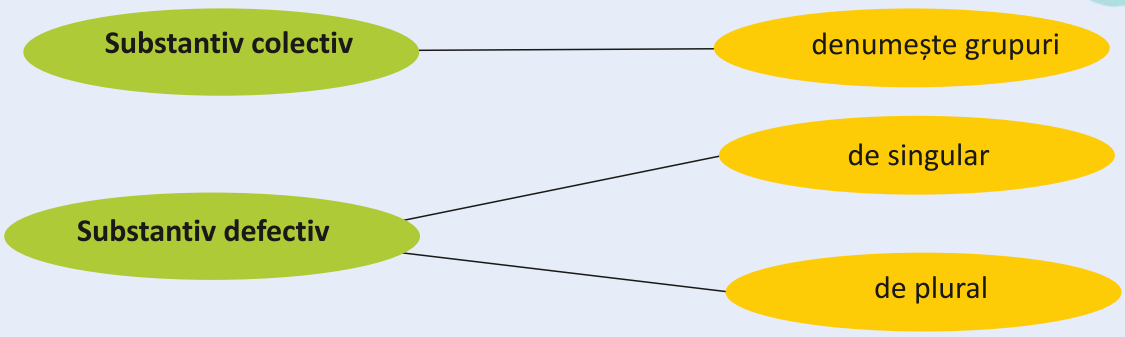

102

CAZUL SUBSTANTIVELOR

Citim

Elevii discută la ora de dirigenție despre disciplinele lor preferate.
Profesorul diriginte le împarte **elevilor** chestionare, pentru a bifa disciplina preferată.
Disciplina preferată **a elevilor** clasei a VI-a F este istoria.
Numai cinci dintre **elevi** preferă alte discipline.
La sfârșitul orei, dirigintele le-a spus:
– Dragi **elevi**, ați completat foarte atent chestionarele. Felicitări!

Observăm

Substantivele scrise îngroșat au, în enunțurile date, forme diferite sau omonime (identice) și funcții sintactice variate.

Aflăm

Forma pe care o ia substantivul pentru a exprima raporturile și funcțiile sintactice în cadrul enunțului se numește **caz**.

Cazul nominativ (N) indică cine face acțiunea (subiectul – ***Elevul*** învață.) sau despre cine este vorba în enunț (numele predicativ – Mihai este ***elev*** în clasa a VI-a.).

Cazul acuzativ (Ac) arată beneficiarul unei acțiuni (Profesorul îi învață ***pe elevi*** cazurile substantivului.), „pacientul" unei acțiuni (Elevul rezolvă ***tema***.), locul unde se desfășoară o acțiune (Mergem ***la munte***.), caracteristica unui obiect (Cadoul ***de la colegul*** meu este frumos.) etc. Substantivele în cazul acuzativ pot fi precedate de prepoziții: *de, cu, despre, la, pe, lângă* etc.

Cazul genitiv (G) indică, de obicei, posesia: Cartea este ***a elevului***. Cartea ***elevului*** se află pe masă. Substantivele în cazul genitiv pot fi precedate de cuvintele ajutătoare *al, a, ai, ale*, numite articole genitivale.

Atenție!
Articolele genitivale *al, a, ai, ale* se acordă în gen și număr cu obiectul posedat:

S-a aventurat pe muntele cel mai înalt **al** țării noastre. Caietele sunt **ale** elevului.

Cazul dativ (D) arată beneficiarul sau ținta unor acțiuni făcute de un subiect: Profesorul îi explică ***elevului*** exercițiul. Profesorul i-a dat ***elevului*** nota zece.

Cazul vocativ (V) este cazul adresării. Poate reprezenta un enunț de sine stătător (**Elevilor!**) sau poate intra în componența unui enunț (la începutul, în interiorul sau la finalul enunțului). Substantivul în vocativ se desparte prin virgulă de restul enunțului: Atenție, ***elevilor***, la despărțirea cuvintelor în silabe!

Observație
Pentru identificarea cazurilor, putem formula întrebări:
– **Nominativ** – ***cine? ce?*** adresate unui verb sau substitut al acestuia;
– **Acuzativ** – ***pe cine? ce? cu cine? cu ce? despre cine? despre ce? cu ce scop? cum? când? unde?*** etc. adresate unui verb; ***care? ce fel de?*** adresate unui substantiv sau substitut al acestuia;

103

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

– **Genitiv** – ***al, a, ai, ale cui?*** adresate unui substantiv sau substitut al acestuia;
– **Dativ** – ***cui?*** adresată unui verb sau substitut al acestuia.

Exersăm

1. Stabilește cazul substantivelor din enunțurile următoare.
a. Vlad ascute creionul.
b. Ea se îndreaptă spre școală.
c. Colegii mei participă la concursul de poezie.
d. Raluca, ai citit prospectul medicamentului?
e. I-am împrumutat cartea colegului de bancă.

2. Transcrie exercițiul în caiet. Stabilește corespondența între substantivul subliniat în enunțurile din coloana A și cazul indicat în coloana B.

A	B
Am aflat <u>informații</u> interesante din revista citită.	N
Mâine elevii și <u>elevele</u> vor participa la un concurs de dans.	G
<u>Fetelor</u>, mă bucur că ne revedem!	D
Concursul <u>de atletism</u> începe de la ora zece.	Ac
<u>Câștigătorilor</u> li se vor acorda premii.	V
Îmi place să privesc la malul <u>mării</u> răsăritul soarelui.	

3. Completează enunțurile, în caiet, cu formele potrivite pentru cazul genitiv ale substantivelor dintre paranteze.

Foile ... (*caiet*) sunt îngrijite.
Animalele sălbatice se ascund în desișul ... (*pădure*).
Catalogul ... (*clasă*) oglindește rezultatele ... (*elevi*).
La sfârșitul ... (*spectacol*) de teatru s-a auzit ropotul de aplauze ... (*copii*).
Această rochie ... (*Ioana*) este cumpărată de la magazinul ... (*Olga*).

4. Analizează substantivele din textele următoare, completând, în caiete, tabelul de mai jos, conform modelului dat.

Substantivul	Felul	Numărul	Genul	Cazul	Articulat cu.../ nearticulat
o bibliotecă	comun	singular	feminin	nominativ	articulat cu articol nehotărât
...	...	...	...	...	...

a. „O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și familiar.” (Nicolae Manolescu)

b. „În timpul săptămânii, Matilda rămânea singură acasă aproape în fiecare după-amiază. Fratele ei (care era cu cinci ani mai mare) era plecat la școală. Tatăl ei mergea la lucru, iar mama se ducea să joace bingo într-un orășel aflat la treisprezece kilometri distanță.”
(Roald Dahl, *Matilda*)

104

c. „Vocea acelei stânci vorbitoare este profundă și cavă, pare să facă ecou. Dacă tunetele ar avea voci, poate că așa ar fi.” (Rui Zink, *Cititorul din peșteră*)

5. Alcătuiește enunțuri care să respecte următoarele cerințe:
a. substantiv propriu, genul feminin, singular, caz acuzativ;
b. substantiv propriu, genul masculin, singular, cazul vocativ;
c. substantiv comun, genul neutru, plural, caz genitiv;
d. substantiv comun, genul feminin, plural, caz acuzativ;
e. substantiv comun, genul masculin, singular, caz dativ;
f. substantiv comun, genul neutru, plural, caz nominativ.

6. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile identificate.
a. În cadrul atelierului, elevi s-au îndeletnicit cu vopsitul ouălelor.
b. De data aceasta, rochia păpuși a fost spălată de mama lui Monica.
c. I-am dat lui Cristina cinci monezi vechi.
d. Călca pe nisipul fin a plăjii și se bucura de soarele arzător.
e. Are două bacnote de zece leii.

Valorificăm

Alcătuiește o compunere de 60–80 de cuvinte, în care să folosești substantive în cele cinci cazuri. Subliniază substantivele, folosind culori diferite pentru fiecare caz.

Reținem!

Cazurile substantivului

Nominativ	Acuzativ	Genitiv	Dativ	Vocativ
De exemplu: colegul Ileana cadoul	*De exemplu:* (pe) colegul (cu) Ileana (despre) cadoul	*De exemplu:* (al, a, ai, ale) colegului Ilenei cadoului	*De exemplu:* colegului Ilenei cadoului	*De exemplu:* Colegule! Ileana! Ileano!

105

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

LECTURĂ

B. TEXT DE BAZĂ (nonliterar)

INTERESE ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE LECTURĂ

Pătrundem în lumea textului

1. Încă din clasele primare, una dintre întrebările auzite atât în sala de clasă, cât și acasă este: „*Îți place să citești*?”.
   a. Tu cum răspunzi la această întrebare?
   b. Ți-ai modificat răspunsul în anii de școală? Dacă ai răspuns afirmativ la această întrebare, motivează răspunsul dat.
2. Discutați în grupe de câte patru elevi răspunsurile voastre.

DE VORBĂ CU UN COPIL PASIONAT DE LECTURĂ: MARIA, 9 ANI – „LECTURA ESTE O MAȘINĂ MIRACULOASĂ”

[...] De Maria mă leagă multe amintiri și bucurii. Dar, fiind un copil care gândește deja foarte matur pentru vârsta ei și un mini-bookaholic exemplar, mă gândesc că vă va face plăcere să citiți despre primele ei întâlniri cu cărțile, despre preferatele ei, despre alegerea volumelor, despre cartea pe care vrea s-o scrie, despre ce l-ar întreba pe Roald Dahl dacă ar ieși la un suc de portocale cu el, despre ce alte hobby-uri mai are și multe altele.

Când și cum a început călătoria ta în lumea cărților?

Am învățat să citesc la vârsta de 6 ani. Încă de la grădiniță, începusem să cunosc literele de tipar și eram atrasă de cărți. La început, le răsfoiam cu bucuria de a le descoperi poveștile privind imaginile sau ascultând ceea ce îmi citeau părinții sau bunicii mei. Erau povești care îmi plăcuseră atât de mult, încât le puteam spune pe de rost, ca pe o poezie, tata chiar m-a înregistrat, în căsuța noastră de la Șirnea, pe când spuneam una pe dinafară.

Îți mai amintești care a fost prima carte pe care ai citit-o? (Au trecut, totuși, trei ani de când ai învățat să citești.)

Jeff Kidney, *Jurnalul unui puști*, primul volum. Mi s-a părut a fi o carte foarte amuzantă și am continuat să citesc volume din această serie, atât în română, cât și în engleză (după ce am început să mă descurc mai bine în această limbă).

106

Câte cărți ai citit până acum? Dă-ne câteva titluri dintre preferatele tale.

Nu pot spune cu exactitate. Probabil câteva sute. *Aventurile lui Habarnam și ale prietenilor săi*, de Nikolai Nosov; *Poveste fără sfârșit*, de Michael Ende; *Minunea*, de R. J. Palacio; Mark Twain, *Tom Sawyer detectiv* și *Tom Sawyer în străinătate* (pe aceasta din urmă chiar am citit-o când eram eu însămi în străinătate, în vacanța de vară, cu părinții); toate cărțile semnate de Roald Dahl, pe care le-am putut găsi în limba română sau în engleză.

Ne poți spune câteva cuvinte despre una dintre cărțile tale preferate? De ce i-ai sfătui și pe alți copii să o citească?

Una dintre cărțile mele preferate este *Danny, the champion of the world*, scrisă de Roald Dahl. Cartea prezintă povestea unui băiețel (Danny) și a tatălui său. Ei dețineau o stație de benzinărie, dar se descurcau destul de greu. Mama băiatului murise atunci când el avea numai 4 luni. Înainte de a merge la școală, băiatul a făcut împreună cu tatăl său un motor, dovedindu-și abilitățile de inginer în devenire. Într-o noapte, Danny se trezește și vede că tatăl nu era în pat, ceea ce i-a produs, evident, o stare de îngrijorare. Căutându-l, a descoperit că acesta vâna în timpul nopții păuni, pentru a avea cu ce să se hrănească. Danny îl găsește cu piciorul rupt și îl ajută să ajungă acasă. Treptat, trecând prin diverse situații împreună, copilul ajunge să considere că tatăl lui este un om cu totul deosebit și devine foarte mândru de el.

Ceea ce mi-a plăcut în mod special la această carte este relația minunată dintre băiețel și tatăl său. Cred că orice copil ar trebui să o citească pentru a privi cu mai mare atenție la relația pe care o are cu părinții lui.

Îți alegi tu cărțile sau părinții tăi?

Depinde. Alegem și eu și ei. Nu întotdeauna însă gusturile noastre se potrivesc. Am stabilit de comun acord cu părinții mei să citesc pe rând o carte aleasă de ei și apoi una găsită de mine. De regulă, atunci când mergem la librărie (cel mai adesea la Cărturești), încep prin a cerceta cărțile așezate pe masa cu publicații Best Seller. Apoi caut autorii sau colecțiile pe care deja le cunosc, iar dacă nu reușesc să mă dumiresc, citesc prezentarea cărții de pe coperta a IV-a.

Ce trebuie să aibă o carte pentru a te atrage?

O carte bună trebuie să fie o combinație reușită de umor de bună calitate, amuzament, aventură, iar la finalul ei să poți rămâne cu o idee esențială despre un anumit mod de a fi sau de a acționa. Uneori, poveștile pot avea o anumită doză de tristețe, însă personajele reușesc să-și depășească problemele și victoria lor mă bucură de fiecare dată. Această situație am întâlnit-o, de pildă, în cartea *Eu, haios?*, scrisă de James Patterson.

107

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

În vacanțe citești? Ai lecturi diferite față de restul timpului?

Nu fac diferențe între timpul anului școlar și cel al vacanței. Dacă îți place să citești, simți nevoia să o faci mereu, căci după ce ai început cu greu te mai poți opri. Singurul avantaj în vacanțe este că am mai mult timp pentru citit.

Ce carte ai pe noptiera din camera ta acum?

Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn* și o carte de rugăciuni pentru copii (aceasta stă mereu la îndemână).

Le-ai oferi prietenilor tăi cărți cadou? De ce da/ de ce nu?

Cunoscându-mi prietenii, știu că mulți dintre ei nu și-ar dori, în primul rând, să primească în dar cărți. Însă există și excepții, precum prietenul meu Sergiu, căruia îi plac foarte mult enciclopediile despre viața animalelor și a plantelor, lui cu siguranță i-aș putea oferi cărți. Dacă m-aș hotărî totuși să le dăruiesc cărți colegilor sau prietenilor mei, aș încerca să le aleg pe acelea care le-ar putea stârni interesul și le-ar putea deschide gustul pentru călătoria în lumile fantastice. Ar fi cu siguranță cărți de aventuri.

Mi-a șoptit un spiriduș că autorul tău preferat este Roald Dahl. Dacă te-ai întâlni mâine la un suc de portocale cu el, ce l-ai întreba?

Dacă aș avea șansa de a sta față în față cu Roald Dahl (wow, chiar ar fi ceva!), l-aș întreba care a fost ideea de la care a început, pentru prima dată, să scrie și cum de a reușit, în atât de multe cărți, să mă uimească și să-mi păstreze intactă curiozitatea pentru poveștile lui.

Ce le-ai spune copiilor de vârsta ta pentru a-i convinge să citească?

Le-aș spune că lectura este o mașină miraculoasă, care te poate plimba în lumi paralele, îndepărtate de tine în spațiu și în timp, la care altfel nu ai avea acces. Aș adăuga că cititul îți îmbogățește imaginația, lumea interioară, modul de a gândi și de a simți, punându-te adesea în situația de a privi lumea prin ochii altor oameni. E ca și cum ai trăi mai multe vieți în același timp.

Mi-ai spus la un moment dat că scrii o carte :). Cum ți-a venit ideea? Pe scurt, despre ce este vorba?

Mi-a venit ideea să scriu o carte despre o fetiță, Emily, care trăia într-o pădure, împreună cu tatăl ei, după moartea mamei. Treptat, ea își dă seama că este un fel de vrăjitoare în devenire și va trece printr-o mulțime de peripeții încercând să regăsească spiritul mamei ei și taina lăsată de aceasta moștenire.

Ce părere ai despre cărțile din bibliografia școlară?

Unele dintre ele mi se pare că nu mai sunt potrivite cu timpul actual și cu stilul nostru de viață, având un limbaj adesea greoi și învechit. Există însă și câteva care nu își pierd actualitatea și care pot fi citite cu interes și de către copiii de azi. De pildă, mi-a plăcut foarte mult cartea lui Mark Twain, *Tom Sawyer*, pe care am citit-o astă-vară, în timpul vacanței. Sau volumele lui Ionel Teodoreanu (*Ulița copilăriei*, *La Medeleni*), care conțin o mulțime de expresii frumoase, de parcă autorul lor ar picta cu litere și cuvinte. Probabil că așa îți dai seama cu adevărat dacă o carte este bună: dacă poate fi citită cu plăcere de copii din generații care au trăit foarte diferit.

Ce alte hobby-uri ai, în afară de lectură?

Îmi place foarte mult să cânt la pian și am început de câteva luni să iau lecții cu o doamnă profesoară. Am avut și norocul de a primi în dar o pianină de la bunicul meu (care o avea acasă, dar nu o folosea), astfel încât pot repeta în fiecare zi. Când vin de la școală, primul lucru pe care îl fac este să cânt câteva melodii.

Atunci când descifrez o partitură, mă simt de parcă aș înțelege un text, deci e tot un fel de lectură și când mă așez la pian. O lectură cu sunete, care se răspândesc prin camerele casei, bucurându-mă nu doar pe mine, ci și pe părinții mei.

(https://www.bookaholic.ro/maria-un-copil-pasionat-de-lectura.html)

Discutăm despre text

Observăm

1. Stabilește, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația cuvintelor necunoscute din textul dat.

2. Alcătuiește enunțuri potrivite cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *carte, amuzant, găsit, diferențe, intactă, miraculoasă.*

3. Indică antonimele cuvintelor: *împreună*, *treptat*, *potrivit*, *diferit*.

4. Alcătuiește contexte potrivite pentru a ilustra sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor: *poveste*, *mașină*.

109

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Explorăm și învățăm

1. Descoperă două aspecte care demonstrează că textul dat este nonliterar.
2. Indică tema textului.
3. Redactează, în caiet, un text de 80–100 de cuvinte, în care să realizezi un portret al Mariei, fetița pasionată de lectură, așa cum rezultă din interviul dat. Pentru a-ți construi răspunsul, completează mai întâi, tot în caiet, următoarea schemă. Scrie cât mai multe întrebări, pornind de la cuvintele date și oferind, apoi, răspunsuri la acestea. Din răspunsurile date se creionează portretul Mariei.

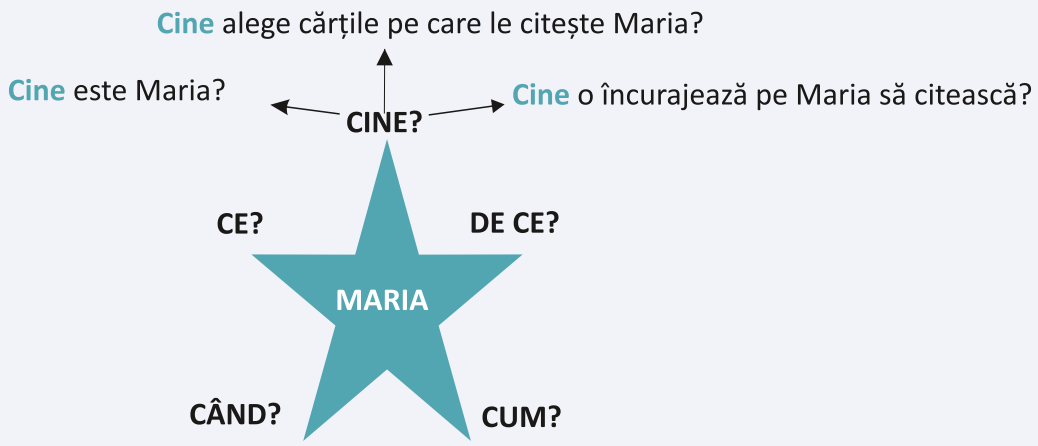

Interpretăm

1. Explicați, **în perechi,** semnificația următorului fragment din textul nonliterar:

„*Ce părere ai despre cărțile din bibliografia școlară?*
Unele dintre ele mi se pare că nu mai sunt potrivite cu timpul actual și cu stilul nostru de viață, având un limbaj adesea greoi și învechit. Există însă și câteva care nu își pierd actualitatea și care pot fi citite cu interes și de către copiii de azi. De pildă, mi-a plăcut foarte mult cartea lui Mark Twain, *Tom Sawyer*, pe care am citit-o astă-vară, în timpul vacanței. Sau volumele lui Ionel Teodoreanu (*Ulița copilăriei*, *La Medeleni*), care conțin o mulțime de expresii frumoase, de parcă autorul lor ar picta cu litere și cuvinte. Probabil că așa îți dai seama cu adevărat dacă o carte este bună: dacă poate fi citită cu plăcere de copii din generații care au trăit foarte diferit.”

2. Împărtășiți ideile voastre colegilor de clasă.
a. Stabiliți trei caracteristici pe care ar trebui să le aibă cărțile din bibliografia școlară.
b. Întocmiți o listă a cărților pe care le-ați recomanda colegilor din clasa a V-a.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Imaginează-ți că ești reporter la revista școlii. Pe baza modelului oferit de text, creează o listă de 6–8 întrebări pe care le-ai adresa unui scriitor preferat, care ar accepta să-ți ofere un interviu.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

PRONUMELE PERSONAL. FLEXIUNEA CAZUALĂ

Ne amintim!

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv.

Pronumele personal indică persoanele care participă la actul comunicării.

Pronumele personal își schimbă forma după persoană, număr și gen.

Citim

Andreea povestește filmul vizionat aseară.
Ea îl povestește cu entuziasm.

Observăm

Stabilește cuvintele din primul enunț care sunt înlocuite prin cele două pronume scrise îngroșat în al doilea enunț.

Aflăm

Pronumele personal, asemenea substantivului pe care îl înlocuiește, cunoaște **flexiunea cazuală**, adică are forme specifice pentru fiecare caz.

111

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Cazul	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
	singular	plural	singular	plural	singular		plural	
					masc.	fem.	masc.	fem.
N	**eu**	**noi**	**tu**	**voi**	**el**	**ea**	**ei**	**ele**
Ac	(pe) **mine***, *mă**, m-*	(pe) **noi**, *ne, ne-, -ne*	(pe) **tine**, *te, te-*	(pe) **voi**, *vă, v-*	(pe) **el**, *îl, l-, -l*	(pe) **ea**, *o, -o*	(pe) **ei**, *îi, i, -i*	(pe) **ele**, *le, le-*
G	-	-	-	-	**lui**	**ei**	**lor**	
D	**mie**, *îmi, mi-*	**nouă**, *ne, ni*	**ție**, *îți, ți-*	**vouă**, *vă, vi, v-*	**lui**, *îi, i, i-*	**ei**, *îi, i, i-*	**lor**, *le, li, le-*	
V	-	-	**tu!**	**voi!**	-	-	-	-

** – cu roșu – forme accentuate*
*** – cu albastru – forme neaccentuate*

Atenție la scrierea corectă a formelor pronumelui personal!

Discutați **în perechi** următoarele exemple, referindu-vă la formele pronumelor scrise cu roșu. Apoi confruntați răspunsurile voastre cu ale celorlalți colegi.

a. — Ai citit cartea?
— Da, am citit-**o**.
— Nu, **o** voi citi când voi avea timp.

b. — **Îl** cunoști pe Vasile?
— Da, **l**-am cunoscut mai demult, însă, văzându-**l** acum, mi se pare schimbat.

Exersăm

1. Identifică pronumele personale din textul de mai jos.

„Îți alegi tu cărțile sau părinții tăi?

Depinde. Alegem și eu și ei. Nu întotdeauna însă gusturile noastre se potrivesc. Am stabilit de comun acord cu părinții mei să citesc pe rând o carte aleasă de ei și apoi una găsită de mine. De regulă, atunci când mergem la librărie (cel mai adesea la Cărturești), încep prin a cerceta cărțile așezate pe masa cu publicații Best Seller. Apoi caut autorii sau colecțiile pe care deja le cunosc, iar dacă nu reușesc să mă dumiresc, citesc prezentarea cărții de pe coperta a IV-a.”

(https://www.bookaholic.ro/maria-un-copil-pasionat-de-lectura.html)

2. Analizează pronumele personale identificate, valorificând tabelul cu flexiunea cazuală a pronumelui personal.

De exemplu: ***tu*** = pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul nominativ, formă accentuată.

3. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, pronumele personale potrivite enunțurilor din coloana A. Transcrie enunțurile în caiet.

A	B
Ieri ... am întâlnit la teatru.	-o
Mâine ... vor pleca în excursie.	mi-
A întâlnit ... în drum spre școală.	ne-
Când va fi timpul, va sosi și	ea
Mâine la ce oră veți începe ... orele?	ei
Când povesteam despre vacanță, ... am amintit de mare.	voi

113

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

4. Alege forma/ele corectă/e, justificând alegerea în fiecare caz:
a. Deschide-ți/Deschideți cărțile și caietele!
b. El va veni în curând. Îl/o aștept.
c. Te rog, dă-mi/dă cartea!
d. Nouă ne/ne- place filmul.
e. Văzându-l, l-am salutat./Văzându-l, am salutat.

Valorificăm

1. Alcătuiește un dialog de 8–10 replici, pe o temă aleasă de tine, în care să folosești cel puțin zece pronume personale, dintre care cinci să aibă formă neaccentuată.
2. Schimbă caietul tău cu al colegei/colegului de bancă și subliniază pronumele personale introduse în textul creat de colegă/coleg.
3. Continuă textul scris de colegă/coleg cu trei enunțuri în care să introduci alte două pronume personale cu formă accentuată și două cu formă neaccentuată.

PRONUMELE REFLEXIV

Citim

Mi-am amintit de surpriza pe care **mi**-ai făcut-o anul trecut.

Observăm

Discutați, **în perechi,** semnificația celor două pronume scrise îngroșat.

Aflăm

Pronumele care exprimă identitatea dintre subiectul (obiectul) asupra căruia se exercită (direct sau indirect) acțiunea verbului și subiectul verbului se numește **pronume reflexiv**.

Are forme proprii numai la cazurile acuzativ și dativ, la persoana a III-a:

Lauda de **sine** nu miroase a bine.
Și-a făcut **sieși** o surpriză.

Cazul	Forme accentuate	Forme neaccentuate
Acuzativ	(pe) **sine**	**se, s-**
Dativ	**sie, sieși**	**își, și-, -și, -și-**

Pentru persoanele I și a II-a, singular și plural, se folosesc formele neaccentuate ale pronumelui personal, în cazurile acuzativ și dativ.

114

Cum **deosebim** formele neaccentuate ale pronumelui personal de formele pronumelui reflexiv?

Eu am cumpărat cadoul meu. Eu **mi**-am cumpărat cadoul. – pronume reflexiv
Eu am primit cadoul de la el. El ***mi***-a cumpărat cadoul. – pronume personal

Vorbim de pronume reflexiv atunci când persoana și numărul subiectului asupra căruia se exercită (direct sau indirect) acțiunea verbului coincid cu persoana și numărul subiectului verbului.

De exemplu:	**Eu**	**mă**	gândesc la rezolvarea problemei.
	pers. I	pers. I	
	El	**mă**	spală de noroi.
	pers. a III-a	pers. I	

Exersăm

1. Identifică pronumele personale și reflexive din textul următor, grupându-le pe două coloane:

„Mi-a șoptit un spiriduș că autorul tău preferat este Roald Dahl. Dacă te-ai întâlni mâine la un suc de portocale cu el, ce l-ai întreba?

Dacă aș avea șansa de a sta față în față cu Roald Dahl (wow, chiar ar fi ceva!), l-aș întreba care a fost ideea de la care a început, pentru prima dată, să scrie și cum de a reușit, în atât de multe cărți, să mă uimească și să-mi păstreze intactă curiozitatea pentru poveștile lui.”

(https://www.bookaholic.ro/maria-un-copil-pasionat-de-lectura.html)

2. Stabilește felul pronumelor din enunțurile următoare:

a. Are grijă doar de sine.
b. Îi place să se laude.
c. Nu-și amintește unde a lăsat ghiozdanul.
d. Și-a intitulat cartea *Amintiri, amintiri*.

3. Compară pronumele din enunțurile de mai jos. Stabilește care sunt pronumele reflexive.

a. Ioana și Andreea își citesc cu atenție temele.
b. Ioana și Andreea îți citesc temele realizate în după-amiaza aceasta.
c. Ioana și Andreea își citesc temele una alteia.
d. Noi ne ajutăm la nevoie.
e. Ei ne ajută la nevoie.
f. El te întreabă cum ai reușit
g. Tu te întrebi cum ai reușit.

115

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Reținem!

Posibilități combinatorii ale pronumelor:

– de obicei, formele accentuate ale pronumelui personal apar singure, fără determinări: ***Ea*** *preferă cărțile, iar* ***el*** *jocurile pe calculator.*

– pronume personal + substantiv/substantiv + pronume personal: ***Ea****,* *sora mea, citește. Sora mea,* ***ea****, citește.*

– prepoziție + pronume personal: *Vestea despre* ***tine*** *m-a uimit.*

– prepoziție + pronume reflexiv: *Are încredere în* ***sine****.*

– pronume personal + verb/verb + pronume personal: ***L****-am întâlnit ieri. Am văzut-****o*** *ieri.*

– pronume reflexiv + verb/verb + pronume reflexiv: *El* ***își*** *respectă colegii. Respectându-****și*** *colegii, se respectă pe sine.*

– adjectiv + pronume personal: *Ea este cuminte* ***ca tine****.*

Formele neaccentuate ale pronumelui personal pot **anticipa** sau **relua** unele cuvinte.

De exemplu: ***L****-am văzut pe Mihai.*
*Pe Maria am întâlnit-****o*** *la teatru.*

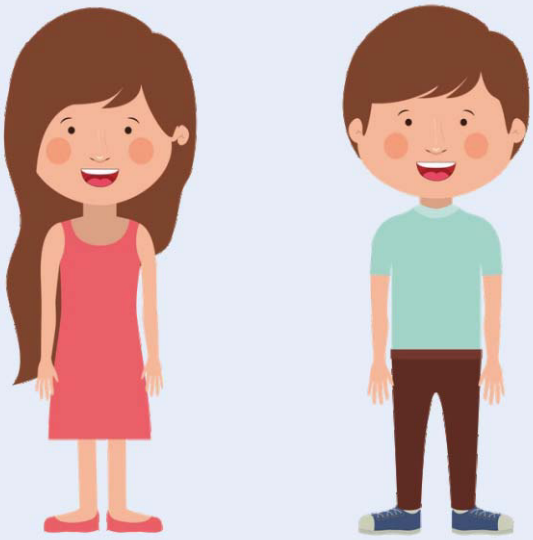

Valorificăm

Alcătuiește un text de 80–100 de cuvinte, în care să valorifici forme ale pronumelui reflexiv: *sine, sieși, își, și-, mi-, mă, te, ți-, -ți* și forme ale pronumelui personal: *eu, tu, mi-, mă, te, ți-, -ți*.

SUBIECTUL
SUBIECTUL NEEXPRIMAT

Ne amintim!

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal sau cine are o anumită caracteristică exprimată prin numele predicativ din cadrul predicatului nominal.

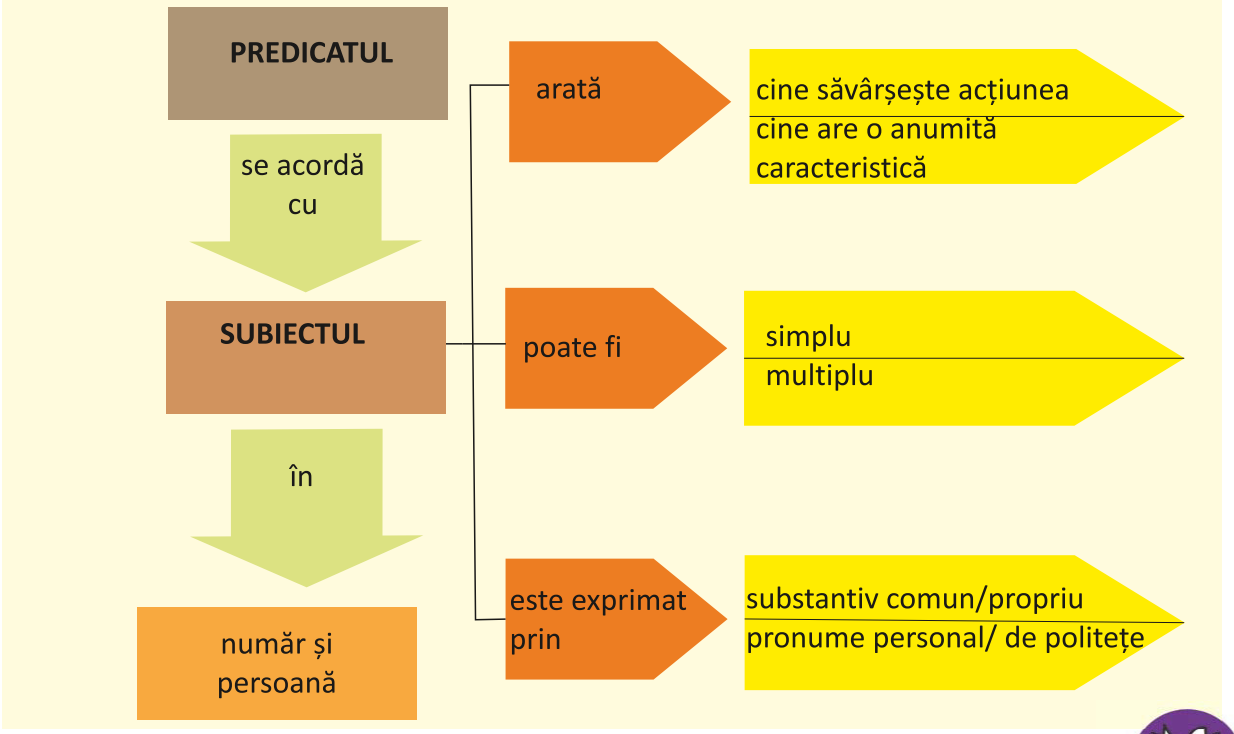

Citim

Elevul este în clasă. El citește cu atenție textul. Respectă intonația potrivită semnelor de punctuație. Ascultăm cu plăcere lectura lui cu voce tare.

Observăm

Stabilește subiectul primelor două propoziții. Menționează ce observi în cazul subiectelor din ultimele două propoziții.

Aflăm

Subiectul poate fi **exprimat** sau **neexprimat**.
Subiectul neexprimat poate fi:
– **inclus** – dedus din formele verbului, la persoanele I și a II-a, singular și plural;
– **subînțeles** – dedus din context, adesea exprimat într-un enunț anterior.

117

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Exersăm

1. Stabilește felul subiectelor din enunțurile următoare:

a. Cărțile sunt pasiunea lui.
b. Citește cu pasiune orice carte.
c. Ei preferă excursiile la munte în locul plimbărilor prin oraș.
d. Îmi plac cărțile de aventuri. Le citesc cu plăcere.
e. Ați auzit zgomotul acela?

2. Identifică subiectele din textul următor:

„Ca și în cazul celor mici, jocurile pe calculator și serialele de tot felul se află în capul listelor cu activități preferate ale adolescenților și adolescentelor. Din ce în ce mai puțini adolescenți își petrec timpul liber într-un mod cu adevărat interesant, urmând ca peste ani să realizeze cât de mult timp, pe care l-ar fi putut folosi creativ, au avut la dispoziție. [...] Literatura este un hobby potrivit pentru toate vârstele. Câți adolescenți își mai petrec timpul cu o carte bună în mână?"

(https://familist.ro/8-hobby-uri-pentru-adolescenti-si-adolescente)

3. Analizează subiectele din următoarele enunțuri, valorificând tot ceea ce ai învățat despre subiect, substantiv și pronume.

a. Dumneavoastră veniți azi la prezentarea de carte?
b. Spectacolul oferit de elevii clasei a șasea i-a surprins pe părinți.
c. S-au bucurat de reușita copiilor lor.
d. Tu ai citit interviul dat de Maria?
e. Crezi că ești un exemplu pentru colegi?

4. Alcătuiește câte trei enunțuri cu subiecte incluse și cu subiecte subînțelese.

Valorificăm

Lucrați în perechi.

Redactați un text de 60–80 de cuvinte, pe o temă aleasă de voi, în care să folosiți 12–14 subiecte exprimate (prin substantive proprii și comune, pronume personale și pronume de politețe) și neexprimate (incluse și subînțelese).

În redactarea textului, veți urmări:

– acordul predicatului cu subiectul;
– respectarea ortografiei și a punctuației;
– scrierea lizibilă.

Reținem!

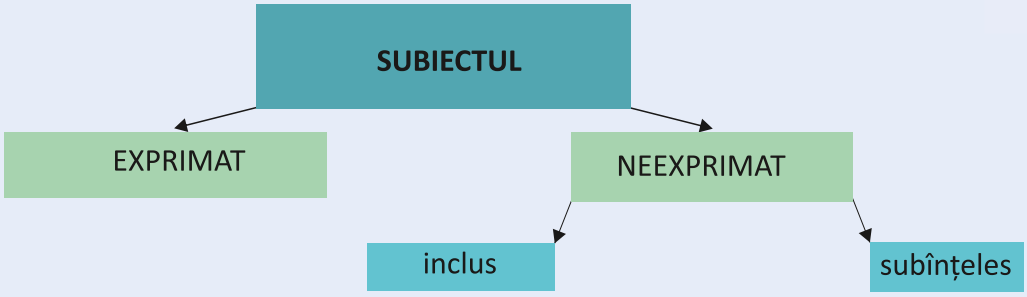

118

RECAPITULARE

Citește cu atenție textul multimodal.

MESAJE SECRETE

O metodă clasică pentru a face schimb de mesaje secrete cu prietenii presupune scrierea acestora cu suc de lămâie. Pentru a induce în eroare persoanele rău intenționate, se recomandă să se scrie un mesaj normal și vizibil cu pixul. Informația care trebuie să rămână secretă va fi scrisă printre rânduri cu suc de lămâie și va rămâne ilizibilă.

Destinatarul biletului va trebui să apropie hârtia de o lumânare sau de o sursă de căldură și va vedea apărând totul.

119

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

Doi prieteni pot comunica folosind două cărți identice. Primul alege o pagină, apoi acoperă textul cu o foaie de calc, marcând literele care ajută la compunerea mesajului. După aceea, decupează spațiile marcate și îi trimite prietenului foaia, indicându-i totodată numărul paginii din carte.

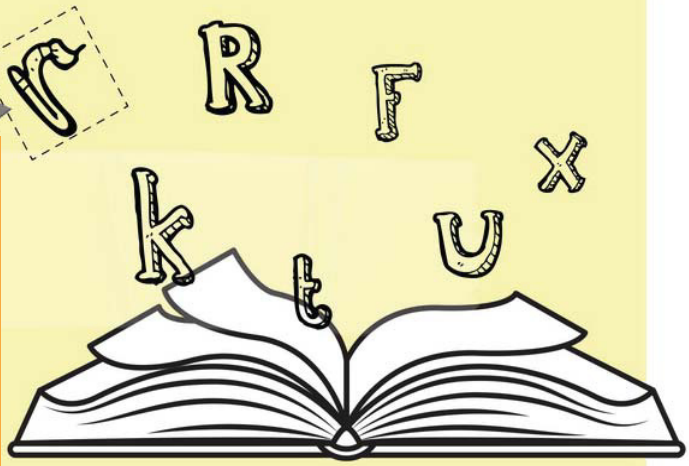

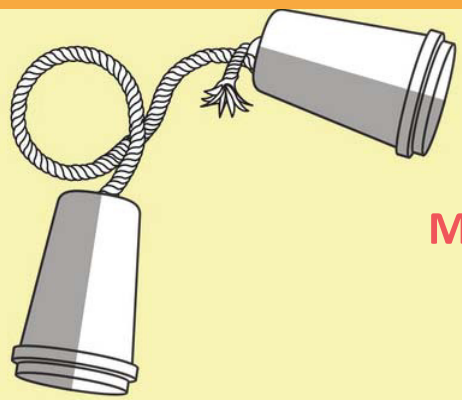

Mesaje vocale și mesaje trimise cu ajutorul oglinzilor.

Pentru conversațiile private, poți folosi acest telefon improvizat. Perforează fundul a două pahare de unică folosință și unește-le cu un șnur pe care îl treci prin fiecare orificiu și îl înnozi apoi la capete.

Un prieten vorbește și celălalt ascultă, alternativ.

În timpul zilei poți trimite semnale luminoase folosind două oglinzi obișnuite.

120

Înțelegerea textului

1. Stabilește sensul cuvintelor necunoscute, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*.

2. Demonstrează înțelegerea semnificației acestora, formulând în scris enunțuri potrivite.

În lumea textului și dincolo de text

Activitate pe grupe de elevi

Gruparea se face în funcție de modalitatea prin care vă puteți exprima cel mai bine:

1. povestind, cu ajutorul cuvintelor

a. Stabiliți ideile transmise de text.

b. Explicați semnificația titlului textului multimodal.

2. cu ajutorul formulelor, elaborând scheme

a. Descoperiți subiectele exprimate prin substantive, subiectele incluse și subiectele subînțelese.

b. Realizați un portret al micului aventurier, folosind o schemă sugestivă.

3. desenând, fotografiind elemente din natură, manifestând grijă pentru animale și plante

a. Descoperiți cuvintele care indică plante și obiecte folosite în bucătărie. Alcătuiți enunțuri în care aceste cuvinte să aibă funcția sintactică de subiect.

b. Descrieți încăperea în care se află micul aventurier, folosindu-vă de imaginile date.

4. cu ajutorul desenului și al orientării în spațiu

a. Creați un spațiu în care micul aventurier s-ar simți bine, folosind materiale diferite (lut, plastilină, creioane colorate, hârtie, tehnologie digitală etc.).

b. Folosind cuvinte din text, construiți un aritmogrif care pe verticala A-B să aibă cuvântul AVENTURIER.

5. folosind sunetele și instrumentele muzicale, ritmul

a. Inventați sunete specifice pentru un schimb de mesaje secrete.

b. Creați o melodie sau ritmuri adecvate pentru a interpreta momentul în care micul aventurier ar face o descoperire.

6. folosind mișcarea, dansul, jocul de rol și mima

a. Interpretați rolul micului aventurier și al posibilelor personaje cu care s-ar putea întâlni într-o aventură într-un loc necunoscut.

b. Creați jocuri de mimă adecvate întâmplării interpretate în prima secvență.

7. cooperând în grup, cu înțelegere față de ceilalți

a. Explicați modul în care așezarea textului și a imaginii contribuie la o lectură atractivă și plăcută.

b. Creați un afiș pentru a invita colegii din celelalte clase să participe la realizarea unui cod secret de comunicare al elevilor de clasa a VI-a.

8. exprimând propriile păreri, sentimente și trăiri – în cadrul acestui grup, membrii pot decide să realizeze sarcinile individual.

a. Creați o aventură în care se vor implica micul aventurier și elevii din clasa voastră.

b. Redactați un text de 100–120 de cuvinte, în care să relatați aventura respectivă.

Dați un nume grupului din care faceți parte.

Prezentați rezultatele activităților realizate colegilor din celelalte grupe.

121

4 UNITATEA 4 – PASIUNI. HOBBY-URI

EVALUARE

ORAȘE DE SILABE

de Ana Blandiana

De la orele de geografie, din romanele adolescenței, din memorialele de călătorie, din cântece, din filme, au ajuns la mine mai întâi denumirile: Santa Fé, San Francisco, Valencia, Philadelphia, Londra, Veneția, Samarkand. Fiecăreia îi corespundea dacă nu o imagine, cel puțin un sentiment, dacă nu un sentiment, cel puțin o presimțire. Cel mai adesea, însă, pe pilonii subțiri ai câtorva litere se înălța o întreagă construcție cu străzi și biserici, țărmuri de mare, piețe, fântâni. Eram în stare să hoinăresc săptămâni întregi, în vise care se continuau nuanțându-se de la o noapte la alta, pe câte o aceeași stradă imaginată, mereu mai concret, cu casele din ce în ce mai familiare și mai amănunțit desenate, cotind mereu după același colț cu tencuiala căzută puțin și cu un Atlas de stuc ros de vânturi, purtând chinuit pe umeri un glob pământesc pe jumătate măcinat. Din câte o ilustrație de manual, din câte o ilustrată veche de dinainte de război, din câte o fotografie cenușie de ziar eram în stare să imaginez – asemenea lui Cuvier, reconstituind un mamut dintr-o vertebră – un întreg oraș, un ținut, o țară. Sămânța reală de la care pornisem se estompa transfigurându-se și orașul îmi aparținea în întregime, nedependent de realitate, înlocuind-o cu naturalețe, până la a uita că există. Asta era de mult, pe vremea când urmăream cu degetul pe hartă speranțele lui Columb și dramele lui Magellan, cruzimile lui Cortez și fanteziile lui Marco Polo, descoperirile eroilor lui Jules Verne și propriile mele iluzii. Trecând, timpul n-a făcut decât să adâncească liniile acelor gravuri unduitoare, să le stabilizeze. Cu cât le vizitam mai rar, cu atât le descopeream mai neschimbate, mai patinate de inexistența lor atât de sigură de sine. Zaragoza, Marsilia, Florența, Nisa, Atlanta, Paris. Orașe de silabe, străzi de vocale, cartiere de litere. Sunetul atrăgea după sine imaginea, cuvântul crea o realitate himerică, dar supusă lui. Când am pornit într-adevăr, marea aventură nu a fost călătoria în sine, nici descoperirea succesivă a lumilor, ci înfruntarea spectaculoasă între imaginile sedimentare ale numelor și imaginile reale, parvenite, grăbite să se impună.

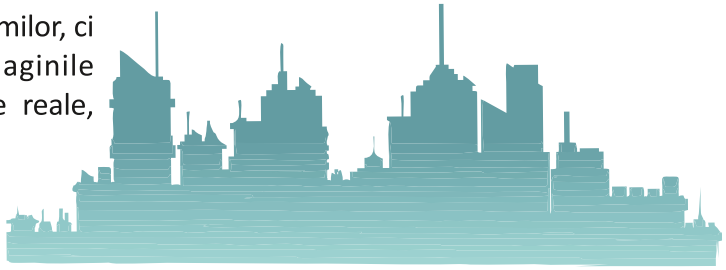

122

1. Transcrie din text:

a. două substantive comune, în cazul acuzativ;
b. un substantiv feminin, în cazul genitiv;
c. două substantive neutre, în cazul nominativ;
d. două substantive proprii, în cazul genitiv;
e. două pronume personale;
f. un pronume reflexiv.

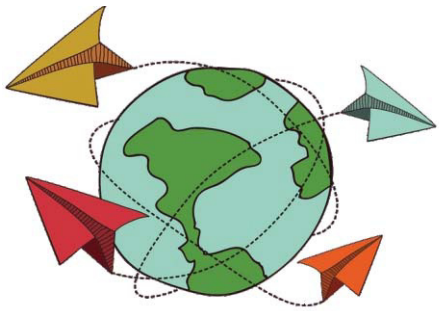

2. Rezolvă următoarele sarcini.

a. Descoperă pasiunea despre care se relatează în text.

b. Indică sensul cuvântului *sămânța* din enunțul „Sămânța reală de la care pornisem se estompa transfigurându-se și orașul îmi aparținea în întregime, nedependent de realitate, înlocuind-o cu naturalețe, până la a uita că există.”

c. Identifică în text un enunț care arată capacitatea personajului narator de a face călătorii imaginare.

d. Explică semnificația titlului textului.

3. Stabilește dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false:

a. În enunțul „... cu atât le descopeream mai neschimbate.”, subiectul este subînțeles.

b. În enunțul subliniat „Asta era de mult, pe vremea când urmăream cu degetul pe hartă speranțele lui Columb și dramele lui Magellan, cruzimile lui Cortez și fanteziile lui Marco Polo, descoperirile eroilor lui Jules Verne și propriile mele iluzii.”, subiectul este inclus.

c. În enunțul „De la orele de geografie, din romanele adolescenței, din memorialele de călătorie, din cântece, din filme, au ajuns la mine mai întâi denumirile.”, subiectul este exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.

d. În enunțul „Cel mai adesea, însă, pe pilonii subțiri ai câtorva litere se înalță o întreagă construcție cu străzi și biserici, țărmuri de mare, piețe, fântâni.”, subiectul este exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.

e. În enunțul „... orașul îmi aparținea în întregime”, subiectul este inclus.

4. Redactează un text, de 120–140 de cuvinte, în care să prezinți hobby-ul tău. Pentru a face o prezentare cât mai reușită, valorifică informațiile oferite de textele din această unitate de învățare, urmărind modul în care sunt descrise diferitele pasiuni.

Vei avea în vedere:

– respectarea temei date;
– respectarea părților unei compuneri;
– alegerea unui titlu potrivit;
– folosirea limbii standard;
– utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație;
– încadrarea textului în limitele date.

123

4

5. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul redactat.
Vei avea în vedere:
– trezirea curiozității colegilor pentru hobby-ul tău;
– exprimarea prin gestică și prin intonație a ideilor și sentimentelor, a emoțiilor;
– rostirea clară și corectă a enunțurilor, respectând intonația corespunzătoare semnelor de punctuație folosite;
– evidențierea, prin rostire, a cuvintelor-cheie, pentru a trezi interesul colegilor față de textul audiat.

Punctaj acordat:
1. **20 de puncte** (câte 2 puncte pentru fiecare răspuns corect; 10 × 2 puncte)
2. **15 puncte** (3 × 3 puncte + 6 puncte)
3. **15 puncte** (5 × 3 puncte)
4. **25 de puncte** (3, 12, 4, 4, 2 puncte)
5. **15 puncte** (3 × 5)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

124

UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

5

CONȚINUTURI

Comunicare orală:
- verificarea gradului de înțelegere a unui text oral, făcând apel la limbajul paraverbal (dicție);
- diferențierea limbajului verbal, paraverbal, nonverbal și importanța lor în comunicare.

Lectură:
- textul descriptiv literar, în proză, în versuri;
- versificație: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul (intuitiv);
- limbajul figurat: epitetul, enumerația.

Redactare:
- tipare textuale de structurare a ideilor: descriptiv, explicativ, narativ-descriptiv;
- prezentarea textului: tabele corelate cu conținutul textului;
- elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri).

Elemente de construcție a comunicării:
- adjectivul; posibilități combinatorii ale adjectivului;
- adverbul; tipuri de adverbe (de mod, de timp, de loc); gradele de comparație.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:
- ✓ ce este textul descriptiv și care sunt elementele definitorii ale acestuia;
- ✓ figurile de stil: epitet și enumerație;
- ✓ elementele care asigură muzicalitatea versurilor;
- ✓ posibilitățile combinatorii ale adjectivului;
- ✓ ce este adverbul și felul acestuia; gradele de comparație ale adverbului.

B. vei fi capabil:
- ✓ să prezinți informații, idei, sentimente, puncte de vedere în diverse texte orale utilizând o dicție corectă și limbajul paraverbal;
- ✓ să recunoști un text descriptiv;
- ✓ să redactezi nuanțat diferite tipuri de descrieri în care să utilizezi limbajul figurat, figurile de stil învățate, respectiv valorile expresive ale adjectivului sau în care să integrezi imagini, desene, scheme, tabele, paranteze, sublinieri;
- ✓ să folosești formele corecte ale adverbelor.

C. vei manifesta:
- ✓ interesul de a prezenta oral sau în scris idei și informații pornind de la texte, citite sau ascultate;
- ✓ dorința de a analiza textele proprii sau altele, în vederea stabilirii corectitudinii, coerenței și clarității acestora;
- ✓ dorința de a te documenta pentru a stabili legături între discipline sau diverse domenii.

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

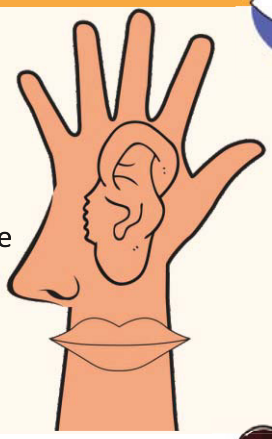

Privește cu atenție imaginea și spune:

- ce observi;
- care crezi că sunt componentele comunicării;
- cum ți-ai imagina persoanele care comunică, prin raportare la această imagine.

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei viziona (în varianta digitală a manualului) un fragment din povestea lui Pinocchio, un film de desene animate realizat după celebra operă a scriitorului Carlo Collodi. Apoi vei formula răspunsuri orale pentru cerințele de mai jos.

- Descoperă cine este emițătorul și cine este receptorul textului.
- Precizează contextul în care este prezentat textul.
- Identifică două elemente ale limbajului nonverbal și două elemente ale limbajului paraverbal ce participă la întregirea comunicării în secvența vizionată.
- Notează cuvintele accentuate/rostite mai intens.
- Menționează două cuvinte rostite greșit sau neînțelese din cauza pronunției.

Creăm și ne jucăm

1. Formați perechi și citiți pe rând, în fața clasei, următoarele enunțuri sau texte, într-un ritm din ce în ce mai alert. Acestea constituie un exercițiu de dicție.

a. Capra neagră-n piatră calcă,
Cum o călca-n patru crapă!
Crape capu caprii-n patru,
Cum a crăpat piatra-n patru!
Capra neagră calcă-n clinci,
Crape capu caprii-n cinci
Cum a călcat capra-n clinci.

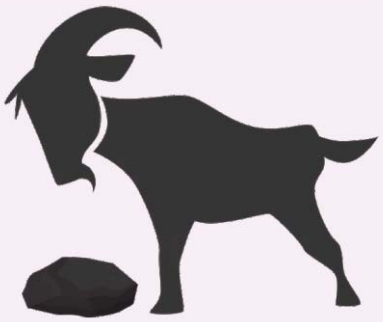

126

b. Un vultur stă pe-un pisc c-un pix în plisc.

c. Cosașul Sașa când cosește, cât șase sași sasul cosește.
Și-n sus și-n jos de casa sa, cosește sasul și-n șosea.
Și șase case Sașa-și știe.
— Ce șansă! Sașa-și spuse sieși.

d. Papucarul papucărește papucii papucăresei, papucăreasa nu poate papucări papucii papucarului.

2. Realizează jocuri de cuvinte (catren, cvintet, enunț etc.) care să ajute la îmbunătățirea dicției, având ca model exercițiul anterior.

3. Realizează decalogul unei bune comunicări și introdu *dicția* acolo unde consideri că îi este locul

4. Pornind de la imaginea de la secvența *Observăm și discutăm,* realizează o piesă de portofoliu (desen, interviu, referat, tabel, schemă etc.) cu privire la rolul mijloacelor verbale, paraverbale sau nonverbale în comunicare.

Reținem!

Comunicarea reprezintă schimbul de mesaje între cel puțin două persoane, dintre care una exprimă o informație (emițător), iar cealaltă o înțelege (receptor), cu condiția ca partenerii să cunoască codul (să vorbească aceeași limbă).

Comunicarea umană folosește stimuli și semnale ce aparțin:

- *limbajului verbal* (cuvintele)
- *limbajului paraverbal* (tonul, volumul vocii și ritmul, accentul, pauzele, dicția, intonația)
- *limbajului nonverbal* (gestică, mimică, postură).

Dicția sau **dicțiunea** (în franceză *diction*, din latină *dictio, dictionis*) reprezintă modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele; arta de a pronunța corect și clar un text. Ea se poate educa prin exercițiu. Dicția depinde de articularea corectă și completă a consoanelor și de nuanțarea clară a vocalelor.

127

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

LECTURĂ

TEXTUL DESCRIPTIV LITERAR. TEXTUL DESCRIPTIV ÎN VERSURI

Pătrundem în lumea textului

1. **Formați grupe** de trei-patru elevi și căutați informații despre pomi (tipuri, rolul lor, alcătuire, ciclu de viață etc.). Realizați un poster cu informațiile selectate și cu fotografii sau desene realizate de voi, apoi prezentați-l colegilor.

2. Prezintă cât mai original expresia ***Balul pomilor***. Poți realiza un desen sau un colaj cu această temă sau poți găsi alte modalități de expresie (versuri, muzică etc.).

BALUL POMILOR

de Dimitrie Anghel

Cu legănări abia simțite și ritmice, încet-încet,
Pe pajiștea din fața casei, caișii, zarzării și prunii,
Învești mântați în haine albe se clatină în fața lunii,
Stând gata parcă să înceapă un pas ușor de menuet.

Se cată ram cu ram, se-nchină, și-n urmă iarăși vin la loc,
Cochetării și grații albe, și roze gesturi, dulci arome,
Împrăștie în aer dantul acesta ritmic de fantome,
Ce-așteaptă de un an de zile minuta asta de noroc. [...]

Pe gura scorburilor vântul plecat a deșteptat un cânt,
Și-nvoalte mâneci horbotate se-ntind ușoare să salute
Preludiul acestei stinse și dulci orchestre nevăzute,
Și-apoi cu reverențe pomii s-au înclinat pân' la pământ. [...]

Așa-s în clipa asta toate, dar mâine albii cavaleri,
Despodobiți de-atâtea grații, ce le-mprumută luciul lunii,
Vor deveni ce-au fost de-a pururi: caișii, zarzării și prunii,
Banalii pomi din fața casei, ce-i știu de-atâtea primăveri.

Dicționar

menuet = numele unui dans de origine franceză, cu caracter ceremonios și mișcare moderată, devenit cu timpul dans de curte și apoi de salon; melodie după care se execută acest dans.
învoalte = cu petale multe și dese, înfoiat, bogat.
horbotat = dantelat.
reverență = salut ceremonios care se execută prin înclinarea bustului și îndoirea genunchilor; închinăciune.

128

Discutăm despre text

Observăm

1. Găsește sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text: *bal, înveșmântați, iarăși, mantie, ghirlandă, cavaler.*

2. Folosind *Dicționarul explicativ al limbii române,* menționează forma literară a următoarelor cuvinte din text: *se cată, danțul, minuta, dănțuitor, numa-n, ghirlănzi.*

3. Scrie câte patru termeni pentru a forma câmpul lexical al fiecărui cuvânt: *arome, orchestră, pomi*.

Ne amintim!

Textul descriptiv este textul în care sunt prezentate caracteristicile unui spațiu, unui anotimp, unui fenomen al naturii, unui obiect sau ale unui personaj.

Descrierea – de tip **tablou** – se prezintă un colț de natură, peisaj, spațiu;
– de tip **portret** – se prezintă o persoană, un personaj.

Explorăm și învățăm

1. Transcrie din textul propus un reper temporal și unul spațial.

2. Menționează anotimpul la care face referire autorul și transformările cauzate de acest anotimp. Caută în text citate prin care să ilustrezi transformările identificate.

3. Prezintă patru caracteristici ale pomilor, așa cum reies din text.

4. Indică sentimentele trăite de autor, apoi transcrie pasaje care să le evidențieze pe fiecare.

5. Transcrie din text două personificări.

Știai că...

Știai că poeziile care surprind aspecte din natură, anotimpuri, momente ale zilei sau aspecte din viața micilor viețuitoare, toate acestea ajutându-l pe poet să-și exprime propriile sentimente, se numesc **pasteluri**? Termenul a fost preluat din pictură, unde desemnează un tablou de natură, un peisaj realizat în creion moale, catifelat, ușor colorat. În literatura română, creatorul pastelului este considerat Vasile Alecsandri, care se dovedește în toate creațiile sale de acest gen (***Sfârșit de toamnă, Iarna, Primăvara, Vestitorii primăverii etc.)*** un observator și un admirator discret al naturii.

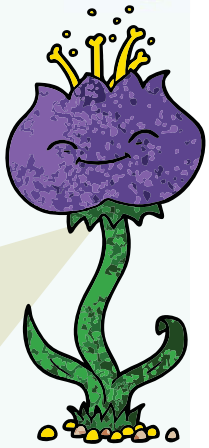

129

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

Reținem!

Epitetul este figura de stil care exprimă însușiri deosebite, neașteptate ale obiectelor sau ale acțiunilor, prezentându-le într-o lumină nouă, aparte.

Exemplu: „mii de fluturi *mici, albaștri*”

Mihai Eminescu, *Călin (file din poveste)*

Enumerația este figura de stil care constă în înșiruirea unor termeni de același fel sau cu sensuri apropiate, pentru a accentua ideea exprimată sau pentru a sublinia aspectele descrise.

Exemplu: „Iată-mă condamnat *pentru neștiință,*
pentru plictiseală, pentru neliniște,
pentru nemișcare.” (Nichita Stănescu, *A cincea elegie)*

Interpretăm

1. Extrage din text două epitete și o enumerație și încearcă apoi să explici trăirile autorului exprimate prin aceste figuri de stil.

2. Realizează singur epitete, alăturând fiecărui cuvânt una sau mai multe însușiri.

- caisul – alb, ...
- dans – lent, ...
- grădină – divină, ...

3. Explică în ce constă diferența dintre pomi, așa cum reiese din poezia lui Dimitrie Anghel. Urmărește atitudinea poetului și sentimentele trăite la începutul și la finalul poeziei.

4. **Formați echipe** de câte patru-cinci elevi și completați, pe caiet, o schemă asemănătoare celei de mai jos, pentru a urmări caracteristicile textului descriptiv în versuri, așa cum sunt prezentate în poezia lui Dimitrie Anghel.

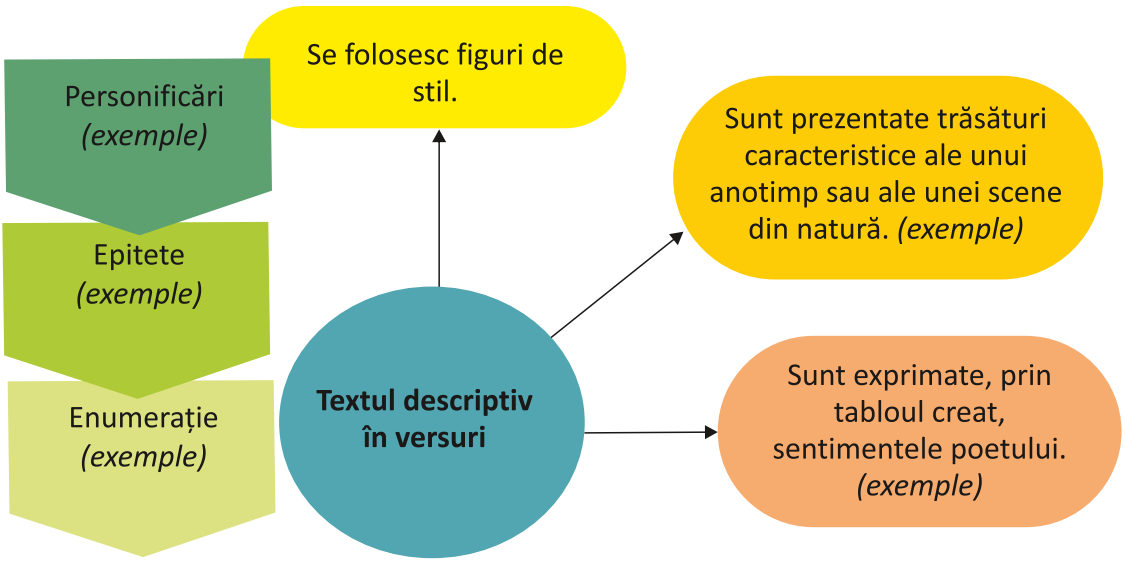

130

Aflăm

Versificația reprezintă tehnica alcătuirii versurilor și asigură muzicalitatea acestora.

- **Versul** – un rând dintr-o poezie
Înveșmântați în haine albe se clatină în fața lunii,

- **Strofa** – cuprinde două sau mai multe versuri
Pe gura scorburilor vântul plecat a deșteptat un cânt,
Și-nvoalte mâneci horbotate se-ntind ușoare să salute
Preludiul acestei stinse și dulci orchestre nevăzute,
Și-apoi cu reverențe pomii s-au înclinat pân' la pamânt.

BALUL POMILOR

de Dimitrie Anghel

Cu legănări abia simțite și ritmice, încet-încet,
Pe pajiștea din fața casei, caișii, zarzării și prunii,
Înveșmântați în haine albe se clatină în fața lunii,
Stând gata parcă să înceapă un pas ușor de menuet.

Se cată ram cu ram, se-nchină, și-n urmă iarăși vin la loc,
Cochetării și grații albe, și roze gesturi, dulci arome,
Împrăștie în aer dantul acesta ritmic de fantome,
Ce-așteaptă de un an de zile minuta asta de noroc. [...]

Pe gura scorburilor vântul plecat a deșteptat un cânt,
Și-nvoalte mâneci horbotate se-ntind ușoare să salute
Preludiul acestei stinse și dulci orchestre nevăzute,
Și-apoi cu reverențe pomii s-au înclinat pân' la pământ. [...]

Așa-s în clipa asta toate, dar mâine albii cavaleri,
Despodobiți de-atâtea grații, ce le-mprumută luciul lunii,
Vor deveni ce-au fost de-a pururi: caișii, zarzării și prunii,
Banalii pomi din fața casei, ce-i știu de-atâtea primăveri.

- **Măsura versurilor** – constă în numărul silabelor unui vers
Pe gu-ra scor-bu-ri-lor vân-tul ple-cat a deș-tep-tat un cânt,
(17 silabe)

- **Rima** – potrivirea sunetelor de la sfârșitul a două sau mai multe versuri
cânt – pamânt *să salute – nevăzute*

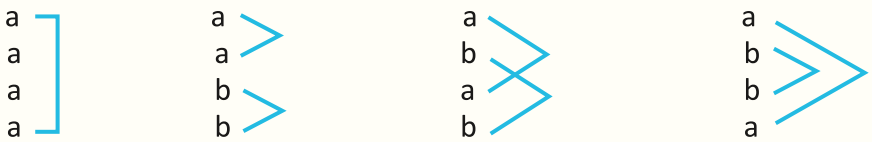

- **Ritmul** unei poezii este dat de înșiruirea silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers.
***Doi**-nă, **doi**-nă, **cân**-tec **dul**-ce*
*Pe **gu**-ra **scor**-bu-**ri**-lor **vân**-tul **ple**-cat **a** deș-**tep**-tat **un** cânt*

1. Menționează măsura celui de-al doilea vers din ultima strofă a poeziei.
2. Scrie cuvintele care rimează pentru primele două strofe din poezia *Balul pomilor,* de Dimitrie Anghel.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Compune o strofă sau o poezie în care să folosești elemente care asigură muzicalitatea versurilor.
2. Realizează un text descriptiv, de 100–150 de cuvinte, cu titlul *Balul florilor*. Poți schița și un desen ca să ilustrezi textul creat de tine.
3. **Lucrați în perechi.** Folosiți cunoștințele dobândite la orele de educație plastică și/sau muzicală și realizați corespondența între sunetele instrumentelor muzicale și culori *(Orchestra culorilor)* sub forma unui text, a unui tabel sau a unei scheme.

131

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

TEXTUL DESCRIPTIV ÎN PROZĂ

Pătrundem în lumea textului

1. La orele de geografie ai învățat despre munții din țara noastră. Caută pe hartă denumirea munților din zona localității Broșteni, județul Mehedinți.
2. Fă **pereche** cu un coleg și găsește cât mai multe informații despre locuri și oameni pentru zona identificată pe hartă. Veți prezenta în fața clasei informațiile găsite, prin intermediul unui poster/afiș sau al unei prezentări Power Point.

ÎN MUNȚII NOȘTRI

de Alexandru Vlahuță

La umbră

Pe la amiază conăcim în Broșteni, sat mare și frumos, răvărsat pe valea râului Motru. Vrednici, și cuminți, și buni gospodari trebuie să fie oamenii prin părțile acestea. Văd căsuțele lor vesele și curate, livezile îngrădite, curțile pline de păsări, fânul strâns cu îngrijire și așezat în pătuiace, vitele grase, femeile bine îmbrăcate și copiii rumeni la față. Mă dau în vorbă c-un moșneag care-mpletește la un coșer de nuiele.

„Sunt, ce e dreptul, și pământurile bune pe-aici, îmi spune bătrânul, dar și-ai noștri s-au ales tot oameni harnici și de ispravă. Noi pe la târg mai mult vindem decât cumpărăm, c-avem aici, slavă Domnului, tot ce ne trebuie. De-ale îmbrăcămintei lucrează nevestele în casă; opinci și căciuli ne facem noi; și de-ale gurii ne dă Cel-de-sus de-ajuns și de rămas. Uite-o cum stă podoabă pe dealuri

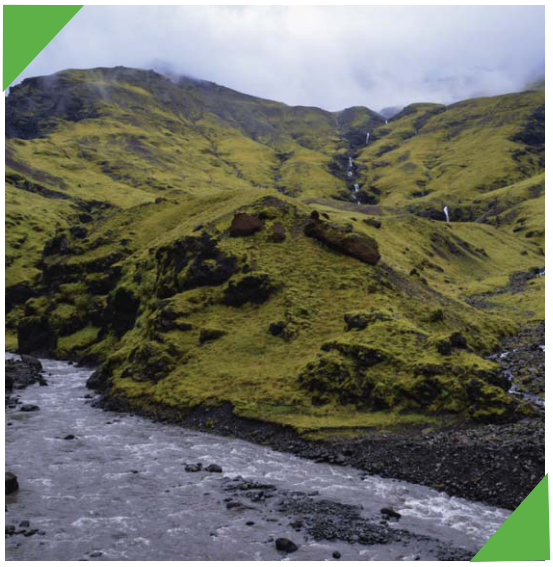

hrana noastră, din belșug: numai sănătoși să fim și zile s-avem s-o mâncăm. Vezi dumneata, noi avem în comuna noastră, de șapte sute de suflete, patru biserici și numai două cârciume. De aceea nici nu s-aud pe-aici gâlceve, ori bătăi, ori furtișaguri, cum sunt, de-o pildă, pe la Ponoare, unde sunt pruni mulți și unde oamenii beau țuica și-n loc de aghiazmă la Bobotează. Acolo cic-ar fi vrut odată sfântul Nicodim să le facă și lor o biserică, și ei, ticăloșii, ca să scape de sfânt, s-au apucat și i-au vârât pe-ascuns un miel în traistă, și-apoi au sărit să-l bată zicând că le-a furat mielul, și-a plecat sfântul în lume blestemându-i să nu mai aibă biserică-n sat, ci numai de cimpoieri și de tobosari să le facă Dumnezeu parte. Și multă vreme cic-au rămas fără biserică. Acuma au, nu-i vorba, s-a milostivit Cel-de-sus cu ei, dar ce folos, că tot cârcima li-i mai dragă!... Urât lucru mai e, Doamne, și băutura asta. Lasă c-aduce și pagubă, și te sărăcește de te lasă pe drumuri, da-ți strică și minte, și sănătate, și viață, și tot, de-ajungi din om neom. Eu – mulțumesc lui Dumnezeu – iacă, sunt aproape de nouăzeci de ani, și muncesc cât și feciorii mei, și nu știu ce-i boala. Când mi-i sete, mă duc colea la șipot, îi trag un gât bun de apă rece și parcă-ntineresc...”

Mă uit la figura blândă și luminoasă a moșneagului, ascult cu drag vorba lui așezată și cuminte și mă gândesc că în el sunt întrupate toate bunele însușiri ale poporului român. Câtă înțelepciune, ce de comori nu zac ascunse în sufletele acestea cinstite și senine cari-au trecut de-atâtea ori prin cumpene mari, prin greutăți și nevoi cumplite, ș-au înfruntat cu bărbăție vijeliile vieții, ș-au știut pururea să-și păstreze credința lor în bine și-n dreptatea Celui-de-sus! Multe și neprețuite frumuseți ar descoperi acel care-ar putea străbate în sufletul acestui popor ales ș-atât de bine înzestrat de fire în adâncimile tăinuite ale inimii lui bune și răbdătoare, unde s-au păstrat cu atâta sfințenie credințile, datinile, graiul și virtuțile neamului nostru și de unde-a izvorât cel mai cald și mai duios cântec din câte vreodată s-au spus pe lume – dulcea și fermecătoarea doină, în a cărei largă mlădiere pare că freamătă toți codrii și plâng toate izvoarele țării.

La plecare strâng cu iubire și cu adâncă recunoștință mâna aspră și noduroasă a lui moș Dumitru. Cugetul meu îmi spune că cea mai mare parte din bunurile și fericirile de cari mă bucur le datoresc acestei mâini harnice, cojite de soare și de muncă.

Dicționar

(a) conăci = a poposi la un conac, a sta la un conac.
pătuiac = podea improvizată din scânduri, crengi, așezată pe furci sau în copaci, pe care se clădește o claie de nutreț (grămadă de hrană pentru animale).
coșer = leasă, hambar de nuiele de păstrat știuleți, staul de nuiele.
gâlceavă = ceartă.
a se milostivi = a i se face milă.
șipot = izvor a cărui apă țâșnește cu putere; țeavă de scurgere, burlan.

Discutăm despre text

Observăm

1. Scrie sinonime pentru următoarele cuvinte și grupuri de cuvinte: *vrednic, împletește, de-ale gurii, gâlceavă, s-a milostivit, blândă.*

2. Găsește antonime potrivite pentru cuvintele: *mare, curat, lucrează, au vârât, pagubă, frumusețe.*

3. Caută în text câte patru cuvinte pentru fiecare câmp semantic indicat: câmpul lexical al *naturii* și cel al *însușirilor oamenilor*.

Explorăm și învățăm

1. Indică spațiul descris de autor în textul dat.
2. Numește elementele pe care le regăsești într-un sat, așa cum reies din text.
3. Extrage din text patru caracteristici ale locului descris și patru ale moșneagului.
4. Transcrie din text sintagme care să conțină epitete, enumerații, personificări.
5. **Lucrați în perechi.** Căutați, pe internet, informații despre locul prezentat de Alexandru Vlahuță și realizați o prezentare a acestuia (așezare, relief, floră, faună etc.).

133

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

Interpretăm

Recitiți cu atenție textul propus. **Realizați grupe** de câte patru elevi și întocmiți *harta textului* completând, cu exemple din text, pe caiet, o schemă asemănătoare cu cea de mai jos.

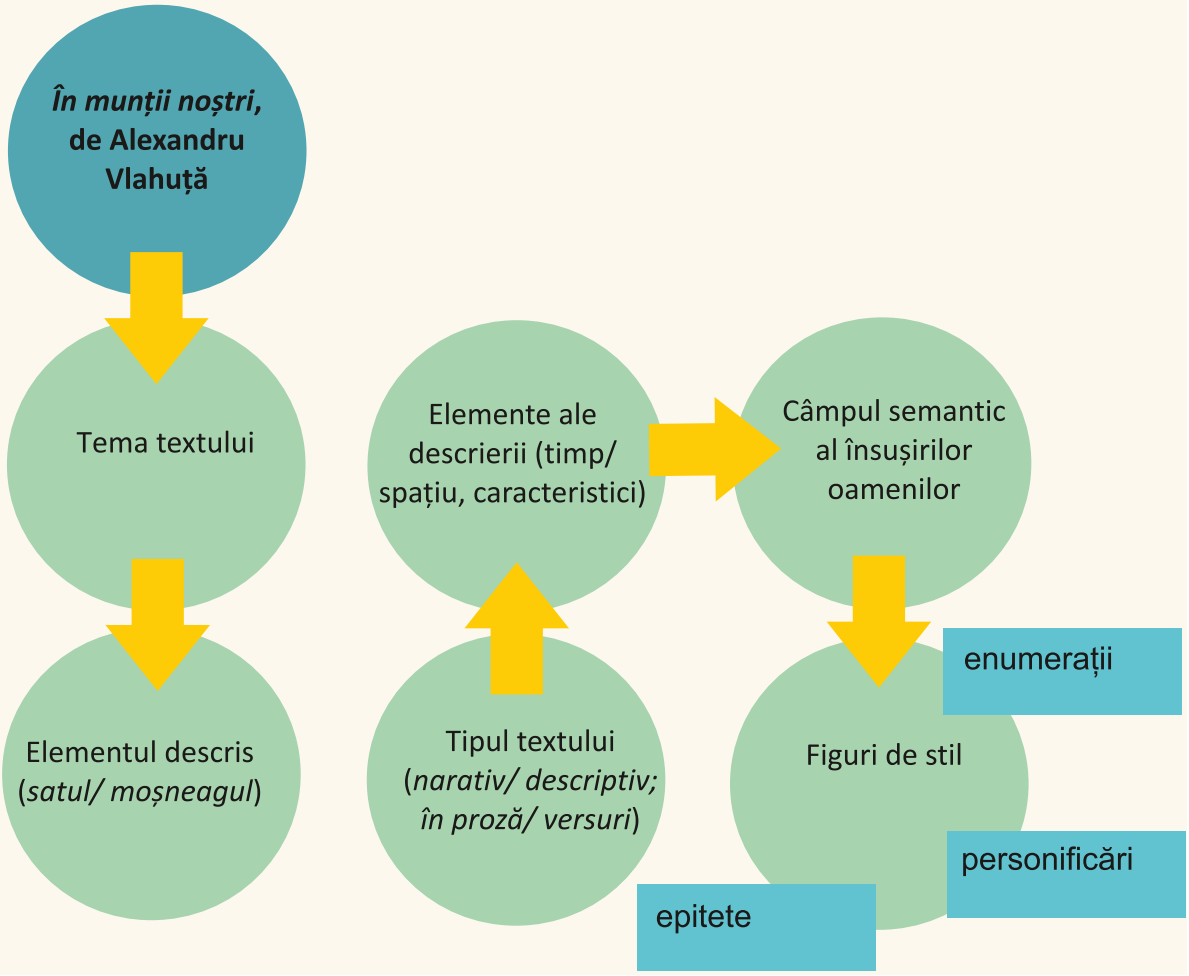

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Realizează o descriere de 100–150 de cuvinte a cadrului natural dintr-o zonă montană, folosind mijloacele artistice cunoscute.
2. Povestește, într-un text de 100–150 de cuvinte, o întâmplare hazlie la care să participe două personaje. Realizează scurte portrete ale personajelor create.
3. **Lucrați în perechi.** Un elev prezintă oral colegului său o descriere a unui peisaj, loc, fenomen al naturii, iar acesta încearcă, pe măsură ce ascultă, să deseneze tabloul descris, așa cum și-l imaginează din descrierea auzită.
4. **Formați echipe** de câte patru-cinci elevi și realizați un proiect pe tema *Locuri de neuitat din țara noastră*. Mai întâi vă veți documenta asupra locului ales (localizare, relief, climă, obiective turistice, obiceiuri, port etc.), apoi veți organiza informațiile într-un mod cât mai creativ.

134

În receptarea unui text oral sau scris, utilizăm adesea *scheme, grafice, notițe, tabele* pentru a ușura înțelegerea.

D.A.O., clasa a VI-a

Strofa I
Azi-dimineață m-am trezit,
căci mi-a bătut nerăbdător în geam,
cu degetele sale fragede de ram,
caisul, care peste noapte-a înflorit.

Strofa a II-a
Și nu-l recunoscui de la-nceput...
Atâta alb și roz își răsfăța risipa,
că m-am gândit un înger c-a trecut
și-n ramura lui și-a frânt aripa.
(Magda Isanos, *Caisul*)

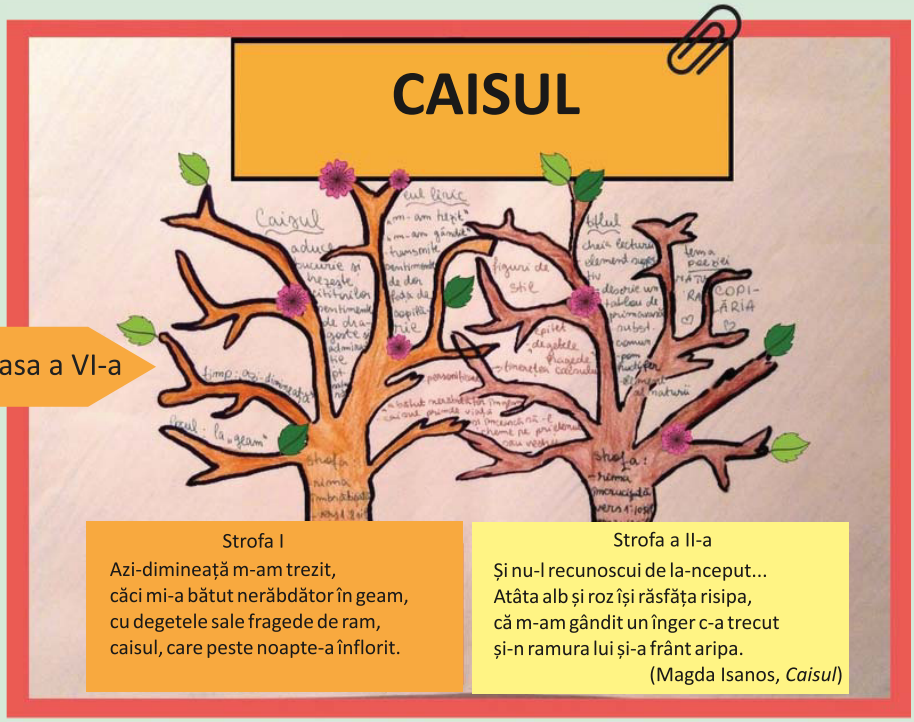

T.C., clasa a VI-a

Strofa I
Azi-dimineață m-am trezit,
căci mi-a bătut nerăbdător în geam,
cu degetele sale fragede de ram,
caisul, care peste noapte-a înflorit.

Strofa a II-a
Și nu-l recunoscui de la-nceput...
Atâta alb și roz își răsfăța risipa,
că m-am gândit un înger c-a trecut
și-n ramura lui și-a frânt aripa.
(Magda Isanos, *Caisul*)

135

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

REDACTARE

TIPARE TEXTUALE.
TEXTUL DESCRIPTIV

Textul descriptiv este textul în care se prezintă un loc, un anotimp, un fenomen al naturii, un obiect, un personaj. În realizarea acestuia se poate pleca de la întrebările: *Ce este descris? De cine? Cum?* și *De ce?*

Descrierea se regăsește atât în texte literare în **proză** (descrierea unui peisaj, a unui loc, a unui interior, portretul unui personaj), cât și în **poezie** (pastel), dar și în **descrierea științifică** (ghiduri turistice, planșe anatomice) sau în **textele de tip publicitar**.

Pentru a realiza un text descriptiv, poți avea în vedere schema de mai jos.

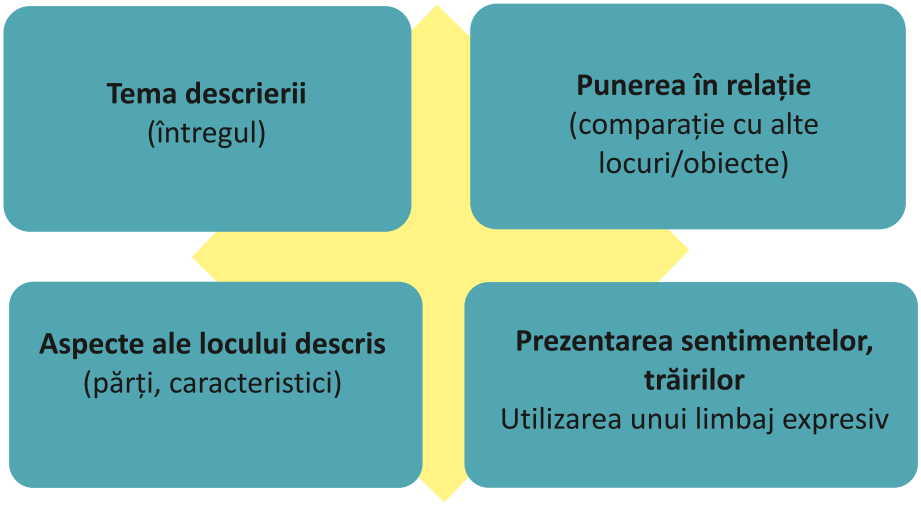

Valorificăm

1. Scrie un text în care să prezinți locul în care îți face plăcere să citești.
2. Redactează o descriere științifică sau de tip publicitar a unei zone montane. Vei insera în textul tău imagini care să susțină informațiile prezentate.

TEXTUL NARATIV-DESCRIPTIV

Ne amintim!

În **textul narativ** se povestesc întâmplări auzite, citite sau trăite de noi. În realizarea acestui tip de text, putem urmări momentele subiectului.

Textul narativ-descriptiv (literar sau nonliterar) prezintă întâmplări/fapte ordonate cronologic, în care sunt introduse pasaje descriptive pentru a prezenta un loc sau un personaj.

Textul narativ-descriptiv poate fi expus de o manieră subiectivă (în textele literare) sau obiectivă (în textele nonliterare).

136

Înainte/ început

- Situația inițială – *expoziționea, intriga* – cuprinde și un pasaj descriptiv care prezintă locul/timpul acțiunii, atmosfera.

Proces/ mijloc

- Transformarea (produsă/suportată) – *desfășurarea acțiunii*. Se prezintă faptele/întâmplările. Cuprinde pasaje descriptive ce zugrăvesc locuri, obiceiuri, interioare, personaje.

Apoi/ încheiere

- Situația finală – *punctul culminant, deznodământul* – prezintă finalul textului/întâmplărilor. Poate fi introdus un pasaj descriptiv prin care se prezintă atmosfera de echilibru ce se stabilește la finalul unui text.

Valorificăm

1. Scrie un text narativ de 150–200 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei excursii la munte.

2. Creează un text narativ-descriptiv de 120–150 de cuvinte, cu titlul *Farmecul naturii*. În textul tău, vei avea în vedere:

- ✓ să povestești o întâmplare;
- ✓ să îmbini pasajele narative cu cele descriptive;
- ✓ să folosești un limbaj expresiv.

3. Folosindu-te de lecturile tale sau de textele narativ-descriptive propuse în manual, de figurile de stil învățate (comparația, personificarea, epitetul, enumerația) și de imaginație, realizează, pe o foaie A4, *Parcul figurilor de stil*. Lucrarea ta poate fi un desen, o machetă, o schemă sau orice altceva prin care să-ți demonstrezi originalitatea.

TEXTUL EXPLICATIV

Textul explicativ se regăsește în diverse texte nonliterare sau literare (în vorbirea naratorului sau a personajelor). Folosim acest tipar atunci când oferim explicații, definiții, notițe.

Precizarea temei → De ce? Cum? → Pentru că... Astfel → Concluzie

Valorificăm

1. **Formați perechi** și realizați o rețetă a prieteniei în care să descrieți fiecare ingredient și să explicați modul de preparare.

2. Documentează-te și redactează un text explicativ de 100–150 de cuvinte, în care să prezinți un fenomen al naturii din punct de vedere științific.

137

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ADJECTIVUL

Citim

„Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.”
(Vasile Alecsandri, *Dimineața*)

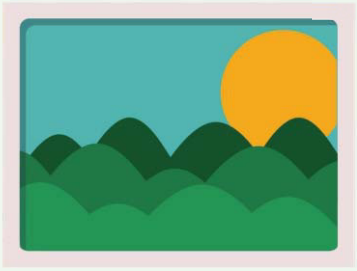

Observăm

1. Identifică adjectivele din textul de mai sus și completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Adjectivul	Substantivul determinat	Genul	Numărul

2. Găsește, pentru fiecare adjectiv din tabel, un alt substantiv pe care să îl determine. Menționează pentru fiecare genul și numărul.

Ne amintim!

Adjectivul este partea de vorbire **flexibilă** care exprimă **o însușire a substantivului**.

Aflăm

Posibilități combinatorii ale adjectivului

•SUBSTANTIV – ADJECTIV

Adjectivul **se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat**, schimbându-și forma în funcție de acesta.

casă **nouă** – case **noi** tablou **nou** – tablouri **noi** *(caz nominativ/acuzativ)*
unei fete **frumoase** unor fete **frumoase** *(caz genitiv/dativ)*

138

Adjectivul stă, de obicei, după substantiv, dar poate sta și în fața acestuia. Când stă înaintea substantivului, adjectivul preia articolul hotărât de la substantivul determinat.

natura veselă – vesela natură

Când substantivul determinat este articulat hotărât, adjectivul poate fi legat de acesta prin **articolul demonstrativ.**

casa **cea** nouă – casele **cele** noi
elevul **cel** atent – elevii **cei** atenți

•VERB COPULATIV – ADJECTIV

În cadrul **predicatului nominal**, adjectivul ocupă poziția **numelui predicativ** și **se acordă în gen, număr și caz cu partea de vorbire care ocupă funcția de subiect.**

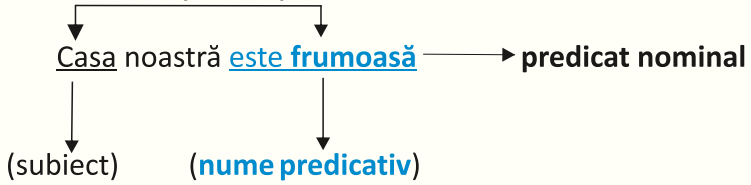

• PREPOZIȚIE – ADJECTIV

În unele cazuri, adjectivul este însoțit de prepoziție – atunci când arată cauza, modalitatea, timpul.

Din galbenă, substanța s-a făcut roșie la soare.
De tristă nu mai putu vorbi.
O cunosc **de tânără.**

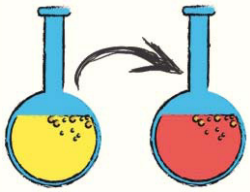

• NUMERAL – ADJECTIV

Adjectivul se combină cu numeralul atunci când ultimul înlocuiește un substantiv.

Doi **frumoși** au venit la noi.

Funcțiile sintactice ale adjectivului:

- **Atribut:** Am citit o carte interesantă.
- **Nume predicativ:** Lecția de azi a fost atractivă.

Ne amintim!

Gradele de comparație ale adjectivelor

Pozitiv: caiet *frumos.*
Comparativ:
- de inferioritate: caiet *mai puțin frumos;*
- de egalitate: caiet *la fel de/tot așa de/tot atât de frumos;*
- de superioritate: caiet *mai frumos.*

Superlativ:
- relativ – de inferioritate: caietul *cel mai puțin frumos;*
  – de superioritate: caietul *cel mai frumos;*
- absolut*:* caiet *foarte frumos.*

139

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

Observație:

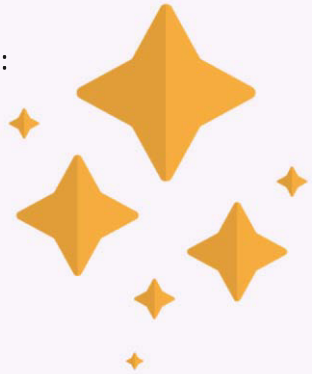

Alte mijloace de realizare a superlativului absolut sunt:

- *prea frumos;*
- *grozav de frumos;*
- *din cale afară de/extraordinar de frumos;*
- *frumos-frumos;*
- *frumooooos.*

Unele adjective nu au grade de comparație:

- *complet, principal, unic, mort, viu;*
- *maxim, optim, minim, superior, extrem;*
- *dreptunghic, acvatic, aerian, terestru.*

Exersăm

1. Găsește adjectivele din textele următoare și analizează-le după modelul dat.

a. „Un zarzăr mic, în mijlocul grădinii,
Și-a răsfirat crenguțele ca spinii
De frică să nu-i cadă la picioare,
Din creștet, vălul subțirel de floare.

Că s-a trezit așa de dimineață
Cu ramuri albe – și se poate spune
Că-i pentru-ntâia oară în viață
Când i se-ntâmplă-asemenea minune.”

(George Topîrceanu, *Rapsodii de primăvară*)

b. „Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunii peste adâncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie și rece ca două visuri dragi; ci prin fuga lor auzeau miautele lungi și îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemene celor ce vor să fugă în vis și cu toate aceste nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pământul.

Fața lui era înfricoșată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos și-l azvârli în nourii cei negri și plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu fată cu tot.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din lacrimă*)

140

mic = adjectiv, determină substantivul „zarzăr”, gen masculin, număr singular, caz nominativ, funcție sintactică de atribut.

2. Identifică greșelile din textul următor, apoi rescrie-l corect:

„destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânăr Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerată care trebuie să le ducă la bucurești. Adevărul e că, dacă se hotărește cineva să asiste la o sărbătoare național așa de important, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în gara de Nord la Opt fără zece a.m. D. goe este foarte împacient și, cu un ton de comandă, zice încruntată:”

(I. L. Caragiale, *D-l Goe*)

3. Asociază următoarelor substantive câte patru adjective potrivite: *bunică, zăpadă, floare, grădină.*

4. Scrie, în caiet, forma adjectivelor din paranteză pentru a respecta acordul în număr cu substantivele pe care le însoțesc.

a. Prin aer zboară fluturi (alb).
b. Plopi (înalt) străjuiesc străzile (pustie).
c. Frunza (îngălbenite) s-a desprins de pe crenguța (uscate).

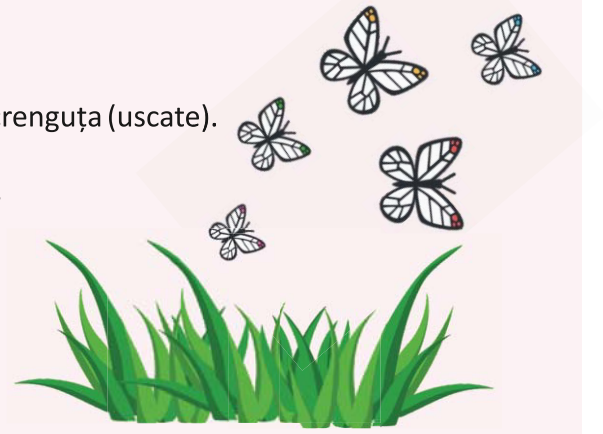

5. Notează cazul fiecărui adjectiv scris îngroșat.

Oamenii ***buni*** au grijă de animale.
Mi-e dor de iarba ***verde*** de pe câmp.
Oamenilor ***sănătoși*** le place sportul.
Prețul bluzei ***albastre*** este acceptabil.
Oameni ***buni,*** l-ați văzut trecând pe aici?

6. Grupează adjectivele următoare în funcție de gradul de comparație, într-un tabel asemănător celui de mai jos: *cel mai cuminte, extraordinar de frumos, mai bun, arzător, foarte înalt, nemaivăzut de viteaz, mai fricos, rău, cel mai adânc.*

Pozitiv	Comparativ	Superlativ

7. Menționează gradul de comparație al adjectivelor evidențiate din enunțurile date.

El este un copil ***din cale-afară de deștept***.
Mihai este ***cel mai mic*** dintre frații săi.
Mi se pare că pepenele are un gust ***mai bun*** anul acesta.
Ion este ***la fel de înalt*** ca sora lui.
În urma discuției, mi s-a părut că Ion este ***mai puțin isteț*** decât sora lui.

8. Identifică adjectivele care nu pot avea grade de comparație: *mic, frumos, optim, dulce, superior, viu, inteligent, mort, perfect, maxim, acvatic, inferior, străbun, ultra, elegant.*

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

9. Rescrie enunțurile, punând adjectivele scrise îngroșat la un grad de comparație pe care să-l menționezi.

Omul ***bun*** sfințește locul.
Bunicul meu este un om ***calm***.
Notele elevilor ***leneși*** sunt ***mici***.
Am citit o carte ***interesantă***.

Ortografie

*Atenție la scrierea cu **ii** sau **iii** în perechea adjectiv-substantiv!*

băieții veseli — veselii băieți

desinență/ terminație de plural — articol hotărât

colegii hazlii — hazliii colegi

din rădăcina cuvântului — desinență/ terminație de plural — articol hotărât

Reținem!

ADJECTIVUL

- Arată o însușire a substantivului.
- Se acordă cu substantivul în gen, număr și caz.
- Are funcție sintactică de atribut sau nume predicativ.
- Se combină cu:
  - substantivul;
  - verbul copulativ;
  - prepoziția;
  - numeralul.

142

Valorificăm

Scrie cinci substantive care fac parte din câmpul semantic al *pădurii*. Alătură fiecăruia câte un adjectiv potrivit. Alege cel puțin trei dintre perechile obținute și integrează-le într-un text descriptiv, în care să prezinți o pădure la răsăritul soarelui. Dă un titlu potrivit textului tău.

ADVERBUL

Citim

Ieri am cumpărat un acvariu. L-am așezat frumos unde era mai mult spațiu. Acolo soarele era îndepărtat de perdeaua deasă. Mă bucur să admir mereu peștii care oferă un adevărat spectacol.

Observăm

Formulează câte o întrebare pentru fiecare cuvânt subliniat și menționează cuvântul pe care îl determină.

Aflăm

Adverbul este partea de vorbire **neflexibilă** care arată o **caracteristică a unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri**.

Acest copil *cântă* **melodios**.

Nu vom ști **niciodată** adevărul.

După sens, adverbele pot fi:

- **de mod**: rău, bine, domol, lin etc.;
- **de timp**: acum, atunci, odată, niciodată, ieri etc.;
- **de loc**: aici, acolo, departe, sus, jos etc.

Unele adverbe au grade de comparație.

Gradele de comparație ale adverbelor

Pozitiv: merge *departe.*

Comparativ:

- ✓ de inferioritate: merge *mai puțin departe;*
- ✓ de egalitate: merge *la fel de/tot așa de/tot atât de departe;*
- ✓ de superioritate: merge *mai departe.*

Superlativ

- ✓ relativ – de inferioritate*:* merge *cel mai puțin departe*;
  – de superioritate*:* merge *cel mai departe;*
- ✓ absolut*:* merge *foarte departe.*

143

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

Observație

Alte mijloace de realizare a superlativului absolut sunt:

- *prea departe;*
- *grozav de departe;*
- *din cale afară de/extraordinar de departe;*
- *departe-departe;*
- *depaaaaaaaaaaaaaaarte.*

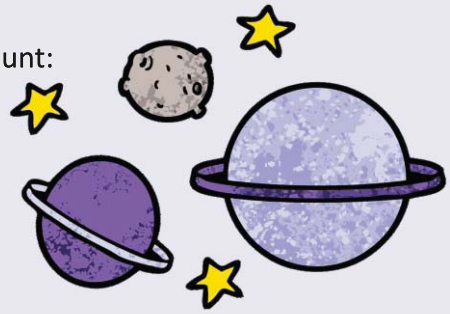

Exersăm

1. Analizează adverbele din fragmentele următoare, menționând felul lor și partea de vorbire determinată.

a. „Și ei mergeau greu; acuma sfârșiseră vorba și nu îndrăzneau să se mai uite unul la altul. Opincile fâșâiră aspru pe gheață. Apoi se apucară amândoi de umere și, încet, trecură dincolo, pe prundișul lunecos.”

(M. Sadoveanu, *Vestitorii*)

b. „Și tot așa cu popasuri dese, cu îndemnuri ajung pe culme. De aici-i mai ușor. Ajunși în sat, descarcă piatra astăzi la o gazdă, mâine la alta. Odată trăise și mai bine. Pe când îi trăia bărbatul, Dinu, oamenii îi ziceau Măria Dinului. Pe vremea aceea, lucra cu Bator alături, ca și acum... Dinu tușea mult.”

(Ion Agârbiceanu, *Fefeleaga*)

2. Recunoaște gradele de comparație ale adverbelor marcate în enunțurile de mai jos.

Mihai învață ***tot atât de bine*** ca Maria.
El a venit la petrecere ***târziu-târziu***.
Ionel nu scrie ***foarte frumos***.
A făcut lucrul ***mai puțin bine*** decât Ana.
Andreea locuiește ***sus***.
Ioana vorbește ***taaaaare***.

144

3. Scrie propoziții în care să folosești următoarele cuvinte cu valoare de adverb, în combinație cu un verb: *verde, ușurel, iute, trist, discret.*

4. Rescrie enunțurile de mai jos, alegând forma corectă a cuvintelor scrise înclinat.

O să îl vizităm pe George *altădată/altă dată*.

Mă uit la acest serial *demult/de mult*.

Dintr-odată/Dintrodată/Dintr-o dată s-a auzit un zgomot puternic.

Reținem!

ADVERBUL

- Determină un verb.
- Nu își schimbă forma în enunț.
- Arată o caracteristică a unei acțiuni.
- Unele adverbe au grade de comparație.

de mod
așa, bine

de timp
niciodată, odată

de loc
aici, aproape

Valorificăm

1. Realizează o rețetă a lecturii. Printre ingrediente vei insera cinci adjective și cinci adverbe, pe care le vei sublinia.

2. Scrie un text narativ de 80–100 de cuvinte, în care să integrezi următoarele structuri: *odată/o dată; altădată/altă dată; altfel/alt fel; deloc/de loc.*

5 UNITATEA 5 – FASCINANTA LUME VIE

RECAPITULARE

Citește cu atenție textul.

Flutură **rar** câte un fulg de nea prin văzduhul sur. Se opresc pe-o clipă nehotărâți, **apoi** coboară iar și iar se opresc. Parcă le pare rău după înălțimea din care vin, se simt străini în lume și se tem de ce vor afla, **jos** pe pământ.

Uneori îi prinde o undă de vânt și-i mătură de nu se mai văd și trece o vreme până ce îndrăznesc să coboare alții. Îi mătură și din curte, de pe pământul înghețat pe care s-au așezat, **ușor**, ca niște scame de pene.

Nu e frig. A fost înainte cu câteva zile, până a înghețat tina. **Acum** e bine. Se tot încearcă să ningă și nu poate. Se pare că iarna și-a uitat din anul trecut să-și scuture cojocul.

Lelea Anuța e necăjită tare. Copilul cel mic, sugaciul, orăcăie ca o broască în leagăn. I-a dat să sugă, dar n-a vrut. Își încrețește și-și strâmba obrăjorii și strigă tare, parcă speriat.

(Ion Agârbiceanu, *Întâiul drum*)

1. Precizează anotimpul în care este surprins peisajul.
2. Indică două cuvinte/grupuri de cuvinte care fac referire la acest anotimp.
3. Extrage din text două caracteristici ale anotimpului descris.
4. Transcrie din text următoarele figuri de stil:
   - epitet;
   - comparație;
   - personificare.
5. Completează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos cu cuvintele subliniate în text.

Cuvântul	Partea de vorbire	Cuvântul determinat	Cazul

6. Realizează acordul adjectivelor puse în paranteză cu substantivele determinate în textul de mai jos.

De trei zile, *(cenușiu)* nori întunecaseră văzduhul *(neatins)* tot mai tare. Întâi se părea că s-a înălțat pe deasupra boltei *(senin)* o ceață *(răsfirat),* apoi negura aceea *(alburiu)* s-a tot îndesat, s-a tot întunecat, ca niște *(greu)* și valuri.

7. Precizează tipul adverbelor scrise îngroșat în text.
8. Scrie o continuare a textului, încercând să îți imaginezi o poveste cu final fericit.
9. Scrie o compunere descriptivă de 100–120 de cuvinte, în care să prezinți un peisaj în timpul verii.

146

EVALUARE

Citește textul.

O fâșie nesfârșită
Dintr-o pânză pare calea,
Printre holde rătăcită.
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniștea-i deplin stăpână
Peste câmpii arși de soare,
Lunca-i goală: la fântână
E pustiu; și nu se-ngână
Nicio boare. [...]

Și cât vezi în depărtare
Viu nimic nu se ivește...
Iată însă, colo-n zare,
Mișcător un punct răsare
Și tot crește.
(George Coșbuc, *În miezul verii*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul sunt adevărate sau false.
   a. Fragmentul citat este un text narativ.
   b. Autorul textului este George Coșbuc.
   c. În text domină o liniște apăsătoare.
   d. Măsura ultimului vers este de cinci silabe.
   e. Anotimpul descris este iarna.
2. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat:
   a. Găsește sinonime pentru următoarele cuvinte: *pânză, calea, adormită, se ivește*.
   b. Extrage din text patru cuvinte din câmpul semantic al *naturii*.
   c. Transcrie din text o personificare și un epitet.
   d. Menționează care este atmosfera pe care o surprinde autorul și exemplifică cu două secvențe din text.
   e. Indică două elemente ale peisajului descris.
3. Rezolvă cerințele de mai jos.
   a. Extrage din text un adjectiv și un adverb.
   b. Transcrie din text un cuvânt care nu are grade de comparație și menționează ce parte de vorbire este.
   c. Scrie două enunțuri în care același adjectiv să fie la două grade de comparație diferite. Menționează-le.
4. Alcătuiește enunțuri în care să folosești următoarele structuri: *cea/ce-a, cel/ce-l, cele/ cele*.

147

5

5. Alcătuiește un text descriptiv, de 100–150 de cuvinte, în care să prezinți o ploaie de vară.
Pentru realizarea compunerii vei avea în vedere:
– să folosești descrierea de tip tablou;
– să utilizezi patru figuri de stil;
– să-i dai un titlu potrivit;
– să ai un conținut adecvat și să respecți normele ortografice în vigoare;
– să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat

1. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
2. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
3. **8 puncte** (a. 2 puncte, b. 2 puncte, c. 4 puncte)
4. **12 puncte** (6 × 2 puncte)
5. **30 de puncte** (10, 8, 5, 5, 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

148

UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

6

CONȚINUTURI

Comunicare orală:
- strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: parafrazare, informații explicite și implicite, rezumare.

Lectură:
- textul narativ;
- textul argumentativ.

Redactare:
- rezumatul.

Elemente de construcție a comunicării:
- atributul – actualizare;
- complementul: complementul direct, indirect în dativ, prepozițional, circumstanțialul de mod, circumstanțialul de timp, circumstanțialul de loc; norme de punctuație (virgula).

Elemente de interculturalitate:
- limba română în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:
- ✓ cum să recunoști un text narativ/descriptiv/narativ-descriptiv;
- ✓ cum să rezumi un text;
- ✓ cum să îți exprimi opinia și să o argumentezi;
- ✓ ce sunt atributul și complementul.

B. vei fi capabil:
- ✓ să receptezi un text oral;
- ✓ să prezinți clar și corect un text narativ;
- ✓ să redactezi un text narativ-descriptiv;
- ✓ să argumentezi un punct de vedere;
- ✓ să realizezi un rezumat;
- ✓ să analizezi corect atributele și complementele;
- ✓ să comunici coerent, respectând înlănțuirea logică a ideilor în propoziții și fraze.

C. vei manifesta:
- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ dorința de a cultiva o atitudine pozitivă față de comunicare prin conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți și de a-l folosi într-o manieră responsabilă din punct de vedere social;
- ✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- ✓ atitudinea pozitivă față de limba română, recunoscând rolul acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural.

149

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

COMUNICARE ORALĂ

Observăm și discutăm

1. Privește imaginea cu atenție și spune:
- ce observi;
- care crezi că sunt personajele;
- ce crezi că vor face.

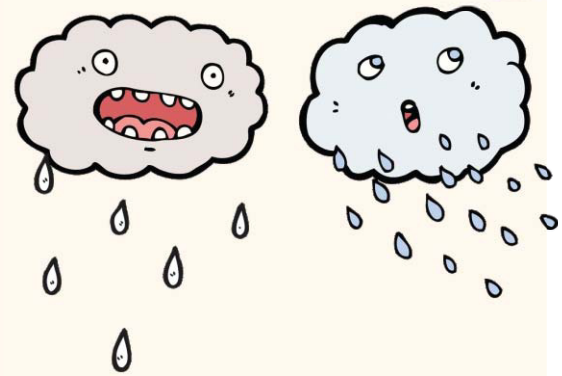

2. Creați, **în perechi,** un dialog între două ființe necuvântătoare care se întâlnesc în timpul unei călătorii. Citiți-l apoi în fața colegilor.

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei asculta (în formatul digital al manualului) un fragment de poveste.

1. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
a. Textul face referire la ploaie.
b. Picătura de ploaie este tristă.
c. Acțiunea are loc toamna.
d. Picătura de ploaie călătorea pe mare.
e. Picătura hrănește o roșie.

2. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.
a. Care este titlul fragmentului ascultat.
b. Unde se afla Picătura de ploaie și cu cine?
c. Când are loc aventura Picăturii de ploaie?
d. Cu cine călătorește Picătura de ploaie.
e. Ce intenționează să facă Picătura de ploaie?

3. Ascultă din nou textul și completează, în caiet, următoarele enunțuri, folosind cuvinte din textul audiat.
a. Picătura de ploaie trăia împreună cu surorile ei în … .
b. Picătura privea … aproape uscat de secetă.
c. Picătura de ploaie se uită speriată şi văzu cum un nor … .
d. Cei doi au pornit în călătoria ce avea să fie … .
e. Picătura de ploaie se uită … spre Roşie, înainte să se topească în pământ.

- Consideri că este de ajuns să asculți o singură dată un text? De câte ori ai ascultat textul dat pentru a rezolva exercițiile anterioare? Exprimă-ți părerea în fața clasei.

150

4. Realizați, **în echipe,** următorul experiment „*Poveste după poveste*...”: Trei elevi nu ascultă povestea *Picăturii de ploaie* (sunt izolați sau li se pun căști pe urechi). Un alt coleg îi povestește primului textul ascultat; acesta îl povestește la rândul lui celui de-al doilea; al doilea celui de-al treilea. Ce observați?

Creăm și ne jucăm

1. Imaginează-ți că ești Picătura de ploaie și te întâlnești cu un personaj dintr-o operă citită sau ascultată. Alege un coleg și povestește-i călătoria făcută cu acest personaj în *Lumea viselor.*

2. Adunați poveștile spuse de cât mai mulți colegi și realizați o cutie cu povești ale clasei. Observați care este personajul favorit.

Reținem!

Receptarea/comprehensiunea unui text oral presupune o ascultare atentă.

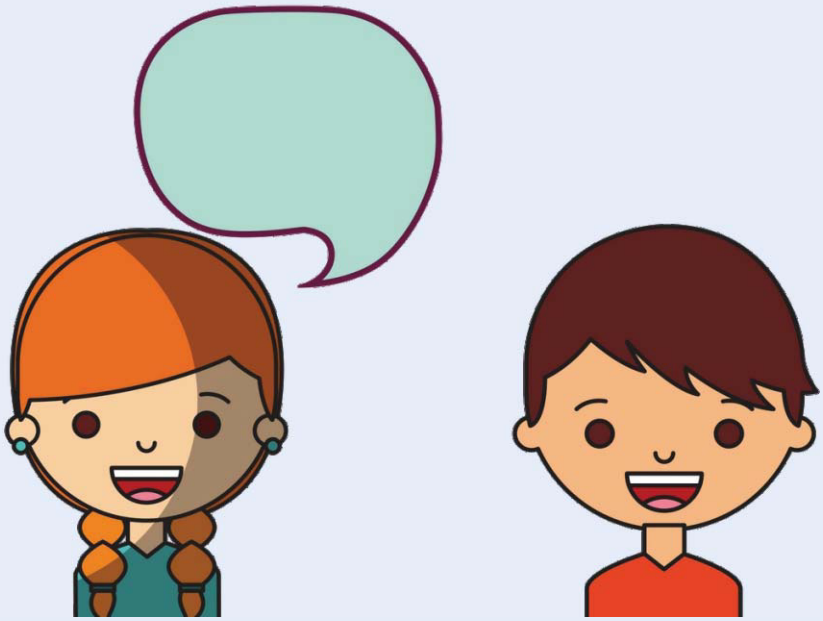

Emițător	Receptor	
Vorbitor *a spune*	***Ascultător*** *a asculta*	ORAL
Scriitor *a scrie*	***Cititor*** *a citi*	SCRIS

151

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

LECTURĂ

TEXTUL NARATIV

Pătrundem în lumea textului

1. **Lucrați în perechi.** Scrieți pe o foaie cinci locuri pe care ați vrea să le vizitați. Căutați un aspect reprezentativ pentru fiecare loc. După ce vă informați, realizați o hartă care să vă fie ghid de călătorie.

2. Pleci într-o călătorie care nu a fost planificată și ai doar 10 minute la dispoziție să îți faci bagajul. Scrie pe o foaie două persoane pe care ți-ar plăcea să le iei cu tine în călătorie și cinci lucruri de care ai nevoie.

3. Realizează o pagină de jurnal de călătorie, în care să prezinți ce ai văzut, ce ai simțit, ce ai trăit în ultima ta excursie/drumeție/tabără/vizită. Poți utiliza și o fotografie pe care ai făcut-o.

Realizați, în clasă, un panou cu paginile de jurnal realizate de toți colegii.

FRAM, URSUL POLAR
– fragment –

de Cezar Petrescu

IX. În ostrovul pustiu de la capătul pământului

Insula era înaltă, stâncoasă, înfiorător de pustie, acoperită de nămeți și de ghețuri.

Prin pojghița sticloasă a sloiurilor străbăteau pe alocuri piscurile rare de piatră. [...]

Vaporul ancorase în larg.

Toți călătorii se aflau pe punte în dimineața boreală, rece și albă, toți îmbrăcați în blănuri groase, cu nările înțesate de ger.

Se minunaseră mai întâi de asemenea dimineață ciudată.

152

O dimineață fără soare, cu albastrul nopții topindu-se nesimțit într-o lumină alburie, tulbure, de altă lume.

O dimineață fără soare. Căci soarele încă nu se ivea. Îl lăsaseră călătorii undeva, departe, în urmă, deasupra mărilor calde de unde au venit, unde mai era despărțire între noapte și zi. Aici, soarele polar n-avea să se ivească multă vreme. Numai se presimțea, numai îl știau cu toții, ascuns după geana roșiatică a răsăritului.

Geana aceasta roșiatică din zare vestea și aici un soi de primăvară. Nu însă primăvara pe care o lăsaseră ei acasă, în toată revărsarea de lumină și de culori, cu flori de liliac și pajiști presărate cu bănuței galbeni de păpădie, unde zburdă miei cu canaf roșu în urechi.

Ci o altfel de primăvară: aspră și fără parfum de zambile, fără rândunele și fără ciocârlii, fără glasul plăpând al mieilor și fără săgeata stolului de cocori scrisă cu linie neagră pe cer. [...]

Despre acestea au vorbit călătorii adunați pe punte, minunându-se.

Acum se minunau de insula singuratică, înălțată ca o arătare de vis rău în mijlocul pustietăților din oceanul polar.

Priveau în tăcere.

Era atât de posomorâtă arătarea împresurată de ape, atât de posomorâtă și atât de despărțită de restul lumii și de viață!

Din stâncile sure și sterpe, din ghețurile sleite, din piscurile oglindite în adâncul neclintit se împrăștia o tristețe care pătrundea inimile.

Aici era un pustiu desăvârșit.

Părea cu neputință amăgirea că undeva, departe, în țările de unde au venit călătorii, se mai află orașe cu bulevarde și larmă de glasuri, cu vitrine și teatre, cu flori și grădini. Părea cu neputință amăgirea că toate aceste minuni blânde, ale omului și ale firii, mai durează acolo pentru totdeauna: iarnă și vară, toamnă și primăvară, noapte și zi. Că îl mai așteaptă. Că le vor regăsi tot așa cum le-au lăsat.

I-a împietrit pe toți, cu suflarea tăiată, gândul că o întâmplare rea, un naufragiu sau o furtună, sfărâmând vaporul ar putea să-i arunce pe un asemenea țărm. Aici, să rămână aici, în pustietatea înghețată, în tăcerea de moarte, în stâncile cu piscuri de sloiuri oglindite în oceanul verzui? Era plină de înfricoșare închipuirea.

— Eu aș muri de frică în cea dintâi zi! spuse, scuturată de un fior, femeia cea tânără, care arătase atâta bunătate pentru Fram.

Se dovedise inimoasă cu o zi înainte. Acum își pierduse curajul. Se îngălbenise la chip, numai la gândul unei asemenea întâmplări. [...]

— Eu cred că e nedrept ceea ce faceți cu această făptură blândă și de ispravă!... Cum are să trăiască oare Fram în pustiul de aci? E nedrept... Nu-i vinovat cu nimic.

Unul din vânători începu să râdă:

— Dumneata te înșeli amar! Judeci și simți cu priceperea și cu simțirea noastră, omenească... Uiți că Fram e un simplu animal. Un urs alb, născut aici, aproape de pol. Ba încă nu pe asemenea insulă, pe unde mai trec vapoare și oameni. Mai sus, mai spre miazănoapte, mai aproape de pol, în insulele și mai necălcate de picior omenesc.

— Dar n-o să aibă ce mânca. Are să sufere de ger! îl plânse femeia cea tânără.

Vânătorul râse mai înveselit:

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

— Are să se descurce singur! Așa cum se descurcă și cum s-au descurcat de mii de ani milioane de urși albi. Viața lui aceasta e. Viața lui cea adevărată și liberă... Noi, oamenii, am încercat să-l schimbăm pe Fram. Dar se vede că n-am izbutit. L-am făcut un gimnast, un acrobat. Și Fram părea că s-a deprins cu asta. Poate chiar i-a făcut plăcere!... Dar într-o bună zi a început să tânjească după pustietățile unde a făcut ochi și unde a copilărit...

— Și cum are să se hrănească? E o insulă prea pustie pentru el! continuă să-i poarte de grijă femeia cea tânără.

— Nici despre aceasta nu-i purta dumneata de grijă! rosti vânătorul. Astăzi marea e liberă. Dar peste două-trei zile, o săptămână, se poate întâmpla să dea un ger cumplit. Atunci se prind sloiuri. Are să călătorească de pe un sloi pe altul, mai departe, spre miazănoapte, acolo unde e patria lor... Îl mână instinctul. Are să-și găsească tovarăși... Are să învețe ceea ce a uitat sau încă nici n-a știut... Aș fi chiar curios să-l văd cum se poartă. Pe lângă priceperea lui de urs a învățat năzdrăvănii de la oameni... Unele au să-i strice... [...]

— Totuși, nu m-ai convins de fel! se înverșună protectoarea lui Fram. Nu mă pot obișnui cu gândul că are să se simtă bine și fericit în pustietățile acestea.

— Dragă doamnă, nici nu văd nevoia să mai dovedesc că fac bine ori nu. Privește, te rog, la Fram! O dovedește el, în locul meu. Uite cu ce neastâmpăr nu-și găsește locul! Uite cum înțelege că pentru el s-a oprit vaporul, cum înțelege că vrem să-l coborâm pe insulă și uite cum ne cere din ochi să dăm zor!...

Într-adevăr, Fram nu-și mai găsea locul.

Se înălța să adulmece cu nările văzduhul înghețat. Privea o clipă neclintit spre insulă. Cădea în patru labe și dădea târcoale marinarilor care pregăteau lanțurile și funiile, să coboare barca.

Îi împingea cu botul. Mormăia. Privea iarăși îndărăt, spre insulă, și iar își dădea drumul pe labe. Era ca un călător într-o gară, când a pierdut răbdarea așteptând trenul întârziat. Mereu se duce pe peron să privească la capătul liniei. Mereu se uită la ceas și întreabă șeful stației de ce nu mai sosește expresul.

Marinarii au sfârșit de coborât barca.

Fram s-a dat singur jos, pe scara de funie, ca un acrobat îndemânatic ce era.

— E cam nepoliticos domnul Fram! rosti dezamăgită femeia cea tânără și inimoasă. Nu mă așteptam la așa ceva! Nici nu și-a luat rămas bun. [...]

El privea lacom insula de ghețuri și de zăpezi, unde a văzut întâia oară lumina soarelui polar puiul cel alb și sălbatic.

Mormăia încet de mulțumire. Un mormăit ca torsul unei pisici uriașe, când e sătulă și se răsfață.

Barca se opri sub peretele de stâncă și de gheață.

— Cam drept peretele! își dădu părerea unul din vâslași. Nu-l prea văd eu urcându-se până sus.

— Lasă grijile acestea! îl sfătui vânătorul, care toată vremea ținuse mâna pe spinarea lui Fram. Faci și dumneata ca doamna cea tânără de pe vapor... Nu uita că, pe lângă priceperea lui înnăscută de urs, a mai învățat multe năzdrăvănii de la oameni!...

Îl apucă pe Fram de grumaz și îl întoarse cu ochii în ochii lui.

Spuse:

— Ei, dragă Fram! Te-am adus la destinație. Ai putea să-mi mulțumești... Și ai putea să-mi trimiți din când în când o carte poștală cu vederi. Acum, voiaj bun! Călătorie sprâncenată! Dă laba!

Fram dădu laba.

Apoi zvâcni, cu un salt, din barcă pe stânca lucioasă, se clătină, își îndreptă echilibrul. Cu o îndemânare de pisică, uimitoare la asemenea făptură uriașă, începu să se cațăre pe peretele de cremene, din vârf în vârf, până ajunse sus.

— Ce-ți spuneam eu? întrebă încântat vânătorul. Acum se simte la el acasă!

Pe vapor răsunau strigătele de adio și uralele. Fram se înălța în două labe pe vârful de stâncă. Privi îndărăt, spre vapor, spre oameni, spre fluturările de batistă.

Poate abia acum înțelegea deplin că se desparte de oameni pentru totdeauna. [...]

Era un număr senzațional. Ultimul număr senzațional pe care Fram, ursul polar, îl oferea oamenilor și civilizației.

— Haide! Măcar acum fii politicos. Salută și ia-ți rămas bun! vorbi prietena lui de pe puntea vaporului.

Vorbise încet. Atât de încet, încât abia străbătuse murmurul dojanei până la urechea călătorului de lângă dânsa.

Dar Fram parcă ar fi auzit. Parcă ar fi înțeles cuvintele din depărtare.

Duse laba la tâmplă, în salutul lui comic, care stârnea veselia copiilor la Circul Struțki.

Pe urmă, își dădu drumul în patru labe și se făcu nevăzut după un meterez de stâncă.

155

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

Dicționar

pojghiță = strat subțire care se formează la suprafața unui lichid.
boreal = (din emisfera) nordică.
bănuței = floare de podoabă cu frunze mici și rotunde.
canaf = ciucure.
cremene = rocă sedimentară silicoasă, care are proprietatea de a produce scântei când este lovită cu obiecte de oțel.
meterez = întăritură la stâlpii unui pod, parapet, crenel.

Discutăm despre text

Observăm

1. Indică sinonimele următoarelor cuvinte din textul de mai sus: *a se ivi, posomorât, arătare, sur, călător, larmă, întâmplare*.
2. Găsește antonime cuvintelor date și formulează enunțuri cu trei dintre ele: *tristețe, a pătrunde, a veni, tăcere, tânără, bunătate, curaj*.

Explorăm și învățăm

1. Marchează fragmentul în care este descris locul unde au ajuns călătorii. Menționează două caracteristici ale acestuia.
2. Transcrie două secvențe din text care constituie indici de timp pentru acțiune.
3. Notează la ce persoană este relatată întâmplarea din fragmentul dat.
4. Prezintă tema discuției călătorilor de pe punte.
5. Recitește textul și realizează planul simplu de idei al acestuia.
6. Numește personajele din text și menționează pentru fiecare câte două trăsături reprezentative.

Ne amintim!

Textul narativ este textul în care sunt relatate evenimente, întâmplări.
Textul narativ are:
– narator;
– acțiune;
– personaje.
În textul narativ, acțiunea este plasată în timp și spațiu.

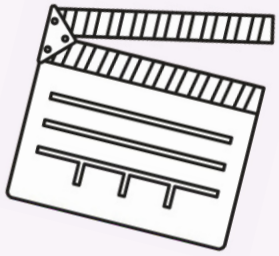

Interpretăm

1. Prezintă în 50–60 de cuvinte relația dintre Fram și însoțitorii lui, așa cum reiese din textul propus.

2. Folosind diagrama Venn, descoperă în text asemănări și deosebiri între locul de unde au plecat călătorii și locul în care au ajuns.

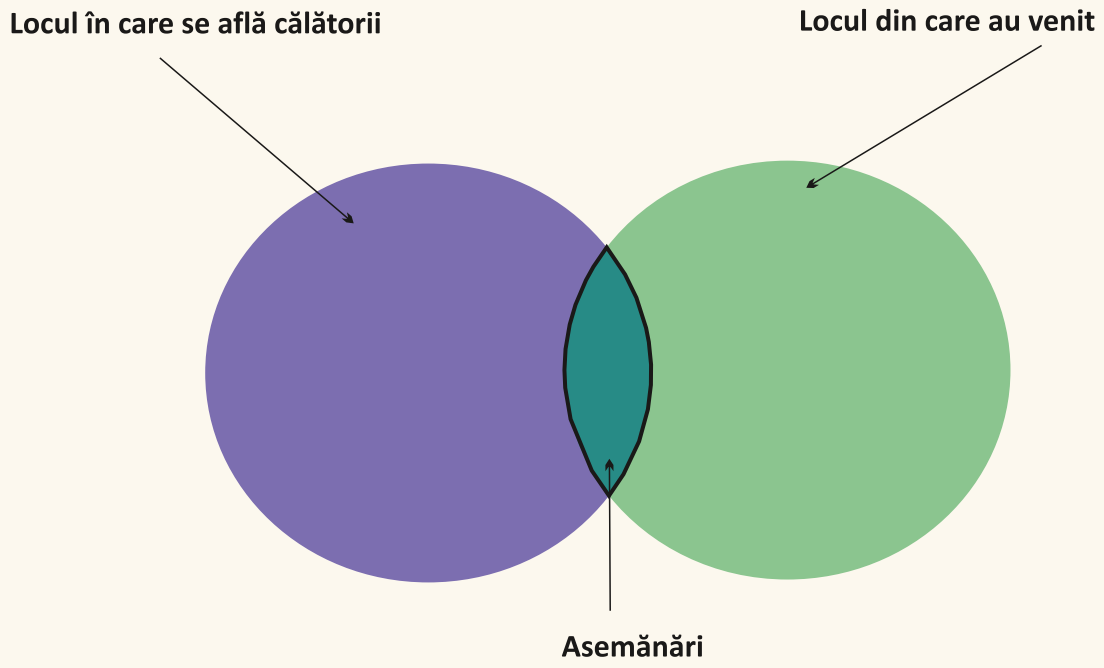

3. Realizează o hartă a textului ținând cont de următoarele indicii: tema textului, repere de spațiu și timp, idei principale, personaje, părerea ta despre acest text, cuvinte noi. Dă hărții tale forma pe care o dorești.

4. Notează sentimentele care o încearcă pe doamna cea tânără, respectiv pe vânători. Exemplifică fiecare răspuns cu două secvențe din text.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Caută **împreună cu un coleg** informații despre ursul polar. Descrie-l apoi așa cum este el în realitate. Notează ce ai descoperit diferit la Fram.

2. Documentează-te și realizează un poster pentru a prezenta o călătorie la Polul Nord. Vei avea în vedere așezarea geografică, temperatura, fauna (animale), oameni, curiozități, imagini etc.

3. **Formați echipe** de câte cinci elevi. Fiecare aduce 4 fotografii din locurile în care a călătorit. Realizați apoi un jurnal de călătorie al echipei, pe care să-l prezentați în fața clasei.

157

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

TEXTUL ARGUMENTATIV

Pătrundem în lumea textului

1. Îți place să-ți petreci timpul în mijlocul naturii? Scrie două argumente care să justifice răspunsul tău.

Da, deoarece ... ./Nu, deoarece ... .

2. Completează, pe caiet, enunțurile de mai jos.

a. Dacă aș fi o floare, aș fi ..., deoarece ... .
b. Dacă aș fi o culoare, aș fi ..., deoarece ... .
c. Dacă aș fi un nor, mi-ar plăcea să călătoresc ..., deoarece ... .

CIREȘARII – VOL. III, ROATA NOROCULUI

– fragment –

de Constantin Chiriță

Ioana și Maria așteptau nerăbdătoare în poiana amintită sosirea întârziaților. E adevărat că o bună bucată de vreme, preocupate să citească două romane de aventuri, n-au simțit scurgea timpului. Până când s-au uitat la ceas, amândouă odată, apoi una la alta, apoi tot mai insistent pe cărarea care urca domol spre poiană.

— Poate că dacă ar fi fost Victor, sau Ursu... încercă Ioana, foarte timidă, să deschidă conversația. Maria înțelese gândul neterminat al noii sale prietene.

— Imposibil! spuse ea. Trebuie să apară dintr-un moment în altul. Am trecut doar prin atâtea întâmplări! Îi cunosc. E un fleac pentru ei să afle unde e poiana... Ți-a plăcut cartea?

— Și da, și nu, răspunse fără prea mare plăcere Ioana. Nu pot să înțeleg un lucru. De ce aproape toate romanele de aventuri, romane care se adresează mai ales tineretului, au ca eroi principali oameni maturi? Eu aș vrea să fie toți tineri, să aibă vârsta noastră. Nu crezi că ne-am identifica mai ușor cu eroii cărților?

— Asta e și părerea mea, zâmbi Maria. Dar noi n-avem nicio putere. Totul depinde de părerea autorilor. Și ei, așa cum ai spus, au predilecție pentru ...

— Iartă-mă că te întrerup. De ce spui că noi n-avem nicio putere? Eu mă gândesc de multă vreme la voi, de altfel de aceea v-am și invitat aici și-mi pare rău că n-au venit toți. Voi n-ați oferit cu peripețiile voastre subiecte pentru autori? Și crezi că nu mai sunt și alți tineri care au trăit întâmplări asemănătoare?

Discutăm despre text

Observăm

1. Indică sinonimele cuvintelor din textul de mai sus: *sosirea, a se uita, domol, părerea, a invita.*

2. Transcrie trei termeni din câmpul lexical al *cărții*.

158

Explorăm și învățăm

1. Menționează care este tema discuției celor două fete.
2. Scrie care este părerea Ioanei despre romanele de aventuri, folosind și secvențe din text.
3. Precizează care sunt cuvintele sau grupurile de cuvinte care introduc părerea Ioanei, respectiv a Mariei, și cele care o susțin.
4. Transcrie enunțul care crezi că reprezintă o concluzie a discuției celor două fete.

Reținem!

Textul argumentativ cuprinde o opinie, o idee a cuiva despre diferitele aspecte ale realității (fenomene, obiecte, persoane etc.). Pentru ca ideea/opinia enunțată să fie convingătoare, trebuie aduse dovezi și argumente în sprijinul ei. Scopul acestui tip de text este de a convinge.

Motivarea opiniei se realizează în trei secvențe:

a) introducere (opinia): se exprimă opinia, precizându-se acordul sau dezacordul față de temă;

b) cuprins (argumente):
– se oferă motivații/argumente pentru susținerea opiniei (exemple, dovezi);
– se aduc contraargumente care sunt demonstrate treptat (dacă sunt necesare);

c) încheiere (concluzia): se sintetizează principalele motivații sau se reformulează opinia exprimată inițial, ținându-se cont de argumentele/contraargumentele formulate.

Interpretăm

1. Extrage din text argumentele pe care le aduc fetele în legătură cu plăcerea de a citi cărți de aventuri.
2. Scrie, în caiet, opinia ta referitoare la cărțile de aventuri.
Da, îmi plac, deoarece ... ./ Nu, nu îmi plac, deoarece ... .

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Redactează un text argumentativ de 80–100 de cuvinte, în care să-ți susții opinia pe care o ai cu privire la îndemnul și afirmația lui Mihai Eminescu: „Citește! Numai citind mereu creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imaginații.”
2. Scrie o scrisoare unui prieten în care să-i recomanzi o carte pe care tu ai citit-o. Găsește argumente pentru a fi cât mai convingător/convingătoare.

159

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

REDACTARE

REZUMATUL

Rezumatul constă în prezentarea pe scurt a informațiilor dintr-o comunicare scrisă sau orală, pe baza planului simplu de idei al acestuia.

Etapele realizării rezumatului:

- citirea integrală a textului;
- delimitarea textului în fragmente logice;
- formularea ideilor principale;
- dezvoltarea ideilor principale.

În rezumat:

- se folosește persoana a III-a singular;
- propozițiile sunt enunțiative, lipsesc propozițiile interogative sau exclamative;
- se folosește doar narațiunea/vorbirea indirectă;
- verbele se utilizează cu precădere la timpul prezent sau perfect compus;
- se renunță la descrieri, figuri de stil, citate din text;
- se realizează legături logice între enunțuri;
- se evită cuvintele din limbajul oral, folosindu-se un limbaj corect și îngrijit.

1. Realizează rezumatul fragmentului din *Fram, ursul polar,* de Cezar Petrescu, folosind următorul tabel.

Fragmentul din text (primele și ultimele cuvinte)	Ideea principală	Rezumarea fragmentului
„Insula era înaltă … geana roșiatică a răsăritului.”	1. Într-o dimineață vaporul ancorează în larg, iar călătorii privesc insula înzăpezită.	Într-o dimineață boreală vaporul ancorează în larg. Călătorii privesc uimiți la insula acoperită de nămeți și la sloiurile de gheață. Aflându-se pe punte, îmbrăcați în haine groase, aceștia se minunează de dimineața rece, fără soare, deoarece în aceste locuri soarele urma să nu mai apară pentru multă vreme.

160

„Geana aceasta roșiatică ... așa cum le-au lăsat.”	2. Călătorii adunați pe punte vorbesc despre primăvara de acasă, privind întristați la stâncile din ghețuri.	Soarele vestește și aici o primăvară, dar diferită de cea pe care oamenii au lăsat-o acasă, aceea care îți încântă privirea și auzul. Călătorii adunați pe punte privesc întristați la aceste pustietăți și se gândesc la locurile pe care le-au lăsat acasă, sperând că le vor regăsi la fel: orașe, grădini, anotimpuri.
„I-a împietrit pe toți, ... Nu-i vinovat cu nimic.”	3. În timp ce oamenii se gândesc la ce este mai rău, femeia cea tânără se îngrijorează la gândul că Fram va trăi în aceste pustietăți.	...
„Unul din vânători începu să râdă: ... Unele au să-i strice...”	...	...
„— Totuși, nu m-ai convins defel! ... de ce nu mai sosește expresul.”	...	...
„Marinarii au sfârșit de coborât barca ... și se răsfață.”	...	...
„Barca se opri sub peretele de stâncă ... se desparte de oameni pentru totdeauna.”	...	...
„Era un număr senzațional ... după un meterez de stâncă.”	...	...

161

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

2. Citește textul de mai jos.

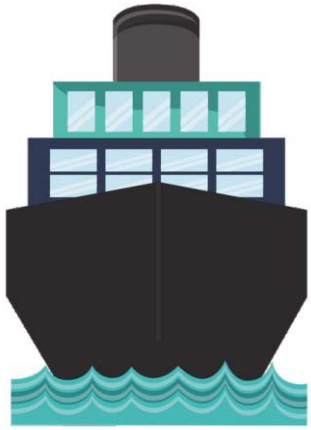

„Plecară, iar călătoria ținu trei zile și patru nopți, în care timp micul călător nu înceta o clipă să se mire. Trei zile și patru nopți trăite în apele minunatului fluviu Parana față de care Padul părea un pârâiaș oarecare, iar Italia, chiar de patru ori mai mare să fi fost, și tot nu i-ar fi putut cuprinde cursul. Corabia înainta încet. Lupta din greu cu acea nesfârșită întindere de ape. [...] Cu cât înaintau, cu atât băiatul era mai speriat. Începuse să creadă că maică-sa se afla hăt– departe, taman la izvoarele lui, și că până acolo aveau să plutească ani și ani. De mâncat mânca de două ori pe zi câte un codru de pâine și o bucată de carne sărată, împreună cu marinarii. Văzându-l atât de trist aceștia îl lăsau în pace și nu-i vorbeau niciodată. [...]

Cum debarcară, sui spre oraș, cu traista în mână. Porni în căutarea unui argentinian pentru care protectorul său din Boca îi dăduse o carte de vizită cu câteva rânduri de recomandare. Intrând în Rosario, i se păru că intră într-un oraș cunoscut. [...]

Rătăci mai bine de un ceas, luând-o când într-o parte, când într-alta, părându-i-se că se întoarce în același loc. Dar până la urmă, tot întrebând pe unul și pe altul, nimeri și casa noului său protector. Trase clopoțelul. În ușă se ivi un om voinic, cu părul blond și fața aspră, care părea să fie îngrijitor și care-l întrebă repezit, cu accent străin:

— Pe cine cauți?

Băiatul spuse numele protectorului.

— Boierul a plecat aseară la Buenos Aires, cu toți ai lui.

Copilul rămase mut.”

(Edmondo de Amicis, *Cuore. Inimă de copil*)

a. Extrage din text elemente care prezintă locul și timpul desfășurării acțiunii.

b. Recitește textul și realizează planul simplu de idei al acestuia.

c. Realizează rezumatul fragmentului în 60–70 de cuvinte, respectând toate etapele realizării acestui tip de text.

162

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ATRIBUTUL
(ACTUALIZARE)

Citim

„Eram într-o livadă nu foarte întinsă, în orice caz lunguiață – mi-ar fi greu să spun de unde-mi venea această impresie, când marginile oricum nu le zăream – o fâșie de pământ mai mult îngustă și lungă urcând pe un deal lin, o colină abia simțită și totuși destul de înaltă din moment ce din vârful ei – acolo unde livada devenea numai un unghi ascuțit însemnat printr-un dud aproape veștejit în toamnă – se putea vedea limpede și îmbătător o regiune largă de dealuri acoperite cu pomi împrăștiați inegal și inegal îngălbeniți, înroșiți de anotimp.”

(Ana Blandiana, *Toamna – Amintiri din copilărie*)

Observăm

1. Pune întrebări la care să răspundă cuvintele subliniate și spune ce observi.
2. Rescrie pentru fiecare cuvânt subliniat termenul determinat.
3. Menționează prin ce parte de vorbire este exprimat fiecare cuvânt subliniat din text.

Ne amintim!

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un pronume, atribuindu-i acestuia caracteristici prin care îl particularizează.

Atributul răspunde la întrebările:
care?; ce fel de?;
al/a/ai/ale cui?;
câți/câte? al câtelea/a câta?

Atributul determină un substantiv, un pronume.

Atributul poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire:

substantiv: în cazul acuzativ: Cartea *de povești* este pe birou.
în cazul genitiv: Casa *Mariei* este aproape.
pronume: Cartea *de la el* este interesantă.
Caietul *lui* a fost ordonat.
adjectiv: Elevul *silitor* este apreciat.
numeral: Aprecierea *celor doi* m-a impresionat.

Exersăm

1. Analizează atributele din enunțurile de mai jos după modelul dat.

a. „Urma vântului tăia brazde adânci și mișcătoare în iarba rară și sălbatică.”
(Calistrat Hogaș)

b. „Oșteni ca noi se mai găsesc ...” (Mihail Sadoveanu)

163

c. „La vârful ramurilor e o tipsie de flori trandafirii…” (Ion Simionescu)
d. „Voi sunteți roua dimineții
Ce scânteie neștiutoare
Că poartă-n ea întreg argintul
Curat al razelor de soare.”
(Octavian Goga, *Copiilor)*

vântului = atribut, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, caz genitiv.

2. Transcrie enunțurile de mai jos, folosind forma corectă a cuvintelor cu funcție sintactică de atribut.

- Mi-a plăcut răspunsul fetei *respectuoasă/respectuoase*.
- Coperta cărții *aparută/apărute* ieri este foarte frumoasă.
- I-am scris *dragei/dragii* mele prietene.
- I-am luat o jucărie *micei/micii* mele surori.
- Am ascultat la radio *ultimele/ultimile* știri.
- Ioana a asortat la fustă o bluză *movă/mov.*

3. Faceți acordul adjectivelor cu funcție sintactică de atribut cu substantivele determinate din următorul text.

„Fantastic joacă rândunici (*zglobiu*)
În cerul (*plin*) de umbră și lumină,
Și-i liniște (*adânc*) în grădină
Sub piersicii cu flori (*trandafiriu)*…”
(Ștefan Octavian Iosif, *Liniște*)

4. Înlocuiește adjectivele cu funcție de atribut din enunțurile de mai jos cu atribute exprimate prin substantive**.**

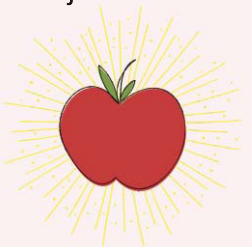

a. Rasele canine sunt diverse.
b. Transportul feroviar este mai ieftin decât transportul aerian.
c. Îmi plac pomii înfloriți.
d. Merele văratice se coc primele.
e. Economiile bănești s-au împuținat.

5. Adaugă câte un atribut substantivelor scrise înclinat, astfel încât descrierea să inspire voioșie. Precizează prin ce părți de vorbire sunt exprimate atributele alese de tine.

Fata a împins *poarta grădinii* și a văzut o potecă ce ducea spre o casă. În fața ușii era *un câine*, care dormea pe *un covoraș*. Acesta și-a chemat *stăpânul*. *Fata* s-a speriat de *zgomotul* produs de poartă și a transmis *starea* ei câinelui.

6. Înlocuiește substantivele cu funcție de atribut din enunțurile de mai jos cu pronume.

a. Cartea copilului se află pe masă.
b. Cadourile de la colegi l-au bucurat.
c. Lupta leneșilor este declarată.
d. Florile pentru mama s-au ofilit.
e. M-am întâlnit cu prietena colegei.

164

Reținem!

ATRIBUTUL

- Este parte secundară de propoziție.
- Determină un substantiv și un pronume.
- Poate fi plasat înainte sau după substantivul determinat.
- Poate fi exprimat prin: substantiv, adjectiv, numeral, pronume.
- Răspunde la întrebările: care? ce fel de? al/a/ai/ale cui? câți/câte? al câtelea/a câta?

Valorificăm

1. Scrie un text de 120–150 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare din timpul unei călătorii. În textul tău vei introduce 10 cuvinte cu funcție de atribut. Subliniază aceste cuvinte.

2. Caută informații despre unul dintre marii exploratori ai lumii. Realizează o prezentare a lui într-un text de 150–200 cuvinte, care să conțină cinci caracteristici ale acestuia. Textul tău poate fi însoțit de o imagine, un desen, o hartă etc.

COMPLEMENTUL

Citim

„Soarele, ieșind din răsărit, privea la ei cu drag. [...] El șezu pe un scaun, iar ea șopti o vrajă dulce, și, cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roșie închisă ca vișina coaptă.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din lacrimă*)

Observăm

1. Pune întrebări la care să răspundă cuvintele subliniate din textul anterior.

2. Menționează ce parte de vorbire este fiecare cuvânt subliniat.

Aflăm

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv sau un adverb.

Am văzut *pe fereastră un pom înflorit.* *Așa era ea,* ***plină*** *de dragoste.*

Ramurile copacului ***bat*** *cu putere în geam.* *Nu ne vizitează aproape* ***deloc****.*

165

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

Clasificare: – **necircumstanțiale** – când nu arată împrejurările în care se desfășoară o acțiune:
– direct;
– indirect;
– prepozițional;
– **circumstanțiale** – când arată împrejurările, locul, timpul, modul în care se desfășoară o acțiune:
– de loc,
– de timp,
– de mod.

COMPLEMENTE NECIRCUMSTANȚIALE

1. Complementul direct:

- arată obiectul asupra căruia se exercită direct acțiunea verbului determinat;
- răspunde la întrebările: pe cine? ce?;
- se poate exprima prin:

substantiv – *L-am văzut <u>pe colegul</u> meu în parc.*
– *Am cumpărat <u>o carte</u>.*
pronume – *<u>L</u>-am admirat pe Ionuț la spectacol.*
– *<u>I</u>-am chemat și <u>pe ei</u> în parc.*
numeral – *I-am dat <u>un milion</u>.*
– *I-am văzut <u>pe cei doi</u>.*

1. Identifică în textele de mai jos cuvintele cu funcție de complement direct.

a. „Băgat-ai la cap vorbele mele?” (Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb)*

b. „Și nici una, nici două, hați! pe ied de gât...” (Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*)

c. „Jocul de-a votatul era aproape la fel de plăcut ca și cel cu cochilia. Jack încercă să protesteze, dar, în hărmălaia iscată, dorința tuturor de a avea un șef se transformă în alegere, prin aclamarea lui Ralph. Niciunul dintre băieți n-ar fi putut găsi o justificare mai serioasă a alegerii. Doar Piggy dăduse dovadă de bun simț, în vreme ce faptele îl desemnau clar pe Jack ca șef.”

(William Golding, *Împăratul muștelor*)

2. Citește cu atenție enunțurile următoare și recunoaște complementele directe; apoi completează, în caiet, un tabel asemănător cu cel dat.

a. El citește o carte.
b. Pe al doilea l-am ținut minte.
c. Mihai îl vede pe Cristian ajungând la linia de sosire.
d. Noi reținem ușor versurile.
e. Tu o cauți pe colega ta.

166

Complement direct	Exprimat prin	Cuvânt determinat

3. Citește cu atenție enunțurile de mai jos și spune dacă afirmația este adevărată sau falsă.

a. Complementul direct determină un verb.

b. În enunțul: „*L-am văzut pe Ionel*.” există un complement direct.

c. În enunțul: „*Ai două exerciții pentru mâine.*” complementul direct este exprimat prin numeral.

d. Complementul direct din enunțul: „*A văzut-o în parc.*” este exprimat prin pronume.

e. Complementul direct se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

Ortografie

Complementul direct poate fi reluat sau anticipat prin forme neaccentuate ale pronumelui personal care, de obicei, se despart prin cratimă de cuvântul determinat.

Pe el /-<u>am văzut</u> la film.

Observație

Nu confundați complementul direct cu subiectul!

Confuzia apare în cazul în care subiectul se află după predicat, iar complementul direct se află înaintea predicatului.

Mulți pești au prins pescarii.

Cine au prins? – pescarii – *subiect*

Ce au prins? – pești – *complement direct*

2. Complementul indirect:

– arată obiectul asupra căruia se răsfrânge indirect acțiunea verbului determinat;
– răspunde la întrebarea: cui?;
– se poate exprima prin:

substantiv – *Am dat <u>copilului</u> o carte*.
pronume – *<u>Lui</u> <u>i</u>-am atras atenția*.
numeral – *Le-am explicat <u>celor trei</u> exercițiul*.

167

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

1. Recunoaște complementele indirecte din următoarele enunțuri.

a. A răspuns profesorului imediat.
b. Au vrut să se substituie justiției.
c. S-au adresat colegilor.
d. Le-am dat celor doi premii.
e. I-am împrumutat lui o carte interesantă.

2. Citește cu atenție enunțurile de la exercițiul anterior și completează, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Complement indirect	Exprimat prin	Cuvânt determinat

3. Citește cu atenție enunțurile de mai jos și spune dacă afirmația este adevărată sau falsă.

a. Complementul indirect poate determina un verb.
b. În enunțul „I-am adresat întrebarea unui elev.” există două complemente indirecte.
c. Complementul indirect răspunde la întrebarea „*cui?*”.
d. Complementul indirect poate fi exprimat printr-un verb.
e. Enunțul „Scriemi mie pe caiet răspunsul.” este scris corect.

3. Complementul prepozițional:

– este partea secundară de propoziție care determină un verb ce impune prepoziție;
– el întregește înțelesul unui predicat prin mijlocirea unei prepoziții, formând răspunsuri la întrebări care conțin o prepoziție;
– răspunde la întrebările: *despre cine/ce?; cu cine/ce?; la cine/ce?; pentru cine/ce?; de cine/ce? etc.;*
– se poate exprima prin:

substantiv cu prepoziție – *Am alergat după copii.*
pronume – *M-am împrietenit cu ei.*
numeral – *Vorbim despre cei doi.*

1. Recunoaște complementele prepoziționale din enunțurile date.

a. Este mulțumit de recoltă.
b. Se teme de plecare.
c. Vorbeam despre cei trei.
d. Se gândește la ei.
e. S-a îngrijorat de lipsa lui.

2. Transcrie numai enunțurile în care există complemente prepoziționale.

a. Se abține de la dulciuri.
b. Desenele copiilor au fost interesante.
c. Elevii se joacă cu mingea în curte.
d. Azi am vorbit despre articolul din ziar.
e. Îi datorez mamei o explicație.

168

3. Citește cu atenție enunțurile de mai jos și spune dacă sunt adevărate sau false:

a. Complementul prepozițional este însoțit obligatoriu de prepoziție.

b. Complementul prepozițional nu determină niciodată un substantiv.

c. Complementul prepozițional poate fi exprimat prin adjectiv.

d. În enunțul „El vorbește despre problema apărută.” există un complement prepozițional.

e. Complementul prepozițional din enunțul „A plecat împreună cu al treilea.” este exprimat prin numeral.

Exersăm

1. Recunoaște complementele directe, indirecte și prepoziționale din textele următoare și menționează pentru fiecare partea de vorbire prin care este exprimat.

a. „Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui nufăr, o broscuță se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță a încremenit pe piciorușele de dinapoi; cu ochii mari deschiși, cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-o dată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit.”

(Emil Gârleanu, *Mărinimie*)

b. „Mai târziu, mama l-a luat cu ea la vânătoare. Îl punea să meargă înaintea ei, ca să-l aibă tot timpul sub ochi, să-l apere de primejdii. După ce a sosit ziua polară, spre mirarea și spaima puiului de urs, ursoaica a pornit cu el la drum. Așa era menirea urșilor polari, să călătorească pe sloiurile de gheață plutitoare, să se oprească un timp unde era vânat din belșug – foci, morse, iepuri polari, pești – apoi să plece mai departe.”

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

c. „Profesorii ni se schimbau de la un trimestru la altul din diferite motive, pe care noi le înțelegeam foarte puțin. [...]

Și după primele noțiuni primite de la profesorii noștri [...] începură lecții din ce în ce mai grele. [...]

Iar pe la începutul lui decembrie, odată cu primii fulgi de zăpadă, începură să pice și tezele, una după alta! [...]

A sosit și ziua tezei la română. Un singur subiect: „O amintire din viață”. M-am frământat vreun sfert de oră până să încep. Ce amintire să scriu, că aveam atâtea și atâtea?! [...] Am scris două pagini impresionante și pline de duioșie. Eram mulțumit de felul în care făcusem teza și de un lucru eram sigur: că o scrisesem cât se poate de corect ca punctuație și ortografie.”

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et. comp.)*

2. Menționează funcția sintactică a substantivului *pom* din enunțurile de mai jos.

a. *Pomul* din grădină a înflorit.

b. Azi am vorbit *despre pomul* curățat de tata.

c. Frunzele *pomului* s-au îngălbenit.

d. Mihai a desenat *pomul* înflorit.

e. M-am rezemat *de pomul* proaspăt vopsit.

f. Am turnat apă *pomului*.

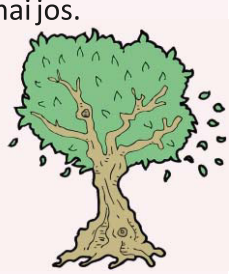

169

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

3. Demonstrează ce ai învățat.

a. Construiește două propoziții în care complementul să fie exprimat prin substantiv.

b. Construiește câte două propoziții în care să folosești următoarele ortograme: al/a-l; ai/ a-i.

c. Construiește câte o propoziție cu complemente indirecte exprimate prin substantivele *copil, fiu și fiică*, la numărul plural.

d. Alătură substantivelor de la exercițiul anterior câte o prepoziție. Scrie cu fiecare câte o propoziție în care să îndeplinească funcția de complement prepozițional.

Valorificăm

Lucrați în perechi. Realizați un desen care să cuprindă o schemă cu complementele învățate, părțile de vorbire prin care se exprimă și cazurile acestora. De exemplu, puteți alcătui un trenuleț al complementelor, care să aibă locomotivă, vagoane, pasageri etc. Fiți cât mai creativi!

COMPLEMENTE CIRCUMSTANȚIALE

Citim

„— Du-te d-ta la madam Preotescu și întreab-o cum îl cheamă pe băiatul pe care mi l-a recomandat ca să ți-l recomand d-tale.

— Sărut mânușițele. [...]

— Eu... drept să-ți spun... nu mai mi-aduc aminte, pentru că i-am avut numele pe o însemnărică, pe care am lăsat-o la Mari; dar putem afla de la Diaconeasca – șade aci aproape – ea m-a rugat, că știe cât ține Mari la mine și d-ta nu refuzi nimic lui Mari și d. Costică Ionescu profesorul pe d-ta nu te refuză niciodată.”

(I.L. Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor*)

Observăm

1. Pune întrebări la care să răspundă cuvintele subliniate din textul anterior.

2. Scrie prin ce parte de vorbire este exprimat fiecare cuvânt subliniat.

Aflăm

1. Complementul circumstanțial de loc:

– arată locul în care se desfășoară o acțiune;

– răspunde la întrebările: *unde?, de unde?, până unde? încotro?;*

– se poate exprima prin:

adverb de loc – *Am plantat aici răsaduri.*

substantiv – *Merg la teatru duminică.*

pronume – *Am plecat la ei în vizită.*

numeral – *Am plecat de la cei trei.*

170

1. Recunoaște complementele circumstanțiale de loc din enunțurile de mai jos.

a. Alerg spre parc.
b. Undeva, în urmă, în zare, se vedeau dealurile ondulate.
c. Vin de la Vatra Dornei.
d. Merg spre grupul de acolo.
e. Creionul nu era în primul buzunar, ci în al doilea.

2. Citește cu atenție enunțurile de la exercițiul anterior și completează, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Complement circumstanțial de loc	Exprimat prin	Cuvânt determinat

2. Complementul circumstanțial de timp:

– arată timpul, durata sau frecvența acțiunii;
– răspunde la întrebările: *când?, până când?, de când?, cât timp?;*
– se poate exprima prin:

adverb de timp – *Plec mâine.*
substantiv – *Din copilărie are aceste fotografii.*
pronume – *A plecat de acasă imediat după voi.*
numeral – *Am sosit în sală după cei doi.*

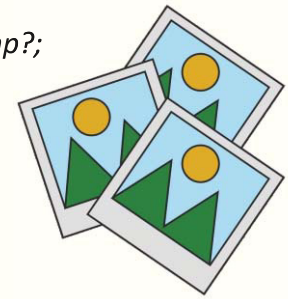

1. Găsește complementele circumstanțiale de timp din enunțurile următoare și identifică partea de vorbire prin care sunt exprimate.

a. Demult, Alina voia să viziteze Egiptul.
b. Ieri s-a putut odihni.
c. A sosit înainte de cei trei.
d. Iată acum un elefant!
e. În vacanță, Alin a fost bolnav.

2. Scrie pe o coloană complementele circumstanțiale de timp din textele date și pe o coloană alăturată verbele determinate.

a. „El singur și-amintește acum duios și cântă,
Căci azi se simte tare și nu-l mai înspăimântă
Cumplitele furtune ce-odat-îl cercetară.”
(Vladimir Maiakovski, *Norul cu pantaloni*)

b. Când mă deșteptai, soarele pășise de mult peste meridiană.

c. „Și de aici drumeața, pornind chiar în acea zi, a mers iarăși un an de zile prin niște pustietăți și mai grozave.”
(Ion Creangă, *Povestea porcului*)

171

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

3. Recunoaște complementele circumstanțiale de timp și realizează asocieri pentru a preciza ce exprimă fiecare.

A. Ne întâlnim săptămânal.	1. momentul încheierii acțiunii
B. Mâine vom începe lucrările.	2. durata acțiunii
C. A lucrat ani întregi.	3. momentul începerii acțiunii
D. Stau până mâine.	4. frecvența acțiunilor

3. Complementul circumstanțial de mod:

– arată felul, modul în care se desfășoară o acțiune;
– răspunde la întrebările: *cum?, în ce fel?, cât?;*
– se poate exprima prin:

adverb de mod – *Apa curge lin.*
substantiv – *Citește cu atenție lecția.*
pronume – *Acest copil este mai vorbăreț decât ei.*
numeral – *A muncit ca cei trei.*

1. Recunoaște complementele circumstanțiale de mod din enunțurile de mai jos.

a. Viața se scurgea aici fără conflicte mari.
b. În trecut nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de azi.
c. El cântă încet, așa că nu-l aude nimeni.
d. Zăpada era înaltă de un metru.
e. El aleargă mai repede ca cei doi.

2. Citește cu atenție enunțurile de la exercițiul anterior și completează, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Complement circumstanțial de mod	Exprimat prin	Cuvânt determinat

Exersăm

1. Analizează complementele circumstanțiale din textele de mai jos și menționează felul lor și partea de vorbire prin care sunt exprimate.

a. „Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse, cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-Pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși într-o cămară Greuceanu cu Faurul-Pământului și se sfătuiră.

Și după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum. Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-Pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să ardă cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.”

(Petre Ispirescu, *Greuceanu*)

b. „Soarele a asfințit. Pământul nu se mai vede. Un întuneric greu, amenințător se lasă din cerul înnorat, fără stele. De pretutindeni, mugind, talazurile negre vin ca niște matahale vii și se izbesc de coastele vaporului, care, gâfâind greoi, se luptă cu nămeții de apă și-și taie cale

172

dreaptă pe marea învolburată. Șuieră în vânt frânghiile întinse de cataguri [...] Cu un vâjâit năpraznic se înalță valurile, aruncându-se pe podelele vaporului și, în hârtoapele ce se deschid, vasul scăpătând se pleacă într-o parte, pereții trosnesc strânși între mișcătoarele dealuri de apă.”

(Alexandru Vlahuță, România Pitorească, Pe Marea Neagră, Constanța)

c. „Noi suntem doi frați, în casă
Și nu ne certăm deloc,
Și suntem tăcuți la masă,
Și cuminți în orice loc.

Avem hamuri, cerc și minge,
Când pe-afară ne jucăm,
Iar când plouă, ori când ninge,
Liniștiți în casă stăm.”

(Elena Farago, Doi frați cuminți)

2. Extrage din textele de la exercițiul anterior două substantive și alcătuiește enunțuri în care acestea să fie complemente circumstanțiale, pe care le vei numi.

3. Construiește câte o propoziție în care să existe complemente circumstanțiale de timp exprimate prin adverbele: *azi-dimineață, ieri-seară, astă-noapte, după-amiază, după-masă*.

4. Menționează ce parte de propoziție este cuvântul *pădure* în enunțurile de mai jos.
a. *Pădurea* se întinde semeață în zare.
b. Bogățiile țării sunt *pădurile*.
c. Turiștii au plecat să exploreze *pădurea*.
d. Turiștii au plecat *în pădure* să exploreze.
e. Ei au cules flori *de pădure*.

5. Formulează propoziții în care:
a. cuvintele *repede* și *frumos* să fie complemente circumstanțiale de mod;
b. cuvintele *carte* și *școală* să fie complemente circumstanțiale de loc;
c. cuvintele *vara* și *duminică* să fie complemente circumstanțiale de timp.

Valorificăm

1. Alcătuiește un text, de 80–100 de cuvinte, în care să integrezi următoarele complemente circumstanţiale de timp, respectând ordinea cronologică: *peste (câteva) săptămâni, în ziua (următoare), într-o dimineaţă, mai târziu*.

2. Te afli pe *un tărâm de poveste*. Imaginează-ți și scrie o poveste în care să ai ca personaje părțile de vorbire și pe cele de propoziție. Vei prezenta povestea în fața colegilor.

În redactarea textului, vei avea în vedere:
– să prezinți o întâmplare, respectând momentele subiectului;
– să menționezi indici de timp și de spațiu;
– să relatezi povestea la persoana a treia;
– să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris.

3. În **echipe** de câte patru elevi, construiți cuburi din carton. Pe fața fiecărui cub scrieți felul unui complement. Aruncați cubul de la unul la altul. Fiecare elev va citi ce scrie pe fața de deasupra și va alcătui un enunț (cu referire la altă disciplină de studiu) în care să folosească tipul de complement cerut.

173

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

LIMBA ROMÂNĂ ÎN EUROPA – COMUNITATEA LINGVISTICĂ A VORBITORILOR DE LIMBĂ ROMÂNĂ DE PRETUTINDENI

Pătrundem în lumea textului

Citește informațiile oferite de textul următor.

CINE VORBEȘTE LIMBA ROMÂNĂ?

Limba română este, între limbile romanice, a cincea după numărul de vorbitori, în urma spaniolei, portughezei, francezei și italianei, fiind vorbită în toată lumea de 28 de milioane de persoane, dintre care 24 de milioane o au ca limbă maternă; 17 milioane se află în România, unde româna este limbă oficială și limbă maternă pentru mai mult de 90% din populație.

În Republica Moldova limba română este limbă oficială și limbă maternă pentru trei sferturi din populație, iar în provincia autonomă Voivodina, din Serbia, limba română este una dintre cele șase limbi oficiale.

De asemenea, româna este limbă oficială sau administrativă în **Uniunea Latină**, organizație internațională care reunește țările lumii în care se vorbește una dintre limbile romanice, și în **Uniunea Europeană**, de la 1 ianuarie 2007.

Limba română este una dintre cele cinci limbi în care se oficiază servicii religioase în statul monastic **Muntele Athos.**

Limba română este limbă maternă sau este vorbită și în Ucraina, Ungaria, pe Valea Timocului, în Serbia, sau în Bulgaria. Este vorbită și în comunitățile etnicilor români din Croația, Slovenia, Slovacia sau Polonia.

174

Emigranții au dus limba română peste tot în lume: în Israel 5% din populație provine din România și vorbește limba română. În Italia, Spania, SUA, Canada, Franța, Germania, Portugalia, Cipru sau Australia se estimează că locuiesc peste 3 milioane de români.

Studenții străini sau cei care au lucrat în România sunt vorbitori de limba română și se estimează că peste o jumătate de milion de arabi din Orientul Mijlociu, care și-au făcut studiile în România, vorbesc limba română.

Limba română este predată în țări est-europene unde există comunități semnificative românești, dar și în instituții de învățământ din 43 de țări ale lumii, unde limba română este învățată ca limbă străină.

GRAIURILE ROMÂNEŞTI

Cu mici deosebiri de accent sau pronunție, limba română este vorbită și înțeleasă de toți conaționalii, indiferent de zona geografică, deși în Moldova, Muntenia, Transilvania, Oltenia, Basarabia sau Bucovina se vorbesc mai multe graiuri.

Unii lingviști consideră că există patru limbi romanice răsăritene: dacoromâna, aromâna, istroromâna și meglenoromâna. Alții consideră că ele formează o singură limbă, limba română, cu patru dialecte. Dacoromâna, fie că o socotim limbă în sine, fie că o socotim un dialect al limbii române, nu este împărțită în dialecte, ci cuprinde doar diverse graiuri, numite și subdialecte, cu diferențe minore de pronunție și vocabular, dar inteligibile între ele. Graiurile limbii dacoromâne, în afara românei standard, includ:

- **DULCELE GRAI MOLDOVENESC** are în special aspect oral și se diferențiază de limba literară prin pronunția intensă a consoanei **ş**, prin folosirea multor regionalisme și prin unele diferențe de gramatică.

175

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

➢ **GRAIUL ARDELENILOR** este inconfundabil de molcom, iar **graiul bănățean** este un amestec de elemente latine, române, slave, maghiare și germane; ambele graiuri au diferențe de gramatică și vocabular față de limba literară.

➢ **GRAIUL TIMOCEAN** și cel vorbit în Mehedinți au caracteristici fonetice distincte și fac tranziția între cel muntenesc și graiul bănățean.

➢ **GRAIUL MUNTENESC**, fonetic și lexical cel mai apropiat de limba română literară, a fost influențat puternic de greci, bulgari sau sârbi, dar și de diversele mode ale timpului.

(http://stiri.tvr.ro/in-31-august-ziua-limbii-romane-28-de-milioane-de-oameni-din-intreaga-lume-vorbesc-romaneste_821367.html#view)

Discutăm despre text

Înțelegem textul

Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

a. Textul prezentat este un text nonliterar.
b. Limba română se vorbește doar în România.
c. Graiurile românești se deosebesc între ele după regiunea în care se vorbesc.
d. Dacoromâna cuprinde diverse graiuri, numite și subdialecte.
e. Graiul muntenesc, fonetic şi lexical este cel mai apropiat de limba română literară.

Explorăm și interpretăm

1. Cu ajutorul unui atlas, caută și localizează zonele/țările în care se vorbește limba română.

2. Menționează care sunt graiurile pe care le include limba română și, folosind un dicționar de regionalisme, găsește câte cinci cuvinte din fiecare grai.

3. Enumeră grupuri de vorbitori care învață limba română ca o limbă străină, apoi exprimă-ți opinia în 50–60 de cuvinte cu privire la dificultatea învățării unei alte limbi.

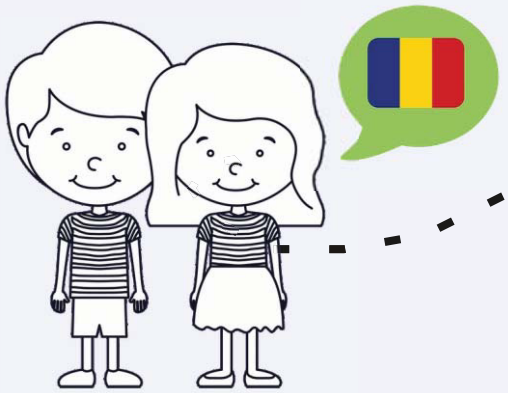

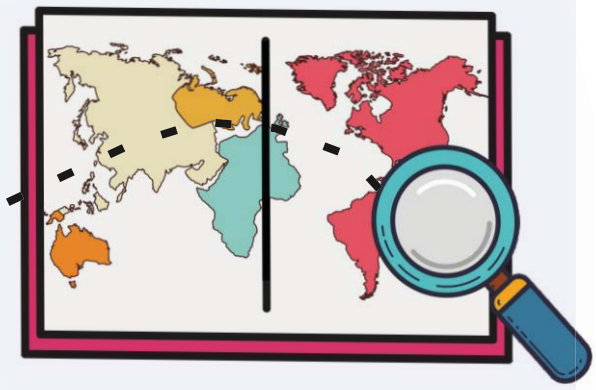

176

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Scrie un cvintet care face referire la limba română, respectând modul de realizare a acestui tip de text.

primul vers – un substantiv care enunță tema;
al doilea vers – două adjective care arată caracteristici ale substantivului;
al treilea vers – trei verbe referitoare la tema textului;
al patrulea vers – o propoziție formată din patru cuvinte care să exprime starea afectivă/sentimente legate de temă;
al cincilea vers – un cuvânt ce exprimă concluzia (de obicei un substantiv).

2. **Lucrează în echipă** cu încă trei colegi și realizați un poster de promovare a limbii române.

3. Realizează un afiș pentru a sărbători unul dintre următoarele evenimente:
a. 31 august, Ziua Limbii Române;
b. 26 septembrie, Ziua Europeană a Limbilor Străine.

177

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

RECAPITULARE

Citește cu atenție textul de mai jos.

CAPITOLUL AL VI-LEA
ÎN CARE FUGARII PLUTESC SINGURI DEASUPRA LUMII

Au rămas multă vreme privind peisajul mirific de sub ei. Câmpuri aurii și verzi, parcelate, ca o imensă haină peticită cu mulțime de bucăți de culori diferite, cu marginile neregulate. Râuri șerpuitoare și sclipitoare. Sate îngrămădite și sate risipite. Dealuri ca niște cocoașe de dromaderi preistorici. O liniște de rai. O adiere călduță care te îndemna la visare. Într-una din zări pluteau leneșe câteva scame albicioase de nori.

Încercară să privească prin telescopul lustruit de culoarea lemnului. S-au chinuit pe rând, lipindu-și când un ochi, când celălalt de orificiul strălucitor de alamă. Nu se vedea nimic. Degeaba învârteau din butoane.

— Cred că au uitat să-i pună lentilele potrivite! își dădu cu părerea Robert. Nu găsea o altă explicație.

– Vrei să spui că totul nu e decât o păcăleală și n-am fi văzut eclipsa prin chestia asta? întrebă Alexis.

— Cam așa, întări Robert. Noroc că am avut grijă. În carte scria că e absolut necesar un binoclu.

Băiatul scotoci în rucsăcelul său, din care scoase un binoclu. Ceilalți au scos un strigăt de satisfacție. Au privit pe rând spre toate zările. Într-o parte se zăreau munții ca umbre albastre. Într-alta, pluteau cârduri de păsări negre.

— Ce frumos se vede! exclamă Alexandra.

— Am crezut că vă uitați și voi dacă au pornit pe urmele noastre! spuse cu năduf Robert.

— Nu se vede nimic. N-au pornit! își dădu cu presupusul Alexis.

— Așa și trebuie. Dacă nu ne ajung din urmă în noaptea asta *(părinții, n.n.)*, poate scăpăm și reușim să facem înconjurul lumii! gândi cu voce tare Robert.

— Sunt sigură că ne caută și au plecat după noi! spuse Alexandra.

— Mușcă-ți limba! strigă Robert. Vrei ca toată strădania noastră să se ducă pe apa sâmbetei?

— Mie mi-e frică! spuse Alexandra.

— Ți-e frică pentru că nu ești decât o puștoaică! Toate vă smiorcăiți din orice fleac.

178

— Și mie mi-e cam frică! îngăimă Alexis.

— Dar ești băiat și o să-ți treacă. Credeți că nu mă zgândăre și pe mine ceva pe dinăuntru?

— Chiar te zgândăre și pe tine? se lumină la față Alexis.

— Ce credeai? Nu e chiar simplu să pornești așa, în lume. Și încă într-un balon! Dar dacă am început o treabă, trebuie să o ducem la bun sfârșit!

— Așa e! întări Alexis.

— Nu știu ce tot îndrugați voi acolo, spuse Alexandra, dar mie mi-e frică și aș vrea să ne întoarcem.

— Și aventura? se arătă dezamăgit Alexis.

— Ei, aventura! Crezi că o să putem sta în chestia asta cinci săptămâni?

— Îi zice nacelă! o corectă Robert.

— În chestia asta cum îi zice! întări Alexandra.

— O să fie grozav! izbucni Robert.

(Stelian Țurlea, *Călătorie fantastică în vreme de eclipsă)*

Înțelegerea textului

1. Scrie sinonime pentru următoarele cuvinte: *mirific, a scotoci, strădanie, frică, a îndruga.*

2. Transcrie două sintagme care arată ceea ce văd călătorii în drumul lor.

3. Găsește în text elemente care se referă la spațiul și la timpul întâmplărilor.

4. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false:

a. Copiii călătoresc cu balonul.

b. Ei admiră peisajul uitându-se prin binoclu.

c. Aceștia sunt supărați, deoarece au pierdut eclipsa.

d. Părinții lor au pornit să-i caute.

e. Alexandrei îi este frică de ceea ce se întâmplă.

5. Răspunde oral la următoarele întrebări:

a. Cine este autorul textului? Care este titlul volumului din care a fost extras fragmentul?

b. Unde scria că într-o călătorie este absolut necesar un binoclu?

c. Ce își doresc copiii să facă dacă nu-i ajung din urmă părinții?

d. Ce cred băieții despre teama fetelor?

e. Cât timp ar trebui să stea copiii în balon?

179

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

Analiza textului

1. Transcrie pasajul în care este descrisă priveliștea pe care o admiră călătorii.
2. Menționează persoana la care este relatată povestea și extrage din text două exemple.
3. Formulează două idei principale din text.
4. Scrie care sunt personajele fragmentului și notează pentru fiecare o trăsătură.
5. Consideri că au procedat corect copiii atunci când au plecat în aventură? Argumentează-ți răspunsul.

Da, pentru că ... .
Nu, pentru că ... .

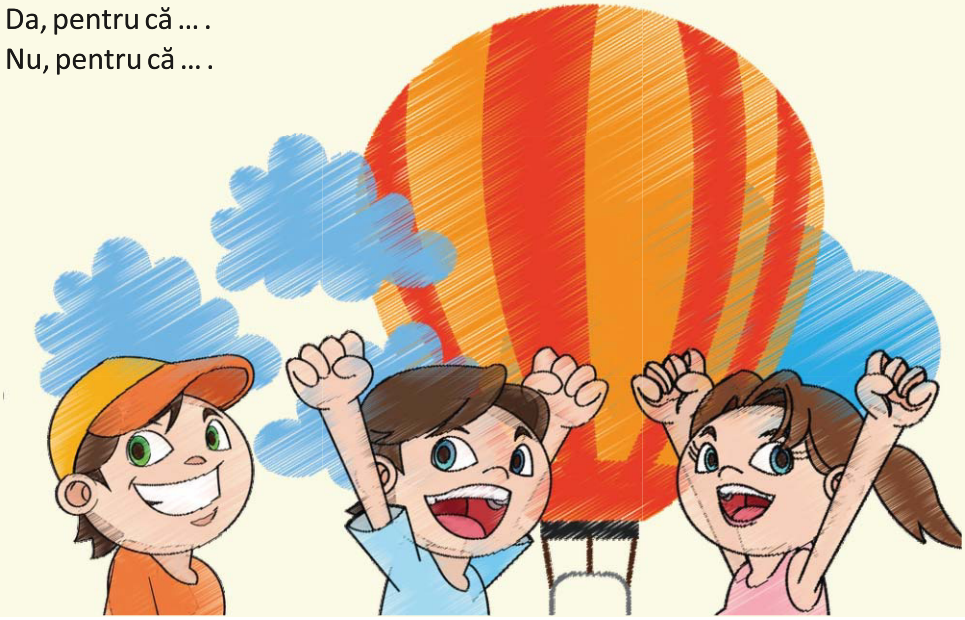

Valorificarea textului

1. Extrage din text cuvinte care au următoarele funcții sintactice: complement direct, complement prepozițional, atribut, complement circumstanțial de loc.

2. Analizează cuvintele subliniate din enunțurile următoare și specifică ce sunt ca părți de propoziție, prin ce părți de vorbire sunt exprimate și ce cuvânt determină.

Băiatul scotoci în rucsăcelul său, din care scoase un binoclu. Ceilalți au scos un strigăt de satisfacție. Au privit pe rând spre toate zările. Într-o parte se zăreau munții ca umbre albastre. Într-alta, pluteau cârduri de păsări negre.

180

3. Formulează două enunțuri în care substantivul *Robert* să aibă funcție de atribut, respectiv de complement indirect.

4. Alcătuiește câte o propoziție în care pronumele *voi* să fie, pe rând, atribut și complement. Numește felul complementului.

Dincolo de text

1. Imaginează-ți un alt final al textului și scrie ce crezi că s-a întâmplat, într-un text narativ de 130–150 de cuvinte.

2. Imaginează-ți locurile pe unde ar fi putut călători copiii în balon și trasează itinerariul pe o hartă. Redactează un text narativ de 150–170 de cuvinte în care să inserezi descrierea a două dintre aceste locuri.

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Formați echipe de câte patru elevi. Cu ajutorul profesorului de informatică realizați un blog care să se adreseze iubitorilor de călătorii – *Călător în lumea imaginară*. Scrieți texte despre călătorii, călători cu rucsacul în spate, povești despre oameni și experiențe, aventuri sau planuri de viitor. Faceți apoi reclamă blogului pentru a-l face cunoscut și colegilor din alte clase.

181

6 UNITATEA 6 – CĂLĂTOR ÎN LUME

EVALUARE

Citește textul și rezolvă cerințele.

A sosit ziua **tezei**. Un singur subiect: „O amintire din viață”. M-am frământat vreun sfert de oră până să încep. Ce amintire să scriu, că aveam atâtea și atâtea?! Și cum războiul de-abia se terminase, am socotit că n-ar fi tocmai nepotrivit să povestesc „Întoarcerea tatii din război”.

Am scris două **pagini** impresionante și pline de duioșie. Eram mulțumit **de felul** cum fusese teza și de un lucru eram sigur: că o scrisesem cât se poate de corect ca punctuație și ortografie. Am așteptat aducerea tezelor la Română cu aceeași nerăbdare cu care așteptasem și rezultatul celorlalte teze. În sfârșit, a venit și ziua mult dorită!

Șeful clasei a fost chemat la catedră, ca să-**i** ajute **profesorului**, și distribuirea a început. Câțiva au luat „trei”, câțiva „cinci”, restul „șase” și „șapte” și unul singur, Constantinescu Dumitru, care făcea compuneri foarte frumoase, „nouă”!

Ah, cum l-am felicitat pe Constantinescu, când am auzit că a luat „nouă”! Ce bine de el....!

— Popescu-Băjenaru Grigore!

— Prezent!

— Zece!

Doamne sfinte!... Visez sau e o glumă?! Mă-ndrept **spre catedră**, împleticindu-mă, și întind mâna tremurătoare, ca să iau teza...

Camil Petrescu mi-o dă și mă oprește o clipă la catedră:

— Într-adins am lăsat teza ta la urmă, pentru că e cea mai bună din clasă. Du-te la loc și citește-o tare, ca s-o cunoască și colegii tăi!

Îmi pare nespus de rău că n-am păstrat-o. În minte, însă, îi am reprezentarea grafică ciudat de precis!

În drum spre bancă, mi se-ntind mâini prietenoase:

— Bravo, Băjenare!

Botez și Ben privesc cu mândrie în jurul lor. În definitiv era un succes, în primul rând, al băncii noastre.

Am citit-o foarte emoționat și, la unele pasagii, mi-au tremurat lacrimi pe gene. Doar în teza mea era vorba de tata, care se-ntorcea rănit, în cârji, de pe front. Din această fericită zi mi s-a stabilit faima, pe care m-am străduit să n-o dezmint niciodată în cei opt ani de școală, de a fi cel mai tare din clasă la română.

Dar teza a avut și alte urmări deosebit de însemnate pentru mine, din punct de vedere școlăresc!

Ca să mă prezint cât mai bine la lecții, bietul tata îmi făcea toate temele la română: rezumate, compuneri, analize gramaticale...

A continuat să-mi ajute astfel și după faimoasa teză, până într-o zi, când întâmplarea mi-a arătat calea cea bună, pe care eu o cam întrezărisem, însă pe care, fie din lipsă de curaj, fie mai mult din lene, nu îndrăznisem să merg.

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et. comp.*)

1. Scrie răspunsuri ce vizează textul dat:

a. Notează câte un sinonim pentru cuvintele: *faimă, mulțumit, a se împletici, nerăbdare.*

b. Menționează la ce persoană este relatată întâmplarea.

c. Precizează cum se numește elevul care a luat cea mai mare notă până în momentul în care a fost strigat Grigore Băjenaru.

d. Enumeră personajele care participă la acțiune.

e. Formulează două idei principale din text.

2. Urmărește cuvintele scrise îngroșat în text. Stabilește corespondența dintre aceste cuvinte, scrise în coloana din stânga, cu partea de propoziție corespunzătoare din coloana din dreapta.

a. de felul	1. complement indirect
b. tezei	2. complement circumstanțial de loc
c. pagini	3. complement indirect, substantiv
d. i	4. complement prepozițional
e. spre catedră	5. atribut
	6. complement direct

3. a. Analizează cuvintele subliniate din fragmentul citat, menționând partea de vorbire și funcția sintactică: o, de tata, de pe front, din zi, mi.

b. Alcătuiește enunțuri în care substantivul *elev* să îndeplinească pe rând funcția sintactică de complement indirect, complement direct, complement prepozițional.

4. După recitirea textului, formulează enunțuri pentru a răspunde cerințelor.

a. Menționează două motive pentru care era mulțumit elevul de felul în care a scris teza.

b. Realizează, în 50–70 de cuvinte, rezumatul fragmentului.

5. Scrie un text narativ, la persoana I, în care să povestești o întâmplare din timpul unei excursii/drumeții cu clasa. Textul va avea 150–170 de cuvinte.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând momente subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:
1. 10 puncte (5 × 2 puncte)
2. 10 puncte (5 × 2 puncte)
3. 24 de puncte (a. 5x 3 puncte; b. 3x 3 puncte)
4. 22 de puncte (a. 10 puncte; b. 12 puncte)
5. 24 de puncte (10, 5, 5, 2, 2 puncte)
Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

183

RECAPITULARE FINALĂ

Se dau textele de mai jos.

A. În zilele frumoase de vară, ulițele satului sunt pustii și tăcute. Par adormite, cum se încovoaie neregulat, cum se pierd printre casele acoperite cu paie, înnegrite de fum și de vremuri. Din înălțimi coboară mereu deasupra satului undele luminii, jucând ape argintii pe tinicheaua clopotniței.

În răstimpuri, latră plângător vreun câne rămas acasă, în lanț. Pe la portițe, la umbra frăgarilor, se joacă domol copii în cămășuțe. Bunici potolite apar din când în când lângă ei, torcând din caierul de lână. Ochii lor mici luminează blând, privesc mirați din fețele zbârcite.

În zilele frumoase de vară, în zilele lucrătoare, rar se rătăcește vreun bărbat pe uliți. Dar în fiecare dimineață, când soarele s-a săltat de câteva suliți pe cer, pe calea ce coboară drept prin inima satului, venind prin pădure, se zărește, tot apropiindu-se, un nouraș de colb. Nourașul când se destramă, când se-ncheagă iar, mai gros, mai luminos. Când se apropie, deslușești un omuleț, frânt de șale, cum trage în spinare o sarcină de lemne.

Copiii, cum îl văd, își lasă jocurile, se reped, sar în jurul lui, se cațără pe nuielele ce le târâie prin praful drumului, râd, chiuie, și-i cântă în cor:

Onule, Onule,
Ce ne-ai adus, Onule?
Turtă dulce, domnule,
Turtă dulce de la târg,
Ș-un covrig,
Ș-un covrig!

(Ion Agârbiceanu, *Onu*)

B. Mulți cred că anotimpurile sunt cauzate de faptul că Pământul se depărtează de Soare în timpul anului. Adevărul este că, în fapt, anotimpurile au ca motiv faptul că Pământul este înclinat față de planul creat de mișcarea sa de rotație în jurul Soarelui.

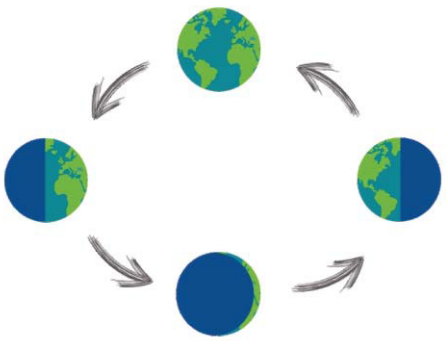

Unghiul format de axa nord-sud a Pământului cu perpendiculara pe planul mișcării de revoluție a Pământului este de 23,5 grade. Prin urmare, pentru că Pământul nu-și modifică acest unghi în călătoria lui în Sistemul nostru Solar, pentru o jumătate de an Polul Nord și emisfera nordică sunt mai apropiate de Soare decât Polul Sud și emisfera sudică; în cealaltă jumătate de an, vine rândul Polului Sud și al emisferei sudice să se situeze mai aproape de Soare.

184

Luând în calcul diferența totuși mică dintre distanța Polul Sud–Soare și distanța Polul Nord–Soare, trebuie spus că există și un alt motiv pentru care survin diferențele de temperatură atât de mari între iarnă și vară: este vorba de faptul că pe timpul verii (deci pentru emisfera mai apropiată de Soare) razele Soarelui cad mult mai direct pe emisfera mai apropiată decât o fac pentru zona în care este iarnă.

Tot o consecință a faptului că axa nord–sud formează unghiul de 23,5 grade este și faptul că durata în care Soarele încălzește Pământul în intervalul zilnic de 24 de ore este mai mare în emisfera mai apropiată de Soare. Și acest aspect are importanță în stabilirea diferenței de temperatură dintre vară și iarnă.

(*De ce există anotimpuri?*, www.scientia.ro)

Identifică:

- în textul A: – trei cuvinte care conțin diftongi diferiți;
  – un cuvânt folosit cu sens figurat;
  – un predicat nominal;
  – un substantiv în cazul acuzativ și unul în cazul genitiv;
  – un adverb de timp;
- în textul B: – un verb la modul conjunctiv;
  – un nume predicativ exprimat prin adjectiv;
  – un pronume reflexiv;
  – un adverb de loc la gradul comparativ de superioritate;
  – un complement direct.

Compară cele două texte citite și completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Criteriu	Textul A	Textul B
sursa		
tipul de text (literar, nonliterar)		
limbajul (cuvinte folosite cu sensuri noi, figurate, obișnuite; termeni științifici)		
tipul de narațiune		
scopul textului		

RECAPITULARE FINALĂ

Analizează părțile de propoziție subliniate (subiecte, predicate, atribute, complemente) și completează, în caiet, un tabel asemenea celui dat.

Cuvântul	Partea de propoziție	Partea de vorbire prin care se exprimă
(în) zilele	*complement circumstanțial de timp*	*substantiv comun*

Asociază o întâmplare pe care ai trăit-o în anotimpul vara și scrie un text narativ de 140–150 de cuvinte, în care să relatezi ce s-a petrecut. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele 5 momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învățat!

1. Transcrie, din textul A, două epitete și două enumerații.

2. Scrie o poezie – alcătuită din două strofe a câte patru versuri – cu titlul *Vacanța de vară*. Spune cum rimează versurile, respectiv care este măsura acestora.

Explică-le colegilor de ce temperatura aerului diferă de la un anotimp la altul. Utilizează informațiile pe care le-ai aflat citind textul B sau informații de la orele de geografie.

186

EVALUARE FINALĂ

Citește textul și rezolvă cerințele.

Într-o dimineață însorită de sâmbătă a lunii aprilie, un microbuz roșu, pe care scria *Livrări speciale*, se deplasa pe Drumul Pițigoiului, dintr-un orășel pe care-l voi numi Orașul Nou. De fapt, nu e acesta numele lui adevărat, dar dacă citiți povestea până la capăt, veți înțelege cu siguranță de ce prefer să păstrez pentru mine adevăratul lui nume. La urma urmei, numele orașului n-are nimic a face cu povestea despre care va fi vorba aici. Întâmplările pe care am să vi le relatez ar putea avea loc oriunde pe lumea asta și chiar s-ar putea repeta cândva, în viitor, căci nimeni n-are habar încotro s-a evaporat profesorul. E foarte probabil ca el să-și facă un nou atelier, chiar în clipa asta, în orașul tău; așa că, ia seama și fii cu luare-aminte, ca să-i poți deslușì, la o adică, intențiile ascunse și să te strecori, neatins, prin pânza de păianjen pe care o țese în jurul tău... Iată motivul pentru care vă povestesc această istorie...

Microbuzul se deplasează, așadar, de-a lungul Drumului Pițigoiului și se oprește în fața casei cu numărul 7; o casă mare și veche, de culoare galbenă, ca o budincă de vanilie, cu nostime obloane verzi și balcoane minuscule; microbuzul se oprește direct sub un castan falnic, aflat în dreptul intrării. Doi bărbați în salopete roșii coboară din mașină. Deschid ușa portbagajului și ridică împreună un pachet extrem de mare, pe care îl depun în fața porții cu numărul 7; apoi cercetează cu atenție plăcuța cu numele locatarilor.

(Susan Niessen, *Profesorul Miracol: atelierul dorințelor secrete*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false:

a. În cuvântul *împreună* apare un diftong.
b. Cuvântul *mine* poate avea omonim.
c. Verbul *se oprește* este la modul conjunctiv.
d. Adjectivul *roșii* are funcția sintactică de nume predicativ.
e. Substantivul *(cu) atenție* are funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. orașului	1. substantiv comun în cazul N
b. aici	2. substantiv comun în cazul G
c. microbuzul	3. pronume personal
d. se	4. verb predicativ
e. îl	5. pronume reflexiv
	6. adverb de loc

3. Completează, în caiet, următoarele enunțuri.

a. Verbul s-*ar putea* este la modul ... .
b. Verbul *fii* este la modul .... .
c. Substantivul *un pachet* este în cazul ... .
d. În ultimul enunț al textului subiectele sunt ..., ...
e. Cuvântul *(din) mașină* are funcția sintactică de ... .

187

EVALUARE FINALĂ

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un reper temporal și unul spațial.
b. Numește personajele din text.
c. Menționează tipul de narațiune din acest text.
d. Precizează cum este prezentat profesorul de către narator.
e. Transcrie un pasaj descriptiv.

5. Scrie un text narativ de 140–160 de cuvinte, care să relatezi o întâmplare, reală sau imaginară, care a dus la îndeplinirea unei dorințe secrete a ta sau a altei persoane. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele 5 momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:
1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (15, 5, 5, 3, 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.
În vederea autoevaluării, poți consulta răspunsurile la finalul manualului.

188

AUTOEVALUARE/RĂSPUNSURI

EVALUARE INIȚIALĂ

1. a. Tema celor două texte: școala. b. *De exemplu:* Textul A este un text literar, deoarece este prezentată o realitate transfigurată, rod al imaginației scriitorului. Textul B este un text nonliterar, deoarece sunt prezentate date reale, cu scopul de a-l informa pe cititor. c. *De exemplu:* „sunteți mai deștepți decât, la un loc, un cal și-un țânțar”. d. *De exemplu:* „instituție de învățământ public unde se predau elementele de bază ale principalelor discipline”. e. Punctajul se va acorda astfel: 6 puncte – identificarea, în cele două texte, a unor aspecte caracteristice școlii; 2 puncte – redactarea textului descriptiv, respectând caracteristicile acestuia; 1 punct – respectarea cerințelor legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație; 1 punct – încadrarea în limita de rânduri. **2.** a. *De exemplu:* la școală, cu lecția. b. *De exemplu:* stea și caiete. c. *De exemplu:* atenți și premianți. d. *De exemplu:* ea, ți. e. ați primit – timpul perfect compus; seamănă – timpul prezent. **3.** a. *De exemplu:* Cuvântul ȘCOALA este scris cu majuscule în textul B pentru că este noțiunea definită în dicționar. b. *De exemplu:* Sora mea s-a înscris la **școală**. **Școala** noastră a fost renovată. Dacă ai **școală**, ajungi departe. O mișcare socială și politică din Transilvania a fost **Școala** Ardeleană.

UNITATEA 1

1. a. – A, b. – F, c. – F, d. – A, e. – A. **2.** a. – 3, b. – 1, c. – 6, d. – 2, e. – 4. **3.** a. – ie, b. – o, c. – tâl-har, d. – trei silabe, e. – palate. **4.** a. – *de exemplu:* pe lângă palaturile sale; în fundul grădinei; b. – împăratul, fiul cel mare al împăratului; c. – narațiune la persoana a III-a; d. – *de exemplu:* Băiatul crescuse cu dorința de a gusta din merele de aur.; e. – o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare.

UNITATEA 2

1. a. – *de exemplu:* sens de bază „partea de uscat a globului terestru”, sens secundar „teritoriu, ținut” , sens figurat „țară natală”; b. – *de exemplu:* „Bunicul mi-a dat cheia ca să pot descuia ușa.”, „Cheia sol este un semn din muzică.”; „La atelierul de reparații, se folosește cheia franceză.”; c. – limbei; d. – *de exemplu:* „Când vede un copil mai mic, mama îi zâmbește *dulce*.”; „Astăzi bunica ne-a așteptat acasă cu ceva *dulce*.”; „*Distanța* dintre casa noastră și școală este de un kilometru.”; „Răspunsul lui se *distanța* de răspunsurile colegilor”. **2.** Textul A. – *de exemplu:* „Omul își poate exprima cel mai bine gândurile și sentimentele în limba maternă.”; Textul C. – *de exemplu:* „Rolul nostru este de a cultiva și păstra limba română.”; Textul D. – *de exemplu:* „În limba maternă ne putem exprima bucuriile și tristețile.”; Textul E. – *de exemplu:* „Limba română este expresia sufletului.” **3.** *De exemplu,* în textul redactat, se va evidenția intenția emițătorului de a transmite un mesaj despre rolul cuvintelor din limba română care trebuie bine cunoscute de toți vorbitorii. Prin urmare, sintagma „comori fără cheie” reprezintă pentru receptor cuvintele din limba română al căror sens este cunoscut de vorbitori și folosit adecvat în contexte variate.

AUTOEVALUARE/RĂSPUNSURI

UNITATEA 3

1. a. – A, b. – A, c. – F, d. – F, e. – A. **2.** a. – 5, b. – 4, c. – 1, d. – 3, e. – 2. **3.** a. – *conjunctiv, perfect*; b. – *indicativ, prezent*; c. *indicativ, perfect simplu*; d. – *mai bun, adjectiv*; e. – *se purtă, nu se auzi*. **4.** a. – *de exemplu:* acum trei săptămâni (temporal); în fundul clasei (spațial); b. – profesorul Ștefănescu, naratorul, elevii, Predescu; c. – expoziționea; d. – *de exemplu:* Naratorul îl privește pe profesor cu admirație și cu respect.; e. – privirea lui francă, vie și blândă.

UNITATEA 4

1. a. *de exemplu:* „de geografie”, „din romanele”; b. *de exemplu:* „adolescenței”; c. *de exemplu:* „sunetul”, „cuvântul”; d. *de exemplu:* „lui Magellan”, „lui Marco Polo”; e. *de exemplu:* „îmi”, „-o”; f. *de exemplu:* „sine”. **2.** a. călătoria imaginară; b. sens figurat; c. *de exemplu:* „Eram în stare să hoinăresc săptămâni întregi, în vise care se continuau nuanțându-se de la o noapte la alta, pe câte o aceeași stradă imaginată, mereu mai concret, cu casele din ce în ce mai familiare și mai amănunțit desenate, cotind mereu după același colț cu tencuiala căzută puțin și cu un Atlas de stuc ros de vânturi, purtând chinuit pe umeri un glob pământesc pe jumătate măcinat”. d. de exemplu: titlul face referire la capacitatea de imaginație la dorința omului de a face călătorii imaginare, creând lumi noi, orașe din sunete/litere și silabe. **3.** a. F, b. A, c. A, d. F, e. F.

UNITATEA 5

1. a. F; b. A; c. A; d. F; e. F; **2.** a. *de exemplu:* pânză – țesătură; calea – drum, cărare; adormită – amorțită; se ivește – se arată; b. vale, câmpii, holde, soare; c. personificare – Toată culmea-i adormită; epitet – O fâșie nesfârșită; d. *de exemplu:* atmosferă de amorțire, liniște deplină. **3.** *de exemplu:* a. adjectiv – goală; adverb – colo; b. arși – adjectiv; c. mai frumos – comparativ, de superioritate; foarte frumos – superlativ, absolut; **4.** *exemple:* Cea mai mare dorință a mea este de a călători. El știe ce-a greșit. Acesta este cel mai interesant interviu. Nu știu ce-l determină să meargă mai departe. Cele patru exerciții au fost rezolvate corect. Ce le trebuie este liniște.

UNITATEA 6

1. a. *de exemplu:* renume, satisfăcut, a se încurca, impacienţă; b. la persoana I; c. Constantinescu Dumitru; d. Grigore Băjenaru, profesorul de română, şeful clasei, Constantinescu Dumitru, Botez şi Ben; e. *de exemplu:* Grigore este mulţumit de ceea ce a făcut la teză şi aşteaptă rezultatul cu nerăbdare. Grigore citeşte în faţa colegilor teza, la îndemnul profesorului. **2.** a. de felul – 4. complement prepoziţional, b. tezei – 5. atribut, c. pagini – 6. complement direct, d. i – 1. complement indirect, e. spre catedră – 2. complement circumstanţial de loc, **3.** o – pronume personal, acuzativ, complement direct; de tata – substantiv comun, acuzativ, complement prepoziţional; de pe front – substantiv comun, acuzativ, complement circumstanţial de loc; din zi – substantiv comun, acuzativ, complement circumstanţial de timp; mi – pronume personal, dativ, complement indirect. **4.** a. *de exemplu:* Elevul era mulţumit de felul în care a scris teza deoarece o scrisese corect ca punctuaţie şi ortografie. b. 6 puncte – respectarea succesiunii logice a întâmplărilor; 2 puncte – adecvarea conţinutului la cerinţă; 2 puncte – folosirea corectă a timpurilor verbale; 2 puncte – ortografie, punctuaţie.

EVALUARE FINALĂ

1. a. – F, b. – A, c. – F, d. – F, e. – A. **2.** a. – 2, b. – 6, c. – 1, d. – 5, e. – 3. **3.** a. – *condiţional-optativ*; b. – *imperativ*; c. – *acuzativ*; d. – *neexprimate, subînţelese*; e. – *complement circumstanţial de loc.* **4.** a. – *de exemplu:* Într-o dimineaţă însorită de sâmbătă a lunii aprilie (temporal); de-a lungul Drumului Piţigoiului (spaţial); b. – profesorul, cei doi bărbaţi; c. – naraţiune la persoana a III-a; d. – *de exemplu:* Profesorul este prezentat ca un om misterios.; e. – *de exemplu:* o casă mare şi veche, de culoare galbenă, ca o budincă de vanilie, cu nostime obloane verzi şi balcoane minuscule.

191

INVITAȚIE LA LECTURĂ

VĂ INVITĂM SĂ CĂLĂTORIȚI ÎN LUMEA CĂRȚILOR...

Literatură română

- Vasile Alecsandri – *Pasteluri*
- Grigore Băjenaru – *Cișmigiu et. Comp.*
- Florin Bican – *Și v-am spus povestea așa*
- I. L. Caragiale – *Momente și schițe*, *Kir Ianulea*, *Abu-Hasan*
- Mircea Cărtărescu – *Enciclopedia zmeilor*
- Filip Florian, Matei Florian – *Băiuțeii*
- *Petre Ispirescu – Legendele și basmele românilor*
- Alexandru Mitru – *Legendele Olimpului*
- Cezar Petrescu – *Fram, ursul polar*
- *Adina Popescu – Povestiri de pe Calea Moșilor*
- Mircea Sântimbreanu – *Recreația mare*
- *Radu Tudoran – Toate pânzele sus*

Literatură universală

- John Boyne – *Băiatul cu pijamale în dungi*
- Kimberly Brubaker – *Războiul care mi-a schimbat viața*
- Charles Dickens – *Marile speranțe*
- Neil Gaiman – *Caroline*
- *Daniel Keyes – Flori pentru Algernon*
- Lois Lowry – *Numără stelele*
- Lucy Maud Montgomery – *Anne de la Green Gables*
- San Savage – *Firmin. Aventurile unei vieți subterane*
- Tranton Lee Stewart – *Misterioasa Societate Benedict*
- Mark Twain – *Un yankeu la curtea regelui Arthur*
- Rui Zink – *Cititorul din peșteră*